

TC
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ VE DENETİMİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

İSTANBUL İLİ KADIKÖY İLÇESİ LİSELERİNDEKİ
OKUL İÇİ ŞİDDET ALGISI VE ŞİDDETE KARŞI
ALINAN ÖNLEMLER İLİŞKİSİ

MERAL PEHLİVAN

05705002

TEZ DANIŞMANI

Prof. Dr. ALİ İLKER GÜMÜŞELİ

İSTANBUL

2008

ÖZ

İSTANBUL İLİ KADIKÖY İLÇESİ LİSELERİNDEKİ OKUL İÇİ ŞİDDET ALGISI VE ŞİDDETE KARŞI ALINAN ÖNLEMLER İLİŞKİSİ

Meral Pehlivan

Ağustos, 2008

Bu çalışma, okul içi şiddeti önleme çalışmalarının okuldaki şiddeti gerçekten önleyip önlemediğini saptayabilmek için, okul içi şiddet düzeyi ile okul içi şiddet ve şiddeti önleme çalışmaları arasındaki ilişkiyi belirlemeyi amaçlamaktadır. Çalışmanın amacına a) okul içi şiddet alanında ulusal ve uluslar arası alan yazın incelemesi yapılarak b) Kadıköy ilçesindeki 45 lisede nicel bir araştırma gerçekleştirilerek ulaşılmıştır.

Araştırmanın evrenini İstanbul'un en kalabalık ve kozmopolit ilçelerinden birisi olan Kadıköy ilçesindeki lise öğrencileri ve okul yöneticileri oluşturmaktadır. Örneklem yöntemi olarak basit tesadüfi örneklem yöntemi kullanılmış, evrende bulunan 51 lise ve 29745 öğrenci içerisinde 45 okul yöneticisi ve 405 öğrenci örneklem alınmıştır.

Araştırma verileri araştırmacı tarafından geliştirilen iki farklı ölçek aracılığıyla elde edilmiştir. Birincisi okuldaki şiddet düzeyini öğrenci ve yönetici algılarına göre belirlemek için kullanılan okul içi şiddet algısı ölçeğidir. İkincisi okulda kullanılan okul içi şiddeti önleme çalışmalarını belirlemek için kullanılan okul içi şiddeti önleme çalışmaları algısı ölçeğidir. İkinci ölçek öğrenciler ve yöneticiler için iki ayrı formda hazırlanmıştır.

Verilerin analizi için frekans, aritmetik ortalama, standart sapma, t testi, ve Pearson korelasyon katsayısı tekniği kullanılmıştır.

Araştırmanın bulguları öğrencilerin genel anlamda yüksek düzeyde okul içi şiddet algılamadıklarını göstermiştir. Ancak öğrenciler psikolojik ve sözel şiddetin okullarda halen bir sorun oluşturduğunu ifade etmişlerdir. Okul yöneticileri ise genel olarak okulda şiddet algılamadıklarını ancak psikolojik ve sözel şiddet konusunda kararsız kaldıklarını ifade etmişlerdir. Öğrenciler okullarında bahsi geçen önlemlerden (kırk beş önlem) on dokuzunun alındığını belirtirken, okul yöneticileri önlemlerin tamamının alındığını ifade etmişlerdir. Hem öğrenciler hem yöneticiler alınan önlemler sıralamasında fiziksel ve politik önlemleri üst sıralara yerleştirmişlerdir.

Araştırmanın sonuçları okul içi şiddet ve okullarda gerçekleştirilen şiddeti önleme çalışmaları arasında negatif korelasyon olduğunu göstermiştir. Hem öğrencilere hem de yöneticilere göre okullarda şiddeti önleme çalışmaları uygulandığında okul içi şiddet kayda değer ölçüde azalmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Okul içi şiddet, okulda şiddeti önleme

ABSTRACT

PERCEPTION OF SCHOOL VIOLENCE AT HIGH SCHOOLS IN KADIKÖY, İSTANBUL AND THE RELATIONSHIP BETWEEN SCHOOL VIOLENCE AND VIOLENCE PREVENTION STRATEGIES

Meral Pehlivan

August, 2008

This study aims to determine the perception of school violence level and the relationship between school violence and violence prevention strategies in order to find out whether school violence prevention strategies can really prevent violence at school. The study's objective was achieved through (a) a review of the national and international literature on school-based violence and (b) a quantitative research realized in 45 high schools in Kadıköy, İstanbul.

The population of the study was high school students and school managers in Kadıköy, which is one of the most crowded and cosmopolite districts of İstanbul. As the sampling method, simple random sampling was used. Out of 51 high school and 29745 students in the universe, 45 school managers and 405 students were sampled.

The data for the study obtained via two different scales developed by the researcher. The first is school violence perception scale which is used to determine the violence level at school according to students' and school managers' perceptions. The second is school violence prevention strategies perception scale which is used to determine which prevention strategies are used at school. The latter is developed in two forms, one is for students the other is for managers.

For the analysis of the data, frequency, mean, standard deviation, t-test, Pearson correlation statistical method were used.

Findings of the study have indicated that, students do not perceive a high level of school violence in general. However, they have stated that psychological and verbal violence are still problematic issues at school. The school managers have stated that they do not perceive violence at school in general but they are not so sure about psychological and verbal violence at school. The students have stated that nineteen (out of forty five) prevention strategies have been implemented at their school whereas the managers stated that they have taken all measures for the violence prevention. Both students and managers stated physical and political prevention strategies at the top of the list.

The results of the research have indicated that there is a negative correlation between school violence and violence prevention strategies used at schools. According to both students and managers, school violence significantly decreases if the violence prevention strategies are implemented at school.

Keywords: School violence, violence prevention at school.

ÖNSÖZ

Bu araştırma okullarımızda yaygın bir sorun haline gelmekte olan okul içi şiddeti önlemek için yapılanları ve yapılması gerekenleri sistemli bir biçimde aktarmayı hedeflemiştir. Ülkemizin en önemli kaynağı olan insan kaynaklarına ciddi bir zarar veren bu sorunun çözümü için az da olsa gösterilen bu çabanın yanıtı kalmayacağına inanmaktayım. Ulusal ve uluslararası alanyazında oldukça kapsamlı bir araştırma sunan bu çalışmanın alandaki tüm araştırmacılara bir basamak olmasını temenni ediyorum.

Bu çalışma benim kişisel çalışmalarımı aşarak, bir çok kişinin desteğiyle bu duruma gelmiştir. Bu anlamda teşekkür etmem gereken çok fazla kişi var.

Öncelikle bu çalışma ve yüksek lisans eğitimim süresince desteğini ve eleştirilerini esirgemeyen, karizmatik kişiliğiyle gerçek bir lider portresini yaşatarak öğreten tez danışmanım Prof. Dr. Ali İlker GÜMÜŞELİ'ne teşekkür ederim .

Bu çalışma ve yüksek lisans eğitimim süresince akademik ve kişisel yardımlarını esirgemeyen değerli hocalarım Yrd. Doç Dr. Muharrem KÖKLÜ'ye, Yrd. Doç Dr. Erkan TABANCALI'ya ve Dr. Demirali ERGİN'e; evli ve çocuklu olanların da bir şeyler başarabileceğine inanmamı sağlayan ve manevi desteğini her zaman hissettiğim Yrd. Doç Dr. Sevinç PEKER Hanıma ayrıca teşekkür ederim.

Ayrıca akademik çabalarımın devam etmemi sağlayan ve desteğini esirgemeyen sevgili arkadaşım Nur Çayırdağ'a

Yoğun iş temposu içinde dahi bana yardımcı olmaya çabalayan ve tüm kaptislerime göğüs geren sevgili eşime,

Yaşamım süresince desteğini bir an bile eksik etmeyen değerli anneme ve babama,

Saatler süren çalışmalar sırasında yaramazlık yaptığı için kızdığımında "İlgini çekmek istiyorum anne" diyen, ona ayırmam gereken zamanlarımı bilgisayar başında geçirmeme izin veren biricik oğluma çok teşekkür ediyorum.

Bu tezi, her anımda ve her şeye rağmen yanımda olan anneme ithaf ediyorum: Sen olmasaydın bu tez de olmazdı anne.

İstanbul; Ağustos, 2008

Meral PEHLİVAN

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No.
ÖZ	iii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar LİSTESİ	viii
1. GİRİŞ	1
1.1.Problem.....	1
1.2.Amaç	3
1.3.Önem	4
1.4. Sayıtlılar.....	5
1.5. Sınırlılıklar	5
1.6. Tanımlar.....	5
2. İLGİLİ KURAMSAL AÇIKLAMALAR	6
2.1. Şiddet-Okul İçi Şiddet Kavramı.....	6
2.1.1. Şiddet Nedir?.....	6
2.1.2. Okul İçi Şiddet Nedir?.....	7
2.1.3. Okul İçi Şiddetin Yaygınlık Düzeyi.....	8
2.1.4. Okullarda Meydana Gelen Şiddet Davranışının Nedenleri ve Şiddetle İlişkilendirilen Etmenler	9
2.2. Okul İçi Şiddeti Önleme Çalışmaları	11
2.2.1. Geçmişte Öne Çıkan Önleme Programları	13
2.2.1.1. Sıfır Tolerans	13
2.2.1.2. Fişleme	14
2.2.1.3. Tehdit Değerlendirmesi.....	14
2.2.2. Okul İçi Şiddeti Önleme Çalışmalarının Bölümleri	15
2.2.2.1. Şiddete Karşı Okul Politikasının Oluşturulması ve Uygulanması.....	16
2.2.2.2. Fiziksel Güvenliği Sağlama	18
2.2.2.3. Okul Toplumunun Eğitilmesi ve İletişimin Sürdürülmesi	19
2.2.2.3.1. Ailelerin Eğitimi Ve İletişimi Sürdürme	19
2.2.2.3.2. Öğretmenlerin Eğitimi ve İletişimi Sürdürme	21
2.2.2.3.3. Öğrencilerin Eğitimi ve İletişimi Sürdürme	22
2.2.2.4. Akademik ve Sosyal Başarının Ödüllendirilmesi.....	25
2.2.2.5. Sosyal Etkinlik ve Kulüp Çalışmalarının Etkin Bir Şekilde Yürütülmesi	26
2.2.2.6. Şiddet Açısından Risk Grubunda Yer Alan Öğrencilerin Önceden Belirlenmesi (Tanılama) Ve Erken Müdahale	26
2.2.2.7. Rehberlik ve Danışmanlık	28
2.2.2.8. Tehdit Değerlendirmesi.....	29
2.2.2.9. Okul Dışı Güvenlik Birimleri ve Diğer Kurumlarla İşbirliği.....	30

3. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	31
3.1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar.....	31
3.2. Yurt Dışında Gerçekleştirilen Araştırmalar.....	35
4. YÖNTEM.....	37
4.1. Araştırmanın Modeli.....	37
4.2. Evren ve Örneklem.....	37
4.3. Veri Toplama Araçları.....	37
4.3.1. Okul İçi Şiddet Algısı Ölçeği.....	38
4.3.2. Okul İçi Şiddete Karşı Alınan Önlemler Ölçeği.....	38
4.4. Verilerin Toplanması.....	39
4.5. Verilerin Çözümü ve Yorumlanması.....	39
5. BULGULAR VE YORUM.....	40
5.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	40
5.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	44
5.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	46
5.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	49
5.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	52
5.6. Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	55
5.7. Yedinci Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	56
5.8. Sekizinci Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	57
5.9. Dokuzuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	58
5.10. Onuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	60
6. SONUÇ.....	62
6.1. Sonuçlar.....	62
6.2. Öneriler.....	64
6.2.1. Uygulamacılara Yönelik Öneriler.....	64
6.2.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler.....	65
KAYNAKÇA.....	66
EKLER.....	72
Ek 1. Örneklem Alınan Okullar Listesi.....	72
Ek 2. Okul İçi Şiddet Algısı Yönetici Ölçeği Ayırt Etme Gücü Analizi.....	73
Ek 3. Okul İçi Şiddet Algısı Yönetici Ölçeği İç Tutarlık Analizi.....	74
Ek 4. Okul İçi Şiddet Algısı Öğrenci Ölçeği Ayırt Etme Gücü Analizi.....	75
Ek 5. Okul İçi Şiddet Algısı Öğrenci Algısı İçtutarlık Analizi.....	77
Ek 6. Öğrenci Şiddet Algısı Ölçeği.....	79
Ek 7. Yönetici Şiddet Algısı Ölçeği.....	81
Ek 8. Şiddete Karşı Alınan Önlemler Yönetici Ölçeği.....	83
Ek 9. Şiddete Karşı Alınan Önlemler Öğrenci Ölçeği.....	85
ÖZGEÇMİŞ.....	87

TABLolar LİSTESİ

	Sayfa No.
Tablo 1: Şiddete Neden Olan Faktörler	10
Tablo 2: İstanbul'daki Okullarda Suç ve Şiddetin Yaygınlığı Araştırması Sonuçları	34
Tablo 3: Sonuçları Değerlendirmede Kullanılan Referans Aralıkları	39
Tablo 4: Öğrencilerin Okul İçerisinde Algıladıkları Şiddete İlişkin Bulgular	41
Tablo 5: Okul İçerisinde Görülebilecek Şiddet Olaylarına İlişkin Öğrenci Algılarından Elde Edilen Bulgular	41
Tablo 6: Okul Yöneticilerinin Okul İçerisinde Algıladıkları Şiddet Düzeyine İlişkin Bulgular	44
Tablo 7: Okul İçerisinde Görülebilecek Şiddet Olaylarına İlişkin Yönetici Algılarından Elde Edilen Bulgular	44
Tablo 8: Öğrenci ve Yöneticilerin Şiddet Algılarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular	47
Tablo 9: Öğrencilere Göre Okul İçerisinde Şiddete Karşı Alınan Önlemlere İlişkin Bulgular	49
Tablo 10: Öğrencilerin Okul İçerisinde Şiddete Karşı Alınan Önlemlerin Her Birine İlişkin Algılarına Dair Bulgular	49
Tablo 11: Öğrencilere Göre Okulda Şiddete Karşı Alınan Önlemler	51
Tablo 12 : Yöneticilere Göre Okul İçerisinde Şiddete Karşı Alınan Önlemlere İlişkin Bulgular	53
Tablo 13: Yöneticilerin Okul İçerisinde Şiddete Karşı Alınan Önlemlerin Her Birine İlişkin Algılarına Dair Bulgular	53
Tablo 14: Okul İçi Şiddete Karşı Alınan Önlemlere Dair Öğrenci Ve Yönetici Algılarının Karşılaştırılması(t -Testi).....	56
Tablo 15: Öğrencilerin Okul İçerisinde Algıladıkları Şiddet İle Alınan Önlemler Arasındaki İlişkiye Dair Bulgular	56
Tablo 16: Yöneticilerin Okul İçerisinde Algıladıkları Şiddet İle Alınan Önlemler Arasındaki İlişkiye Dair Bulgular	57
Tablo 17: Öğrenci Algılarına Göre Şiddete Karşı Alınabilecek Önlem Alt Grupları ve Şiddet Algısı İlişkisine Dair Bulgular	58
Tablo 18: Yönetici Algılarına Göre Şiddete Karşı Alınabilecek Önlem Alt Grupları ve Şiddet Algısı İlişkisine Dair Bulgular	60

1. GİRİŞ

Son yıllardaki sarsıcı ve dramatik şiddet olayları öğretmenleri, öğrencileri ve okulla ilişkili toplumu kendi okullarındaki olası şiddet hakkında gerilime ve tereddüde itmiştir. Okullarda birbirinin benzeri olayların verdiği tahribat ve öğrencilerin bir çoğunun görünüşteki normalliği, ciddi bir şiddet olayının her hangi bir yerde her hangi bir zaman ortaya çıkabileceği gibi rahatsızlık verici bir durumu ortaya koymuştur (Skiba ve diğ., 2000, 1). Bu çalışma, okuldaki şiddet ve zarar görme tehdidini kayda değer ölçüde azaltabilecek okul odaklı önlemler geliştirilebileceği varsayımını sorgulamakta, bu konuda okul yönetiminin yerine getirmesi gereken görevleri ve mevcut uygulamaları öğrenci ve okul yöneticilerinin şiddet algısına dayanarak değerlendirmeyi, mevcut uygulamaları ve alınması gereken önlemleri ayrıntılı ve eleştirel biçimde aktarmayı hedeflemektedir.

Çalışmada okul içi şiddetin tanımı, türleri, nedenlerine ilişkin risk faktörleri, literatürde çözüm olarak sunulan önleme programlarının içerikleri, şiddet olaylarının önlenmesi çerçevesinde alınması gereken olası bazı öneriler ve şiddet ile ilişkili olgular yer almaktadır. Her ne kadar asıl amaç okul yönetiminin görevlerini irdelemekse de şiddetin çok yönlü bir olgu olması nedeniyle okulla ilişkili olarak aileler, öğrenciler, öğretmenler ve toplumun yerine getirmesi gereken görevlere de kısaca değinilecektir.

1.1.Problem

Okul çocukların öğrendiği ve geliştiği güvenli bir yerdir (Furlong ve Morrison,1994). Güven ihtiyacının Maslow'un hiyerarşisinde temel ihtiyaçlar bölümünde yer alması da, öğrencilerin bilişsel edimlere ulaşabilmesi için bir önkoşul olduğunu açıkça göstermektedir (Konter, Maricle, 2002, 9). Okul içi şiddet eylemleri bu güveni zedeleyerek öğretmen, öğrenci, yönetici ve diğer çalışanları dolayısıyla da toplumu hem fiziksel hem de psikolojik olarak olumsuz yönde etkilemekte;

öğrencinin kendisinden beklenen sosyal, fiziksel ve akademik başarı seviyesine ulaşmasını engellemektedir (California Student Survey, 2001-2002, Konter, Maricle, 2002, 1; Ratner ve diğ.,2006, 264; Day ve Golench, 1997, 332, Pride Surveys, 2006, 1; Terefe, Mengistu; 1997, 37). Weaver'ın da dediği gibi (1993'den aktaran Konter, Maricle, 2002, 9) öğrenciler öğrenmekte, öğretmenler öğretmekte ve aileler şiddetin her an var olabileceğini bildiklerinden çocuklarını okula göndermekte zorlanmaktadır. Okula devamsızlık ve okulu bırakma oranlarını artırmakta, eğitim düzeyinin düşmesine neden olmaktadır. Ayrıca bireylerin duygusal yaşantılarını da olumsuz etkileyerek ileriki yaşamlarında sorunlara yol açmaktadır. Ayrıca şiddetten etkilenen sadece şiddet kurbanı olanlar ya da eylemi gerçekleştirenler değildir; şiddete tanıklık eden pasif durumdaki kişiler de duygusal olarak olumsuz yönde etkilenmektedir (Ratner ve diğ.,2006, 265; Pride Surveys, 2006, 3) Bireylerin psikolojik ve fizyolojik olarak da etkilenmesi konusuna değinen Lynch (2002, 12) şiddet olaylarının bireylerde tansiyon ve kalp atım hızının artması gibi fizyolojik sonuçlara neden olduğu gibi, depresyon, kendine güven duygusunda azalma , güvensizlik, anksiyete gibi psikolojik etkilerinin de olduğunu ve şiddeti birebir yaşayanlarda travma sonrası stres geliştiğini öne sürmüştür. Bu sonuçların çoğunlukla içselleştiren bireylerde yaşandığını, şiddetin etkisini dışsallaştıran bireylerde ise sonucun yeni şiddet olayları olduğunu ifade etmiştir. Bu ise uzun dönemde doluluk oranı yükselmiş hapisaneleri kaçınılmaz kılacaktır (Eliot, 1998, 2; Ohsako,1997, 8)

Okul içi şiddetin özellikle gelişmekte olan ülkelere olan etkisi ise farklı bir yanıdır. İnsan yaşamının ve eğitiminin kalitesini düşürdüğünden, toplumun gelişmesi için çok önemli olan insan kaynağının yıpranmasına ve kalitesinin düşmesine neden olduğundan geleceğe ve eğitime yapılan yatırımları boşa çıkarmaktadır (Ohsako, 1997,7)

Şiddet kaynağını dışarıdan almakta olsa bile şiddet ile birebir yüzleşen kesim olduğundan okul yönetimi ve personelinin şiddeti önlemedeki rolünün önemi tartışılmaz. Nitekim şiddetin ortaya çıkışını engellemek okulun gizli görevlerinden birisidir. Şiddet; sosyal bir olgu olarak, öğrenilen bir tutumdur. Başlangıçta kendini ifade etme olarak ortaya çıkan şiddet, bir süre sonra ustaca öğrenilmiş ve zarar vermeye dönük bir eyleme dönüşür. Şiddet olgusu bir sonuçtur. Yaşanan negatif olaylarda şüphesiz okul yönetiminin de rolü vardır, çünkü suçlamalar ve

kızgınlıklar, ancak uygun ortam bulunursa davranışa dönüşebilir. Çocuk uzunca bir zaman, çoğunlukla ilköğretime başlayıncaya kadar, şiddete direnecek güce (zihinsel, duygusal ve fiziksel) sahip değildir. İlköğretimden itibaren zihinsel gelişmişliği ve duygusal olarak kendini ifade etmede elde ettiği yeterlilik, fiziksel olarak da kendine yakın bulunduğu akranları ile birlikte sergilenecek bir ortama kavuşmuş olur. Okulda kendisine değer verildiğini, kendisini dinleyen birilerinin var olduğunu düşünen çocuk okuldaki ve toplumsal normlara daha az karşı gelecektir. Özellikle psikolojik geçiş döneminin yaşandığı liselerde öğrencinin bu iletişim ve anlaşılma ihtiyacı karşılanmazsa öğrenci kendini farklı yollarla anlatmaya yönelecektir. Okulun sorun çıkıncaya kadar, sorunların farkına varamama niteliği eklenince, kendini değerli hissetmeyen, paylaşmayı öğrenemeyen ve kendini evrenin merkezinde algılayan çocuk için, biriktirilmiş öfke açığa çıkmak için uygun uyarıcıyı beklemeye başlayacaktır (Yapıcı, 2006).

Şiddeti oluşturan nedenleri ortadan kaldırmadıkça şiddeti yok edemeyiz ki okulun tek başına daha önce bahsedilen çoklu nedenleri ortadan kaldırması söz konusu değildir, ancak ortaya çıkışını engelleyebilir ya da en azından azaltabilir. Ancak okul yönetimleri, genellikle olaylar çıktıktan sonra önlem almaktadır. Bu da genellikle olaylara karışan öğrencilerin okuldan uzaklaştırılması ya da atılması şeklinde gerçekleşmektedir. Bu çözüm daha fazla öğrencinin bu kişilerden zarar görmesini engellemekle birlikte kalıcı bir çözüm değildir (Walker, 1995). Dolayısıyla çözüm olaylar ortaya çıkmadan yapılanlarla ilgilidir (Konter, Maricle, 2002, 12).

1.2.Amaç

Araştırmanın genel amacı; okul içi şiddeti önlemek için okul yönetimleri tarafından gerçekleştirilen çalışmaları saptayarak, okul içi şiddeti önlemede etkililik düzeylerini yönetici ve öğrencilerin algılamalarına dayandırarak değerlendirmek ve böylece okul yöneticilerine şiddeti önlemede etkili olan çalışmalar hakkında yol göstermektir. Araştırmada alınan önlemler ve şiddet algısı arasında bir ilişki olup olmadığını bakılarak, varsa bu ilişkinin düzeyinin belirlenmesi amaçlanmıştır Bu genel amaç çerçevesinde aşağıdaki sorulara yanıt verilmeye çalışılmıştır:

1. Öğrenciler tarafından okulda algılanan şiddet düzeyi nedir?
2. Okul yöneticileri tarafından algılanan şiddet düzeyi nedir?

3. Öğrenciler ve okul yöneticileri tarafından algılanan şiddet düzeyi arasında anlamlı bir fark var mıdır?
4. Öğrencilere göre okulda şiddete karşı alınan önlemlerden her biri hangi düzeyde uygulanmaktadır?
5. Okul yöneticilerine göre şiddete karşı alınan önlemlerden her biri hangi düzeyde uygulanmaktadır?
6. Şiddete karşı alınan önlemlere ilişkin öğrenci ve okul yönetici algıları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
7. Öğrencilerin şiddet düzeyi algıları ile alınan önlemlere ilişkin algıları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
8. Yöneticilerin şiddet düzeyi algıları ile alınan önlemlere ilişkin algıları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
9. Öğrencilerin algıladığı şiddet düzeyi ve alınan önlemlerin her bir alt grubu arasında ilişki var mıdır?
10. Yöneticilerin algıladığı şiddet düzeyi ve alınan önlemlerin her bir alt grubu arasında ilişki var mıdır?

1.3.Önem

Öğrencilerin maruz kaldığı şiddet öğrenciyi salt akademik yaşamında değil bir ömür boyunca etkilemekte, telafi edilemez yaralar açabilmektedir. Şiddet yaşandıktan sonra etkilerinin silinmesi mümkün olamayabilir, ancak şiddetin ortaya çıkması bazı çalışmalar gerçekleştirilerek önlenabilir, önlenemese de azaltılabilir. Bu çalışmada bu durum sorgulanarak şiddet algısının alınan önlemlerle anlamlı bir ilişki içerisinde olup olmadığı belirlenecektir. Bu çalışma, araştırma sonucu elde edilecek literatür ve sayısal verilerle, şiddete karşı alınması gereken önlemlerin nitelikleri konusunda bilimsel bir kaynak oluşturacaktır. Özellikle de ülkemizde bu tür bir bilimsel önlem- şiddet algısı çalışması daha önce gerçekleştirilmediğinden, bu araştırma bir ilk olarak bu konudaki eksikliği doldurmak için atılmış bir adım olma özelliğini de taşımaktadır. Şiddete karşı alınan önlemlerde yetersiz kalınan alanlar belirleneceğinden; bu konulara uygulayıcıların ilgisini çekerek, iyileştirme çalışmalarına katkıda bulunacaktır.

Ayrıca bu araştırmanın;

- 1) Okul yöneticilerini şiddeti önlemeye yönelik olarak hangi önlemleri öncelikli olarak almaları gerektiği hakkında bilgilendirmeye
- 2) Gelecekte okullarda şiddeti önlemeye yönelik bilimsel ve sistematik çalışmaların gerçekleştirilmesine

katkı sağlayacağı umulmaktadır.

1.4. Sayıtlar

1. Anket ve ölçeklere deneklerin verdikleri cevaplar onların gerçek görüş ve düşüncelerini yansıtmaktadır.
2. Araştırmacının geliştirmiş olduğu ölçekler okul içi şiddetin boyutlarını ve önleme çalışmalarını gerçeğe uygun olarak yansıtmaktadır.

1.5. Sınırlılıklar

Bu araştırma;

1. 2007-2008 eğitim- öğretim yılı ile,
2. İstanbul ili Kadıköy ilçesi ile,
3. Lise öğrencileri ile
4. Şiddeti önleme çalışmaları ve okul içi şiddet düzeyi yönetici-öğrenci algıları ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Okul Yöneticisi: Liselerde görev yapan okul müdürü, okul baş müdür yardımcısı ve müdür yardımcılarını karşılamaktadır.

Şiddet: Hem fiziksel hem de fiziksel olmayan, kasıtlı, olumsuz ve bireye zarar veren davranışların tümü.

Okul İçi Şiddet: Okul sınırları içerisinde gerçekleşen, okul iklimi üzerinde olumsuz sonuçlar üreten, öğrencilerin öğrenme süreçlerine zarar veren, onların gelişimlerini engelleyen, fiziksel ya da sözel saldırgan ve suç benzeri davranışlar, tehditler.

2. İLGİLİ KURAMSAL AÇIKLAMALAR

2.1. Şiddet-Okul İçi Şiddet Kavramı

2.1.1. Şiddet Nedir?

İnsanlık tarihiyle birlikte ortaya çıkmış olan şiddet olgusu, birçok bireysel ve toplumsal öge ile birlikte karmaşık bir yapı ortaya koymaktadır. Bu nedenle şiddet olgusunu tanımlamak ve ortaya çıkarmak kolay olmamaktadır (Kocacık, 2000, 1) “Şiddet, bir bireyin yaralanma ve ölümüne neden olan ya da gelişmesini engelleyen fiziksel, psikososyal veya cinsel olarak uygulanan kasıtlı davranışlardır” (Özcebe ve diğ. 2005’den aktaran Kızmaz, 2006, 48). Dar anlamıyla ele alındığında ise, insanların bedensel bütünlüğüne karşı dışarıdan yöneltilen sert ve acı verici bir edim olarak tanımlanır (Ünsal, 1996, 29). Ancak Özcebe’nin (2005) de vurguladığı gibi bedenini kullanarak birine bilerek rahatsızlık veya fiziki olarak zarar vermenin yanı sıra, kabadayılık, sözel ve psikolojik taciz de şiddet kapsamına alınmaktadır. Günlük dilde *saldırganlık* ve *şiddet* kavramları eş anlamlı olarak birbirinin yerine kullanılmaktadır. Ancak saldırganlık (agresiflik), bir bireyin başka bir bireyi yaralama veya incitme girişimi düşüncesine sahip olmasıdır. Bir kişiye güç veya baskı uygulayarak, isteği dışında bir şey yapmak veya yaptırmak da şiddet olarak tanımlanabilir (Adak, 2004, 29). Bu tanımlardan yola çıkarak hem fiziksel hem de fiziksel olmayan, kasıtlı, olumsuz ve zarar veren davranışların şiddet olarak değerlendirilebileceği söylenebilir.

Dünya Sağlık Örgütü şiddetin tanımını yaparken şiddetin, “Kişinin kendisine, bir başkasına veya bir gruba karşı” gerçekleşebileceğini belirtmektedir. Bu duruma göre şiddeti zarar gören kişi açısından kendine dönük şiddet ve kişiler arası şiddet olarak ikiye ayırabiliriz. Kendine dönük şiddet, intihar veya kendi bedenine zarar verici uygulamaları kapsarken; kişiler arası şiddet, kadına, çocuğa, yaşlıya, arkadaşına yönelik şiddet, flört şiddeti, aile içi şiddet, okul içi şiddet biçiminde ortaya çıkmaktadır.

2.1.2. Okul İçi Şiddet Nedir?

Okul içi şiddet kavramı özellikle son yıllarda oldukça sık kullanılan bir terim haline gelmekle beraber bu konuda net bir tanım yapmak da kolay değildir. Baker' a (1998, 22) göre “zorbalıktan adam öldürmeye kadar okul içerisinde gerçekleşen anti sosyal davranışların tümü” okul içi şiddet kapsamına girmektedir. McCabe, Gregory (2005, 10) ise okul içi şiddet kavramının içine genellikle adam öldürme, tecavüz, taciz, ve hırsızlığın alındığını, ancak zorbalığın da okul içi şiddet olarak değerlendirilmesi gerektiğini savunmaktadırlar. Dolayısıyla okul içi şiddet kavramını daha da genişleterek güçlü durumdaki bir kişinin kendi isteğiyle fiziksel, sözel ya da psikolojik olarak rahatsızlık verici davranışlarda bulunmasını kapsamaktadır diyebiliriz (Olweus, 1993, 9; Besag, 1995, 4). Furlong, Morrison (2000, 71) ise okul içi şiddeti, okul iklimi üzerinde olumsuz sonuçlar üreten, öğrencilerin öğrenme süreçlerine zarar veren, onların gelişimlerini engelleyen saldırgan ve suç benzeri davranışlar olarak tanımlamaktadır. Genel olarak okul bağlamındaki şiddet, öğrenci ile öğrenci; öğrenci ile öğretmenler veya okul yöneticileri/okul personeli arasında yaşanan tehdit ve fiziksel saldırıyı içermektedir (Kızmaz, 2006, 48). Okul içi şiddet üç ayrı şekilde gerçekleşmektedir (Henry, 2000, 26'dan aktaran Kızmaz, 2006, 48):

(1) Başkasının malına göz dikme şeklinde işlenen ekonomik suçlar: Öğrencilerin maddi çıkar elde etmek için kullandıkları bir şiddet biçimidir. Diğer bir deyişle bu şiddet biçimi, başkasının malına göz diken yağmacı bir nitelik arz etmektedir.

(2) Uyuşturucu endüstrisine dayalı suçlar: Bu şiddet türü, şiddet davranışlarını sergileyen çetelerin, hakim olma mücadelesini içermektedir.

(3) Güçsüz olmaya dayalı bir kırgınlıkla ilintili olarak ortaya çıkan sosyal ilişkisel şiddet: Bu şiddet biçimi ise, güçsüz pozisyonda bulunan bazı gençlerin küçük düşürülmeleri ile ilintili olarak gerçekleşen bir şiddettir. Bir anlamda burada dile getirilen şiddet davranışı, küçük düşürülen bazı bireylerin, problemlerini çözmenin bir yolu veya aracı olarak yöneldikleri şiddeti tanımlamaktadır.

Ancak özellikle son yıllarda gazetelerin gündemini işgal eden dördüncü bir şiddet türünden daha bahsetmek mümkündür:

(4) Flört Şiddeti: Kız-erkek ilişkilerinde çiftler arasında yaşanan, ya da bu nedenle erkekler arasında yaşanan ve genellikle fiziksel zarar içeren şiddet türüdür.

2.1.3. Okul İçi Şiddetin Yaygınlık Düzeyi

Okul içi şiddet yeni bir olgu olmamakla birlikte özellikle son yıllarda giderek bir tırmanma eğilimi gösterdiği yönünde bir algılama söz konusudur (Day, Golench, 1997, , 332; Konter, Maricle, 2002, 1; Blaya, 2003, 650). Medyada yer alan ve Milli Eğitim Bakanlığı tarafından doğrulanan bilgilere göre ülkemizde 2006 yılının ilk 5 ayında okullarda çıkan olaylarda; 14 öğrenci öldürülmüş, 104 öğrenci ile 3 öğretmen yaralanmıştır (Günday, 2006, aktaran MEB Eğitim Ortamlarında Şiddetin Önlenmesi ve Azaltılması Strateji ve Eylem Planı, 2006, 10). Ülkemizde okuldaki şiddet olaylarında bir artışın olup olmadığını ortaya koyacak resmi rakamlara veya oranlara dair uzun süreli istatistiksel verilere sahip olunmaması şiddet düzeyinin yıllara bağlı değişimini ortaya koymayı engellemektedir. Görülen şiddet türleri ele alındığında, resmi kayıtlara göre okullarda %33,9 oranıyla, en çok fiziksel şiddet olayları gözlenmiştir. Şiddeti, % 19,5 ile zorbalık, tehdit ve sataşma izlerken, mala zarar verme % 9, silah ve kesici alet taşıma % 7,°, madde kullanımı % 4,5, cinsel taciz ise % 3 oranında bu tabloda yer almıştır. Olayların sayısal dağılımına bakılığında , 814 fiziksel zarar ve şiddet olayı, 491 zorbalık, tehdit, sataşma olayı, 323 dedikodu, lakap takma olayı, 234 eşyaya ve mala zarar verme olayı, 196 silah ve kesici alet taşıma olayı, 184 hırsızlık ve gasp olayı, 84 alkol ve uyuşturucu hap kullanma olayı, 65 cinsel taciz olayı, 47 ateşli, kesici ve delici silahla yaralama olayının gerçekleştiği görülmektedir (Bağımsız Eğitimciler Derneği Sendikası, 2007).

İstatistiksel açıdan çok sayıda kurbanı kapsayan okuldaki silahlı olaylar oldukça nadir olsa bile; şiddetin bizim okulumuzda bizim çocuğumuzda gerçekleşmesi olasılığı devam ettiği sürece, istatistikler güven vermek için yeterli olmayacaktır. Şüphesiz okuldaki şiddet olaylarını engelleyecek etkili programlar geliştirmenin yollarını aramak, okullardaki şiddete alışmaktan çok daha yararlı olacaktır (Skiba ve diğ., 2000, 4).

Şiddetin bu derece yaygınlaşması şüphesiz kendiliğinden gerçekleşmemiştir. Bu duruma neden olan faktörleri birebir tespit etmek mümkün olmamakla birlikte araştırmalar belirli etmenlerin ön plana çıktığını ortaya koymaktadır. Çalışmanın gelecek bölümü bu etmenlere ve şiddet ile olan ilişkilerine ayrılmıştır.

2.1.4. Okullarda Meydana Gelen Şiddet Davranışının Nedenleri ve Şiddetle İlişkilendirilen Etmenler

Şiddeti önleme çalışmalarının amacı şiddet ve suç oluşuktan sonra müdahale etmek değil, okulda öğrencileri takip ederek ve erken uyarı işaretlerine dikkat ederek şiddeti önlemektir. Bu nedenle şiddeti önlemede etkili çalışmalar gerçekleştirebilmek için, öncelikle şiddeti oluşturan ya da tetikleyen nedenlerin ele alınması gerekmektedir. Ancak şiddet olgusu kendi yapısı itibarıyla karmaşık bir olgu olduğundan tek bir nedene bağlanarak açıklanması mümkün değildir.

Şiddet olgusu Glasser'ın kontrol kuramına göre ele alındığında şiddetin kökeninde gereksinimlerin karşılanmaması yatar. Glasser'a göre tüm insanlar bazı temel ihtiyaçlar ile güdülenirler. Bütün seçimler ve davranışlar bu ihtiyaçlara dayalıdır. Bu ihtiyaçlar canlı yaşamını sürdürme, güç elde etme, sevgi, ait olma, özgürlük ve eğlencedir. Bu ihtiyaçların karşılanmaması bireyi huzursuz eder ve öğrenmeye-gelişmeye olan motivasyonunu azaltır. Glasser okulda yaşanan disiplin problemlerinin %95'inin güç elde etmeye çalışan çocukların yanlış davranışından kaynaklandığını ileri sürmektedir.(Sezgin, Ozok, 2006, 42)

Okul ve suç ilişkisini konu edinen araştırmaların büyük bir kısmı da Hirschi tarafından geliştirilen sosyal bağ teorisine dayandırılmaktadır. Hirschi (1969) tarafından geliştirilen sosyal bağ teorisi, okul faktörünü veya okul yaşamını, bireylerin toplumsal değerlere olan bağlılığını sağlayan temel kurumlarından biri olarak ele almaktadır. Bu sebeple kuram, suç ve şiddet davranışının önde gelen bir nedeni olarak, bireylerin okula olan bağlılıklarının zayıflamasını görmektedir. (Kızmaz, 2006, 51) Hirschi' ye göre sosyal bağın oluşumu bağlılık, adanmışlık, katılma ve inanç olmak üzere dört unsuru içermektedir. Bu teori, okul ve okuldaki topluma bağlanmış, okuldaki norm ve kurallara inanmış ve okulun amaçlarına adanmış davranan, okuldaki etkinliklere istekli olarak katılan öğrencilerin okula olan sosyal bağlarının güçlü olduğu, dolayısıyla suç işleme olasılıklarının daha düşük olduğunu ileri sürmektedir. (Morton ve diğ., 1999, 101)

Buka ve Earls ise şiddetin neden sonuç ilişkisi içinde ifade edilmesinin çok zor olduğunu, bu durumun şiddetin çok yönlü bir kavram olmasından kaynaklandığını ileri sürmüşlerdir. Bu nedenle, şiddetin nedenleri yerine şiddet riskini artıran etmenler olarak ifade edilmesinin daha uygun olacağını belirtmişlerdir (Buka, Earls,1993, 50). Sonuç olarak literatürde şiddetle ilişkili olarak değinilen bazı

kavramlar vardır. Bunlar Tablo 1’de sunulmuştur (Kızmaz, 2006, 52; Ohsako, 1997, 12-13; Buka ve Earls,1993, 50; International Association of Chiefs of Police , 1999, 1):

Tablo 1: Şiddete Neden Olan Faktörler

Bireysel Faktörler	Ailesel Faktörler	Toplumsal Faktörler
1) anti-sosyal davranışın varlığı 2) düşük zekaya sahip olma (özellikle sözel yeteneğin düşüklüğü) 3) dikkat bozukluğu/hiperaktiflik 4) öğrenme güçlüğü 5) motor-beceri gelişiminin yetersiz olması 6) doğum öncesi ve sonrası komplikasyonlar 7)küçük düzeyde bazı fiziksel anormallikler (Buka ve Earls,1993, 51)	1) ebeveysel denetimin/gözetimin yetersizliği 2) çocukların sosyalleşmelerinde ebeveyn katılımının yetersizliği 3) ebeveysel disiplinin yetersizliği 4) aile bireyleri arasında suç davranışın varlığı 5) ebeveynlerin çocuklarına kötü muamelede bulunmaları veya onları ihmal etmeleri 6) eşler arasındaki evlilik ilişkilerinin zayıflığı, ebeveynlerin boşanmaları ve ayrılmaları 7) büyük aile yapısı (Buka ve Earls,1993, 51)	1)akran baskısı 2) uyuşturucuyu elde edebilme ve kullanma 3) şiddetin yaygınlığı 4) suçlu arkadaş grubunun varlığı/çete oluşumları 5)din, dil, etnik köken, fiziksel görünüm, sosyal sınıf ve cinsiyete dair ön yargılar 6) yüksek düzeydeki geçici nüfus ve ekonomik yoksunluk 7) şiddet davranışını sıradan ve normal olarak görülmesini sağlayan bir kültürel yapının varlığı 8)silahlara erişim kolaylığı 9) televizyonlardaki şiddete tanıklık etme (International Association of Chiefs of Police, 1999, 1)

Şiddetin yukarıda belirtilmiş etmenlerden herhangi biriyle neden-sonuç ilişkisini kanıtlayan bir çalışma henüz bulunmamasına rağmen bu etmenlerin bir araya gelmesi durumunda şiddetin ortaya çıkma ihtimalinin arttığı gözlenmektedir (Debarbieux, 2006 ,4). Ayrıca sosyal ayrımcılığın yaygın olduğu durumlarda da kurban ya da saldırgan olma ihtimali artmaktadır (Farrington, 1989; Coie, Jacobs, 1993’den aktaran Debarbieux, 2006, 5) Ancak sayılan bu etmenlerin tamamının aynı derecede etkili olduğunu ve tüm öğrenciler için geçerli olduğunu söylemek mümkün değildir. Örneğin 2001-2002 dönemini kapsayan California Student Survey raporunda şiddetin madde ve aşırı alkol kullanımı ile ilişkilendirildiği görülmektedir. 113 okuldan rastlantısal olarak seçilmiş 8238 öğrenciyi kapsayan araştırmada uyuşturucu kullanan gençlerde silah taşıma oranının kullanmayanlara göre dokuz kat

fazla olduğu, kavga oranının ise %58'inde dört kat fazla olduğu ortaya çıkmıştır. Aşırı alkol alan öğrencilerin ise %29'u okulda kendilerini güven içinde hissetmediklerini belirtmişlerdir. Bu sonuçlar alkol ve uyuşturucu kullanımının şiddetin nedeni olduğunu göstermemekle beraber, madde bağımlısı gençlerin önemli sorunları olduğunu ve bunlardan en önemlilerinden birisinin de şiddet olduğunu göstermektedir. Bu nedenle okullarda şiddete karşı gerçekleştirilen önleme çalışmalarında madde ve alkol kullanımını önleme çalışmalarının da yer alması gerekmektedir (California Student Survey, 2001-2002). Yapılan araştırmalar; sigara, alkol ve madde kullanımı gibi riskli davranışlar hakkında anket ile bilgi alma ve/veya kısa bilgilendirmelerin olumlu bir davranış değişikliğine yol açmadığı gibi ters tepme/ bumerang (merakı uyandırarak, ilgiyi çekerek ortaya çıkan istenmeyen ve beklenmeyen etki) etkisi yaratmakta olduğunu göstermiştir (Milli Eğitim Bakanlığı, Yayınlar Dairesi Başkanlığı, 2008). Bu nedenle okullarda gerçekleştirilen çalışmalarda bu etkinin göz önüne alınması çok önemlidir.

2.2. Okul İçi Şiddeti Önleme Çalışmaları

Şiddetin ön plana çıkmasından bu yana okul yöneticileri ve diğer eğitim yöneticileri farklı yaklaşımlar ile bu sorunu çözmeye çalışmışlardır. Ancak zaman içerisinde bazı çözüm yollarının etkisiz olmakla kalmayıp, sorunu daha da kötüleştirdiği ortaya çıkmıştır(Eliot, 1998, 2). Şiddeti önleme çalışmaları ile ilgili ülkemizde gerçekleştirilen eylem planları çok yakın bir zamana ait olduğundan bu planların değerlendirilmesine yönelik çalışmalar henüz mevcut değildir. Nitekim Milli Eğitim Bakanlığının şiddet eylem planları gerçekleştirme çalışmalarının başlangıç tarihi geçtiğimiz yılla sınırlıdır. Bu nedenle bu bölümde geçmişten günümüze kadar yurt dışında geliştirilen ve önleme amacıyla gerçekleştirilen etkinliklere değinilecektir. Literatürdeki farklı programların taranması tek bir program yerine her bir programa ait etkili çalışmaları ortaya koymak açısından da önem taşımaktadır.

Şiddeti önlemeye yönelik farklı yaklaşımlar olmakla birlikte bu yaklaşımları üç ana başlık altına sınırlamak mümkündür (Wilson, Lipsey, 2006, 38):

- yakından gözetim (metal detektörleri, güvenlik görevlileri, fişleme)
- caydırma (kurallar, sıfır tolerans politikası)
- psikososyal yaklaşımlar

Psikososyal önleme programları uygulama biçimine göre ise dörde ayrılmaktadır (Wilson, Lipsey,2006 ,43):

1. Genel Programlar: Normal sınıf ortamlarında, tüm öğrenciler uygulanan programlardır. Katılanların seçiminde risk grubundaki öğrencileri olup olmasına, daha önceki disiplin durumlarına dikkat edilmez. Ancak çoğunlukla düşük sosyoekonomik düzeylerdeki ve çevrede suç oranının fazla olduğu okullarda genel önlem için uygulanırlar. Kısa süreli olduklarında daha etkili oldukları saptanmıştır (Wilson, Lipsey, 2006, 49).
2. Özel Programlar: Belirli bir risk grubunda olan, daha önceden şiddete eğilimli olduğunu düşündürecek bir davranışta bulunmuş öğrencilerin bir araya getirilmesiyle oluşan gruplara özel olarak verilen programlardır. Çoğunlukla normal sınıf ortamının dışında bireysel ya da grup ortamında gerçekleştirilirler. Bazıları normal sınıf ortamında da uygulanmaktadır ancak bu durumda da hedef kitle risk grubu öğrencileridir. Yapılan araştırmalara göre bu programlar, yüksek risk grubundaki ve yaşı büyük öğrencilerde daha etkili olmaktadır (Wilson, Lipsey, 2006 ,47).
3. Özel Sınıflar ya da Okullarda Gerçekleştirilen Programlar: Kaynaştırma öğrenci olarak normal okullarda eğitimini sürdüremeyeceğine karar verilen öğrencilerden oluşan özel sınıflar ya da okullarda yürütülen programlardır.
4. Kapsamlı/Çoklu Model Programlar: Farklı biçimlerde hem genel olarak sınıflarda hem de belirli öğrencilere uygulanan programlar olup, sadece öğrencileri değil aileleri ve okul personeli de kapsayan geniş çaplı ve uzun süreli programlardır. Sık aralıklarla ve düzenli olarak uygulandığında, küçük yaştaki öğrencilerde ve düşük risk grubundaki öğrencilerde daha etkili sonuç verdikleri, ayrıca genel olarak etkililik düzeylerine göre en etkili program türü olduğu saptanmıştır (Wilson, Lipsey, 2006 ,48).

Bu genel sınıflandırmaların yanı sıra kullanıldıkları dönemde özel olarak adlandırılmış bazı önleme çalışmalarından bahsetmek de mümkündür. Bunlar arasında yabancı literatürde sıklıkla bahsedilenler şunlardır:

2.2.1. Geçmişte Öne Çıkan Önleme Programları

2.2.1.1. Sıfır Tolerans

Şiddet olaylarının aileleri ve eğitim sektöründekileri korkutucu boyuta ulaşmasından dolayı şiddete karşı verilen tepkilerden en şiddetlisi olarak görülmektedir. Sıfır tolerans politikası, özünde bazı davranışların kesinlikle ceza gerektirdiği, davranışın verdiği zararın az ya da çok olmasına bakmaksızın cezalandırılması gerektiğini savunan bir politikadır (Skiba, Peterson, 1999). Bu politika 1994’de Amerika’da yürürlüğe konulan Silahsız Okul Yönetmeliği’nin okula silah getiren her öğrencinin bir yıl okuldan uzaklaştırılması kararıyla özdeşleşmiştir. (Cornell, 2001, 1). Ancak zaman içerisinde “silah” tanımlaması oyuncak silahlardan tırnak makasına kadar tüm aletleri içine alarak genişlemiştir. Bazı olaylarda aşırı ve gereksiz tepki nedeniyle öğrencilerin zarar görmesine neden olmuş ve eğitimciler tarafında eleştirilmeye başlanmıştır (Skiba, Peterson, 1999). Illionis Decatur’da sekiz öğrencinin kavga nedeniyle iki yıl okuldan uzaklaştırılması gibi olaylar, sıfır tolerans okul disiplini politikalarının Amerikan gündeminde hararetli bir şekilde tartışılmasına yol açmıştır. (Skiba ve diğ., 2000, 23). Bu politikayı destekleyenler ise sağlıklı biçimde uygulanması durumunda sıfır toleransın şiddeti önlemede etkili olduğuna inanmaktadır (Konter, Maricle, 2002, 4)

Sıfır tolerans politikalarının uygulanması Amerika Birleşik Devletlerinde bölge ve ülkeler arasında fikir ayrılıkları yaratmıştır. Sıfır tolerans yaklaşımını benimseyen bazı bölgelerde el konulan silah sayısında artış olduğu bildirilmiştir. Ancak aynı zamanda sıfır toleransın katı bir şekilde uygulanması, raptiyeden organik öksürük damlalarına, ağrı kesicilere ve hatta yarım kalan ödevlere bile okuldan uzaklaştırma veya atma şeklinde ceza verilmesine neden olmuştur (Skiba, Peterson, 1999, 22). Sıfır tolerans yaklaşımı aynı zamanda okuldan uzaklaştırma ve atma cezalarının kullanımında artışa neden olmuştur. Ancak uzaklaştırma ve okuldan atma cezalarının okul güvenliğini artırmada ve öğrenci davranışlarını değiştirmede etkili olduğuna dair bir kanıt yoktur. (Skiba ve diğ., 2000, 23; Adams, 2006, 20)

Sıfır toleransın verdiği mesaj, ailelere ve topluma okulun suç karşısında sert bir tutuma sahip olduğu algısını verdiğinden politik olarak ilgi çekicidir. Şüphesiz bir çocuğu uzaklaştırmanın diğer çocukların güvenliği için gerekli olduğu durumlar vardır. Ancak ceza ve okul dışına itmenin okuldaki şiddet sorununu çözebileceğine ya da öğrencilere şiddete karşı alternatifleri öğrettiğine dair kanıt yoktur.

Tüm olaylara ve tehditlere aynı ceza ile karşılık verilmesi ve okullara inisiyatif tanınmaması nedeniyle bu uygulama fazlasıyla eleştirilmiş, şiddeti önlemede etkili olmaya çalışırken öğrencilere zarar verdiği öne sürülmüştür. (Tebo, 2000; Adams, 2006, 20). Ayrıca okuldan atılmayı ya da uzaklaştırılmayı bir ödül olarak gören ve bu sayede okuldan uzak kalarak daha ciddi suçlara karışan ve okulu tamamen bırakan öğrencilerin olması da bu yöntemin olumsuz yönlerinden bir diğeridir. (Schwartz, 1996, 2; Adams, 2006, 13) Sonuç olarak, uzaklaştırmanın kısa dönemdeki etkililiği üzerinde az miktarda veri mevcutken, uzun dönemde, daha yüksek okul bırakma oranı ile ilişkilendirilmektedir. Bu ise sorunu okul ve diğer öğrenciler açısından kısa süreli çözüme kavuşturmakla birlikte okuldan kopan öğrencinin toplumda şiddet olaylarına karışma olasılığının yüksek olması nedeniyle toplumsal şiddete katkı sağlamaktadır. Kısacası uzun süreli düşünüldüğünde okuldan uzaklaştırılmanın yanlış bir seçim olduğu ortaya çıkmaktadır (Day, Golench,1997, 339)

2.2.1.2. Fişleme

Şiddetin önlenmesine yönelik ortaya çıkan bir başka yöntem ise (profiling) fişlemedir. Tehlikeli olabileceği varsayılan öğrencilerin ve uyarı işaretlerinin belirlenmesi anlamına gelen fişlemede, geçmişte okullarda gerçekleşen olaylarda yer alan öğrencilerin göstermiş olduğu davranışlar ve ortak özellikler dikkate alınarak oluşturulan bir değerlendirme çerçevesi kullanılmaktadır (Cornell, 2001, 2). Ancak farklı kurumlar (APA, 1999; National School Safety Center, 1998) tarafından oluşturulan bu değerlendirme çerçeveleri farklı maddeleri içermekte ve genel ifadeler kullanılmaktadır (Cornell, 2000, ,120). Bu nedenle geçerlikleri ve güvenilirlikleri eleştirilmiş, öğrenciye zarar verdiği öne sürülmüştür (Walker ve Walker, 2000). Ayrıca bir yaş grubundaki riskli davranışın diğer yaş grubu için olağan bulunması nedeniyle uygulamada karışıklıklara neden olduğu ve öğrencileri etiketlediği için yanlış uygulandığı durumlarda, fişlenen öğrencilerin okulda dışlanmalarına bağlı olarak şiddet davranışında buldukları tespit edilmiştir (Lumsden, 2000).

2.2.1.3. Tehdit Değerlendirmesi

Okullarda gerçekleşen olayların öncesinde bu olaylarda yer alan kişilerin suçu işlemeden önce tehditlerde bulunduğu saptanmasının ardından (O'Toole, 2000, 9), ilgililer öğrencilerin tehditlerini dikkate almaya ve değerlendirmeye başlamışlardır. Tehditlerin her zaman şiddet olayı ile sonuçlanacağı kesin olmasa da

sözlü tehdidin kendisinin de bir şiddet ifadesi olması nedeniyle dikkate alınması gerekmektedir. Tehditlerin değerlendirilmesi ve uygun tepkinin verilmesi anlamına gelen “ tehdit değerlendirmesi”, okul yönetiminin tehdit eden öğrenciyle, görgü tanıklarıyla, ailelerle, tehdiye maruz kalan kişiyle ve öğretmenlerle görüşerek tehdidin ciddiyetini, boyutlarını saptamasıyla başlar. Tehditte bulunan kişiye davranışının karşılığı olan uyarı ya da cezanın verilmesi, ihtiyaçlarının belirlenerek karşılanması ve gerekli önlemlerin alınması ile son bulur. Bu yöntem fişlemeden farklı olarak öğrencileri sadece olasılıklara göre değil meydana gelmiş bir olaya dayanarak inceleme altına almaktadır (Cornell, 2001, 2).

2.2.2. Okul İçi Şiddeti Önleme Çalışmalarının Bölümleri

Daha önceden bahsedilen önleme çalışmalarının da ifade ettiği üzere etkili şiddet önleme programlarının alt yapısı özellikle üç varsayım ve ilkeye dayanmaktadır (Skiba ve diğ., 2000, 7-8):

1. Şiddet önlenabilir bir olgudur.
2. Tek ve kesin bir çözüm yoktur.
3. Etkili önleme sürekli planlama ve sorumluluk gerektirir.

Amerika Birleşik Devletlerinde yaşanan olayların ardından bir çok okul, tek bir yöntemin okulları şiddetten koruyacağı umuduyla; metal detektörlere başvurmuş ya da sert sıfır tolerans ile öğrencileri okuldan uzaklaştırmaya ve atmaya başlamıştır. Ne yazık ki, okulları güven altına alacak, şiddeti yok edecek tek bir yöntemin varlığıyla ilgili çok az, hatta hiç veri bulunmamaktadır (Skiba ve diğ., 2000,7; Eliot, 1998, 6). Aksine yapılan çalışmalar kapsamlı ve farklı etkinliklerden oluşan programların daha etkili olduğunu ortaya koymuştur (Wilson, Lipsey, 2006, 48).

Bir programın şiddeti önlemede etkili olabilmesi için şu özellikleri taşıması gerekmektedir (Konter, Maricle, 2002, 13).

1. Kapsamlı olmalıdır.
2. Süreklilik arz etmelidir.
3. Çevreye uygun olmalıdır
4. Öğrencilerin yaşlarına uygun olmalıdır.
5. Okulla ilişkili tüm birimlerin işbirliğine dayanmalıdır.

6. Ayrıntılı olmalı, kafalarda kuşkuya neden olabilecek bir belirsizlik içermemelidir.

Literatür araştırmasında elde edilen veriler, tek bir önleme programının etkili olmadığını, şiddeti önlemek için geliştirilen bütüncül programlarda ise bazı bölümlerin mutlaka yer alması gerektiğini göstermiştir. Farklı programların hemen hepsinde ön plana çıkan ve okul içi şiddeti önleme programlarında yer alması gereken ana bölümler şunlardır (Skiba ve diğ., 2000, 7) :

1. Şiddete karşı okul politikasının oluşturulması ve uygulanması
2. Fiziksel güvenliğin sağlanması
3. Okul toplumunun eğitilmesi ve iletişimin sürdürülmesi
4. Akademik ve sosyal başarının ödüllendirilmesi
5. Sosyal etkinlik ve kulüp çalışmalarının etkin bir şekilde yürütülmesi
6. Şiddet açısından risk grubunda yer alan öğrencilerin önceden belirlenmesi (tanılama) ve erken müdahale
7. Rehberlik çalışmaları ve danışmanlık hizmetleri
8. Tehditlere karşılık verme
9. Okul dışı güvenlik birimleri ve diğer kurumlarla işbirliği

2.2.2.1. Şiddete Karşı Okul Politikasının Oluşturulması ve Uygulanması

Zorbalık oranı yüksek olan okullar ve zorbalık oranı düşük okullarda okul politikalarında farklılığa rastlanması etkili okul politikalarının bu sorunun çözümünde etkili olabileceğini düşündürmektedir (Dölek, 2002, 25)

Şiddet, toplum içerisinde bazen görmezden gelinir ve sessiz kalınarak onaylanırsa meşrulaşabilir ve bir terbiye etme aracı olarak görülebilir (Deveci, 2006, 13). Hatta şiddet genellikle bir yaşam biçimi olarak benimseniyorsa sorun olarak da görülmez ve sorun çözmenin bir aracı olarak onay görür (Ergil, 2001, 40). Günümüzde de olduğu gibi, şiddet uygulamaları ancak öldürme noktasına ulaştığında dikkat çekmektedir. Bu durum bile, şiddetin ne kadar kanıksandığını göstermek için yeterlidir. Oysa ki daha önce şiddetin tanımında da ifade edildiği üzere eğitim öğretime olumsuz yönde etki eden ve bu süreci kesintiye uğratan sözel bir tehdit de şiddet kapsamında düşünülmelidir. Dolayısıyla okullarda şiddete karşı bir politika

oluştururken öncelikle üzerinde anlaşılması ve kapsamlı bir şiddet tanımı yapılmalıdır.

Şiddet davranışı tanımlandıktan sonra bu eylemi gerçekleştirenlerin ne gibi yaptırımlarla karşılaşacakları kesin bir şekilde belirlenmiş olmalıdır. Çünkü öğrenci davranışlarına ilişkin açık ve net kuralların eksikliği, var olan kuralların uygulanmasını sağlayamama da antisosyal davranışların artmasına katkıda bulunmaktadır (Mayer, 1995; Walker, Colvin, Ramsey, 1995). Şüphesiz öğrencilerin okul kurallarını bilmesi ve anlaması bu kuralların uygulanmasını kolaylaştırmaktadır. Bunun için okul yönetimi şunları yerine getirmelidir (International Association of Chiefs of Police, 1999, 6-8):

1. Bu kuralları yıllık olarak gözden geçirmeli, gerekli durumlarda yenilerini eklemelidir.
2. Her kuralın bir amacı olmalı ve bu amaç öğrencilere iletilmiş ve öğrenci tarafından anlaşılması olmalıdır.
3. Bu kurallar öğrencilerin görebilecekleri şekilde uygun yerlere asılmalıdır.
4. Aileler bu kurallar hakkında bilgilendirilmeli ve haberdar olduklarına dair bir form doldurarak okula iletmelidir. Ayrıca veli toplantılarında da bu kuralların üzerinde durulmalıdır.
5. Kuralların nesnel olarak ve istisnasız uygulanmasına özen gösterilmelidir.
6. Kuralların ihlali durumunda yapılacaklar önceden belirlenmeli ve öğrenciler de bu konuda bilgilendirilmelidir.
7. Kuralların sadece yazıda kalmaması için aileler, okul personeli ve öğretmenler olumlu rol modeli olarak davranışları konusunda uyarılmalı ve gerekiyorsa eğitilmelidir.
8. Yanlış davranışları görmezden gelmek, öğrencilere duvarda asılı duran kuralların çok da etkili olmadığı mesajını vermektedir. Tüm kural ihlallerine aynı sertlikle cevap vermek yanlış olmakla birlikte, tüm öğrencilerin okul ve sınıf kurallarının anlamlı olduğunu ve uygulanacağını anlamalarının sağlanması zorunludur.

Ancak tüm bu politikaların benimsenmesi ve uygulanması da bağlılık ve sabır gerektirmektedir. Yeni bir sistemin başlatılmasıyla, öğrenciler “sınırları zorlamak”

istediklerinden, öğrencilerin olumsuz davranışlarında bir yükselme görülebilir. Ancak pek çok öğretmen ve okul, resmi yönlendirmelerin azalması ve olumlu bir okul ikliminin gelişimi sayesinde zamandan edilen tasarrufun, sınıflardaki olumsuzlukları önlemek ve azaltmak için gereken zamandan daha fazla olduğunu gördüklerinden bu sancılı dönemde sabırlı ve ihtiyatlı davranmanın gereğini bilmektedir (Skiba ve diğ., 2000, 14) .

2.2.2.2. Fiziksel Güvenliği Sağlama

Okul yönetimleri öncelikle kendi okullarında güvenlik araştırması yaparak okulun güvenlik sorunlarını ve ihtiyaçlarını belirlemeli ve araştırma sonuçlarına dayanarak “Okul Güvenlik Planı” geliştirmelidir. Okul güvenlik planında öncelikle yer alması ve açıklığa kavuşturulması gereken bölümler şunlardır (International Association of Chiefs of Police, 1999 ,5, Schwartz, 1996, 2-3):

1. Okulun koridorlarına ve öğrencilerin bulunduğu sınıfların dışındaki tüm alanlara güvenlik kamerası yerleştirilmeli ve izleme işleminden sorumlu bir güvenlik elemanı bulunmalıdır.
2. Ziyaretçilerin okul giriş ve çıkışlarının kayıt altına alınması ve yaka kartı takması sağlanmalıdır.
3. Öğrencilerin ders aralarında ve öğle aralarında okul dışına çıkması önlenmelidir.
4. Silah ve uyuşturucu aramaları için belirli politikalar saptanmalı ve bu aramalar düzenli ve habersiz olarak yapılmalıdır.
5. Okul çevresindeki kişilerin gördükleri olumsuz olayları okula bildirmesi sağlanmalıdır.
6. Okula girip çıkan araçların takip edilmesi sağlanmalıdır.
7. Servis araçları sürücüleri için günlük yoklama listeleri kullanılmalıdır.
8. Öğretim süresince okul bahçesi dışında güvenliği sağlayacak bir eleman görevlendirilmelidir.
9. Okul içerisinde alarm ya da “ kırmızı hat” kurulmalı, öğrencilerin bir olayla karşı karşıya kalması durumunda, bunu hemen yönetime haber verebilmesi sağlanmalıdır.

10. Öğrencilerin toplanma yeri olarak kullandıkları yerler belirlenerek buraların gözetimsiz kalmamasına dikkat edilmelidir. Bu bağlamda nöbet görevini yerine getiren okul personelinin görevini titizlikle yerine getirmesi sağlanmalıdır.
11. Kriz planlaması yapılarak, herhangi bir olay esnasında neler yapılacağı, kimlerin görev alacağına dair yazılı bir belge oluşturulmalı ve ilgililer haberdar edilmelidir.
12. Okul güvenlik kuralları ve yapılması gerekenler bir kitapçık haline getirilerek öğrencilere, öğretmenlere dağıtılmalı ve ilgililer tarafından anlaşılması sağlanmalıdır.

2.2.2.3. Okul Toplumunun Eğitilmesi ve İletişimin Sürdürülmesi

Okulun gerçekleştirdiği çalışmaların sonuç verebilmesi için öğretmenlerin, öğrencilerin, ailelerin ve tüm toplumun yerine getirmeleri gereken bazı sorumlulukları vardır. Çünkü şiddeti tetikleyen etmenlere bakıldığında sorunun tek yönlü olmadığı, farklı kaynakların etkin olduğu görülmektedir. Bu nedenle önleme çabalarında da farklı birimlerin yer alması gerekmektedir. Okul, aile, toplum, öğrenciler ve sosyal kuruluşların bu problem ile mücadelede hep birlikte yer alması gerekmektedir (Konter, 2002, 3; Schwartz, 1996 ,2) ve bu anlamda okul yönetimleri diğer ilgililere de yol göstermesi açısından daha farklı bir konuma sahiptir. Okul bir eğitim kurumu olarak okul toplumunun yetersiz kaldığı ya da bilgi eksikliği duyduğu alanlarda tüm imkanlarını kullanmalıdır.

2.2.2.3.1. Ailelerin Eğitimi Ve İletişimi Sürdürme

Okullarda boy gösteren bazı şiddet davranışlarının kökeni, ergenlerin çocukluk dönemlerindeki aile içerisindeki sosyalleşme biçimine kadar uzanabilmektedir. Çünkü bireylerin kişilik oluşumları, ilk çocukluk dönemindeki sosyalleşme süreci ile alakalıdır ve çocuğun sosyalizasyon sürecini yaşadığı ilk yer aile ortamıdır. Kimi durumlarda ise bireyin şiddetle tanıştığı ilk yer aile olmaktadır (Chandras, 1999, 3) Bu nedenle çocuğun okul öncesi dönemde, aile içindeki sosyalleşme biçiminin yetersiz veya yanlış olması, şiddet veya suçluluk açısından ciddi bir risk oluşturmaktadır(Kızmaz, 2006, 53). Bu anlamda okul öğrencinin geldiği aile ortamını bilmek ve eksiklikleri tamamlayarak ortaya çıkmaya hazırlanan şiddet

davranışını önlemek için ailelerle gerekli iletişimi kurmak ve katkı sağlamak konumundadır.

Çocuğun okul dışındaki zamanının önemli bir kısmını ev veya aile ortamında geçirdiği hususu dikkate alındığında, ebeveynlerin çocuklarına yönelik tutumlarının nasıl olması gerektiği konusu önem kazanmaktadır. Okulun öğrenciye istenilen davranışları tek başına kazandırması olanaklı değildir. Kazanılan davranışlardan önemli bir kısmı ailenin katkısı ile oluşmaktadır. Yine okulda öğrenciye kazandırılan bilgi, beceri ve davranışlar evde aileler tarafından desteklenip pekiştirilmez ise, kısa zamanda unutulur. Daha da önemlisi okul ve ev arasında önem verilen değerler, alışkanlıklar ile çocuğa davranış kazandırma yöntemi konusunda ayrıcalıklar var ise çocuğun okulda öğretilenleri kolayca öğrenmesi ve uygulamaya koyması çok güç olur (Gümüseli, 2004). Bu nedenle şiddet uygulayan veya suç işleyen öğrencilerin/çocukların iyileştirilmesine veya problemleri davranışlarının sonlandırılmasına yönelik olarak yürütülen tüm çalışmaların, aile veya veliler ile birlikte yürütülmesi gerekmektedir. Diğer bir deyişle, okul temelli şiddet davranışının engellenmesi çerçevesinde yürütülecek çalışmalarda velilerin de bu çalışmalara/programlara dahil edilmeleri, çalışmanın başarılı olması açısından son derece önemlidir. Dolayısıyla velilerin bu konuda bilinçlendirilmeleri gerekmektedir. Ayrıca ailelere, çocuklarının sorunlarına ilgi duyacak bir duyarlılık geliştirmeleri konusunda gerekli görüldüğünde rehberlik hizmeti verilmelidir (Kızmaz, 2006, 53-64). Anne babaların, çocukları için model teşkil ettiklerinin ve çocuklarının okuldaki davranışlarının büyük bir olasılıkla onların evde gördükleri muameleyi yansıtacağı bilincinde olmaları; kabul edilebilir ve kabul edilemez davranışlara net sınırlar koyarak, şiddet konusunda, çocukları için yol gösterici ve açık kurallar belirlemeleri, aile içi demokrasiye önem vererek hayata geçirmeleri, çocukları ile güven ilişkisi oluşturarak onların arkadaşlarından, nerede olduklarından ve ne yaptıklarından haberdar olmaları, güvenli bir eğitim ortamının sürdürülmesine ilişkin okul politikalarını ve kurallarını desteklemeleri şiddeti önleme çalışmalarının başarılı olması açısından çok önemlidir (Şiddet ve Okul Sempozyumu Sonuç Bildirgesi, 2006). Bu konuda eksikliklerin olmaması için de aile ile iletişim çok yönlü ve sürekli olarak devam ettirilmeli, veli toplantıları yeterli sıklıkta düzenlenmeli ve veliler öğrenci hakkında bilgi paylaşımı için veli toplantılarını beklememeleri, iletişim bağı koparmamaları hususunda teşvik edilmelidir.

2.2.2.3.2.Öğretmenlerin Eğitimi ve İletişimi Sürdürme

Okul güvenliğinin sağlanmasında birinci sorumlu okul yönetimi olsa da bu görevin yerine getirilmesinde kuşkusuz en büyük görevlerden birisi de öğretmene düşmektedir (International Association of Chiefs of Police, 1999, 4; Schwartz, 1996, 3). Sınıf yönetimi aslında öğrencilere okulda ve sınıfta uygun olan ve olmayan davranış yollarını öğretmektir. Geliştirilen kuralların uygulanmasında sınıf içinde ve sınıflar arasında tutarlılık olduğunda öğrenciler daha iyi öğrenmektedir. Burada ise en önemli görev öğretmenlere düşmektedir. Çünkü sınıf içerisinde okul yönetimi tarafından belirlenmiş okul kurallarını öğrencilere benimsetebilecek ve yakından izleyebilecek kişi öğretmendir.

Öğrencinin dersi sevmesi, çalışma alışkanlığı kazanması, benimseyeceği değer yargıları açısından öğretmenin rolü büyüktür. Çocukların davranışlarının niteliği öğretmenlerinin davranışlarıyla doğrudan ilişkilidir. Bu açıdan bakıldığında, öğretmenlerin disiplin sağlama davranışlarının geleceğin yetişkinlerinin davranışlarının göstergesi olabileceği söylenebilir. Okulda otoritenin temeli öğretmenin genel kültürü, bilgisi, becerileri ve öğrencileri eğitmede kullandığı yöntemleri toplum yapısını doğrudan etkilemektedir. Yapılan araştırmalarda kendine güvenen, öğrenciyle sevgi çerçevesinde ilişkiler kurabilen, onlara duygusal destek sağlayabilen öğretmenlerin; öğrencilerin akademik, sosyal ve duygusal gelişimlerini olumlu yönde etkilediği bildirilmektedir. Aksine öğrenciyi sürekli tehdit eden, cezalandıran, hakaret eden öğretmenlerin ise çocuğun kişiliğini olumsuz etkilediği görülmüştür (Özel, 2007, 75). Aile dışında çocuğun ilk olarak model alacağı öğretmenin, dayak, şiddet ve cezaya dayalı yaklaşımı çocuğun ruh sağlığını derinden yaralamaktadır. Dayığa ve şiddete başvuran öğretmenlerin mesleğinde yetersiz, gelişmeleri takip etmeyen, özel hayatında problemlili kişiler olduğu bir diğer araştırma bulgusudur. Dayak yiyen, tehdit edilen, hakarete uğrayan öğrencilerin çok az bir bölümü öğretmeni haklı bulup pişmanlık duymaktadır. Öğrencilerin tamamına yakın bölümü korku, üzüntü, acı, öfke, kırgınlık, mahcubiyet, nefret, kin, okuldan kaçma arzusu, bunalım, isyan, öğretmeni dövme hatta öldürme arzusu gibi olumsuz duygular içine girmekte; okul ortamında sürekli gerginlik ve kavgalar görülmektedir, yani maruz kalınan şiddet uygulanan şiddete dönüşmektedir (Adıyaman Rehberlik ve Araştırma Merkezi Müdürlüğü, 2008). Kısacası öğretmenin öğrencileriyle sevgi ortamı oluşturabilmesi için; katı, dayak ve şiddete yönelik

disiplin anlayışının çözümsüzlük ürettiğinin bilincinde olması gerekmektedir. Bu nedenle öğrencilerin gelişimi üzerinde derin etkilere sahip olan öğretmenlerin seçimi de büyük önem kazanmaktadır. Öğretmen alımlarında geçmiş yaşantılarının, psikolojik profillerinin incelenerek göz önüne alınması çok önemlidir (International Association of Chiefs of Police, 1999, 10). Ancak ülkemiz gibi öğretmen alımlarını merkezi sistemle gerçekleştirilen ülkelerde bu durum okulların inisiyatifinde olmadığından durum zorlaşmaktadır.

Ayrıca öğretmenlerin sınıf içerisinde çıkan sorunlarda yalnız bırakılmaması ve okul yönetimi tarafından desteklenmesi de çok önemlidir. Öğretmenlerin önleme çalışmalarında yerine getirmesi gereken en önemli görevleri öğrencilerini yakından tanımadır. Bu tanınmanın sadece ders esnasında birlikte olarak gerçekleşmesi mümkün gözükmediğinden öğretmenlerin ders dışı zamanlarda da öğrencileriyle klüp çalışmalarında ya da projelerde birlikte olması gerekmektedir (Blaya, 2003, 656). Bu etkinlikler ayrıca öğrencilerin öğretmene olan güvenlerini ve yakınlık duygularını artırmakta ve okul kültürüne katkıda bulunarak öğrencilerin okula olan bağlılıklarını artırmaktadır (Blaya, 2003, 656). Öğrencilerini tanıyan ve erken uyarı işaretlerinin farkında olan öğretmenlerden elde edilecek veri de çok önemlidir (Schwartz, 1996, 3). Öğretmenin sınıf içerisindeki olumsuz olaylardan hangilerini üst yönetime bildirmesi gerektiği, hangisini kendisi çözebileceği konusunda yaşadığı ikilemin önlenmesi gerekmektedir. Tecrübeli öğretmenlerde bu durum bir sorun oluşturmasa da özellikle tecrübesiz öğretmenler bu konuda sıkıntı yaşamaktadır. Bu durum öğretmenlerin şiddet ve erken uyarı işaretleri hakkında eğitilmelerinin zorunluluğunu ortaya koymaktadır.

2.2.2.3.3. Öğrencilerin Eğitimi ve İletişimi Sürdürme

Okul içi şiddet her ne kadar tüm okul toplumu ilgilendirse de bu durumdan en büyük zararı gören ve en yakından bilen çoğu zaman öğrenciler olmaktadır (International Association of Chiefs of Police, 1999 , 21). Bu nedenle öğrencilerin de şiddetin zararlarının bilincinde olması, şiddeti önlemede sorumluluk hissetmesi ve bu sorumluluğu paylaşması çok önemlidir. Soruna yakından tanık olmalarından dolayı çözüm yolları geliştirmeleri ve olayların onların bakış açısından ele alınması okul yönetimlerinin işini kolaylaştırabilir. Öğrenciler şiddet potansiyeli olan akranlarının okula bildirilmesinde etkin bir rol oynayabilir. Ayrıca öğrencilerin içerisindeki grup liderlerini motive ederek şiddet karşıtı ve olumlu rol modeli olarak

benimsetmeye çalışmak, kağıt üzerinde yazılı kuralları duvarlara asmaktan daha fazla çözüm sağlayabilir. Çünkü gençlik döneminde ilişkilerin odağı, aileden ve büyüklerden arkadaş ve akran gruplarına doğru kaymakta, akran ve arkadaş grubunun değerleri ve kuralları, öncelik kazanmakta ve onlardan gelen baskılar ve yönlendirmeler öne geçmektedir (Canat, 2006).

Okulda fiziksel güvenliğin sağlanması şüphesiz güvenli bir okul oluşturmak için gerekli ancak yeterli değildir. Dolayısıyla güvenli ve uyumlu bir okul için şiddeti önleme yaklaşımı, çatışma çözme programı, akran arabuluculuğu programları ve geliştirilmiş sınıf davranışları yönetimini de içermelidir. Bu tür programlar sürekli eğitim ile öğrencilerin beceri, tutum ve algılarını değiştirmeyi amaçlayan görüşmelere dayanmaktadır. Aslında çatışmaları çözme, şiddeti önleme ve sosyal sorunları çözme gibi programların bir kısmı 1980'lerin ortalarından beri kullanılmaktadır. (Skiba ve diğ., 2000, 10). Ancak burada vurgulanması gereken akran arabuluculuğu, işbirlikçi öğrenme, okul çapında davranış yönetimi programları ve öfke yönetimi gibi programların tek başına değil tamamını içeren daha geniş bir programın içerisine dahil edilmeleri ve farklı öğrencilerin ihtiyaçlarına göre uygun olanın kullanılmasıdır. Akran danışmanlığı şiddeti önleme çalışmalarında öğrencilerin etkin olarak yer alabileceği bir çözüm yoludur ancak sadece akran danışmanlığının yer aldığı programlardan ziyade akran danışmanlığının kapsamlı programlarda bir bölüm olarak yer alması bu etkinliğin başarısını artırmaktadır (Elliott, 1998 , 3).

Akran arabuluculuğu, öğrenci arabulucularından oluşan kadroya, karşılaştırma yapmadan ya da şiddet olmadan anlaşmazlıkları çözmede akranlarına yardım edebilmeleri için iletişim ve sorun çözme yöntemlerinin yanı sıra ilgi alanlarına dayalı görüşme yöntemi eğitimi verilmesine dayalı bir yöntemdir. Öğrenciler, arabuluculuğa gönüllü olarak gelir ve birbirlerini suçlamaktan herkes için kabul edilebilir çözümler geliştirmeye doğru ilerleyebilmeleri için akran arabulucuları tarafından yönlendirilirler.

Bazı akran arabuluculuğu programları sadece oyun alanı gibi gayri resmi durumlarda kullanılırken, diğerleri akran arabulucularını öğrencilerin arasındaki anlaşmazlıkları çözümlenmeye yardımcı olmaları için sınıfa getirirler. Bir çok farklı araştırma, akran arabuluculuğunun zaman içerisinde okul kültürünü geliştiren ümit verici bir yöntem olduğu sonucuna ulaşmıştır (Johnson, Johnson, 1996, akt: Skiba ve

diğ., 2000, 1). Akran arabuluculuğu kullanımı öğrencilerin çatışmalara yaklaşımlarını ve onları çözümü şekline kayda değer ölçüde değiştirebilmektedir. Akran arabuluculuğuna katılan öğrenciler, çoğunlukla, kavgalardan kaçınmaları ve sorunlarını çözme konusunda arkadaşlarına yardımcı olmada daha fazla isteklidir ve belirli bireylerin dövülmeyi hak ettiklerine daha az inanmaktadırlar (Skiba ve diğ., 2000, 11).

Akran arabuluculuğu karmaşık bir girişimdir; başarısı programın yeterli düzeyde planlanması, eğitimi ve izlenmesine bağlıdır. Akran arabuluculuğu programına başlamadan önce bir dizi biçimsel karar verilmelidir: Hangi öğrenciler arabulucu olabilir ve nasıl seçilebilirler? Arabuluculuk nerede ve ne zaman yapılmalıdır? Bu ve benzeri biçimsel konularla ilgilenmek, planlama ve uygulama için büyük olasılıkla bir rehber ya da bir okul takımı gerektirecektir. Ayrıca öğrencilerin, akran arabuluculuğunun dayandığı noktalar ve süreci üzerinde eğitilmesi de zorunludur. Akran arabuluculuğunda ilk eğitim için 12 ile 15 saat arası bir katılım gerektiği tahmin edilmektedir. Sürekli eğitimin ve arabulucuların istekli ve etkili bir şekilde devam etmelerinin sağlanması için; programlar haftada bir ya da iki haftada bir öğrenci arabulucuları ile toplantıları da içermelidir. Kısacası, akran arabuluculuğu, planlanmasında, eğitiminde ve takibinde ayrıntılara yeterli derecede dikkat gösterildiğinde ve okul çapında daha geniş bir şiddet önleme programının bir bölümü olarak uygulandığında; öğrencilere şiddete başvurmadan çatışmaları çözmeyi öğretmede yardımcı olabilecek önemli bir araçtır (Skiba ve diğ., 2000, 12).

Saldırgan öğrenciler, çoğunlukla sosyal olaylarda başkalarının hareketlerini olduğundan daha düşmanca algıladıklarından kendilerini kontrol edebilmekten yoksundurlar. Öfke yönetimi sınıfları ya da programları, saldırgan öğrencilerin algılamalarını değiştirmelerine ve çatışma durumunda alternatif davranışlar geliştirmeyi öğrenmelerine yardımcı olur. Var olan eğitim sistemimizin genel amaçlarından birisi de iyi bir insan ve iyi bir vatandaş yetiştirmektir. Nitekim bu amaç ayrı bir ders olarak müfredata yansımaya da diğer derslerin programlarında şiddet içeren olumsuz davranışların kınanması ve iyi davranışların özendirilmesi olarak yer almaktadır. Ancak öğrencilerin öfke yönetimi, sorun çözme teknikleri hakkında yeterli bilgiyi aldıkları söylenemez. Özellikle sosyal ve barışçıl rekabetin eğitsel olarak işlenmesi ve kişiler arası ilişki kurma becerilerinin kazandırılması oldukça önemlidir. Nitekim okul çapındaki davranış kontrolü programları; okuldan

atılma, uzaklaştırma ve okulu bırakma oranlarını ve öğretmenlerin tükenmişlik sendromunu azaltmada, akademik başarıyı ve öğrencilerin görevlerin yerine getirmelerini sağlamada etkili olmaktadır.(Skiba ve diğ., 2000, 14) Bu çalışmalarda öğrencilere empati kurma, tartışma ve başkalarıyla iletişim kurma beceriler, rol yapma, modelleme ve problem çözme yöntemleriyle kazandırılmaya çalışılır. Çatışma ve kriz halinde soğukkanlılığı korumak herkes için zordur. Ancak öğretmenlerin ya da yöneticilerin, kızgınlığı yada duygusal tepkileri olayları daha da kötüleştirmekten başka işe yaramaz. Bu nedenle öfke yönetimi eğitiminin sadece öğrenciler değil, tüm okul toplumuna verilmesi yerinde bir karar olacaktır. Ancak ciddi şiddet olaylarının gerçekleştiği ya da gerçekleşme olasılığının bulunduğu durumlarda akran danışmanlığı ve öfke yönetimi çalışmalarının etkisiz olabileceği de unutulmamalıdır ((International Association of Chiefs of Police , 1999, 8)

Öğrenciler ile güçlü ve etkin iletişim kurmanın bir başka faydası ise, öğrencinin olumsuz duygular yaşadığı ve yardıma ihtiyacı olduğu zamanların bilinmesi ve dolayısıyla olumsuz davranışlar gerçekleşmeden gerekli desteğin verilebilmesi olasılığını artırmasıdır (International Association of Chiefs of Police, 1999, 8)

2.2.2.4. Akademik ve Sosyal Başarının Ödüllendirilmesi

Okullarda sadece kurallar ve cezalar üzerinde yoğunlaşmak, okulda öğrencilerin olumsuz bir iklim algılamasına neden olabilir. Bu nedenle sürekli olumsuz davranışlara göre yasaklayıcı kurallar koymak yerine olumlu davranışları ön plana çıkarmak daha etkili olabilmektedir. Güçlü bir akademik misyon, açık bir şekilde belirtilmiş ve iletilmiş, şiddet içermeyen olumlu ve beklenen davranışlar ve okulda var olan duygusal destek atmosferi şiddeti önlemektedir (Gottfredson, Gottfredson, 1989; Lab, Clark, 1996; Office of Educational Research and Improvement, 1992). Akademik başarının önemszenmesi ve öğrencilerin yönlendirilmesi de olumsuz davranışların görülme sıklığını azaltmaktadır. Öğrenme ve okuldaki akademik başarıya olan inancın azalması ise öğrenciyi şiddet davranışına yakınlaştırmaktadır (Aleem ve diğ., 1993'den aktaran Walker, 1995).

Ancak sadece akademik başarıları değil, okul kurallarına uygun davranan öğrencileri de ödüllendirmek gereklidir, Çünkü salt akademik başarının önem kazandığı okullarda, akademik açıdan başarısız öğrencilerin zorbalığa daha fazla maruz kaldığı ortaya çıkmıştır (Hazler, Hoover, Oliver, 1996; akt: Çayırdağ 2006, 5)

Toplumda başarılı olarak bilinen kişileri konuşmacı olarak davet ederek başarının imkansız olmadığı mesajını öğrencilere vermek de öğrencilerde olumlu rol davranışı oluşturulması için gerçekleştirilebilecek çalışmalara örnek olarak verilebilir (International Association of Chiefs of Police, 1999, 9).

2.2.2.5. Sosyal Etkinlik ve Kulüp Çalışmalarının Etkin Bir Şekilde Yürütülmesi

Gençlik döneminin en önemli özelliği heyecan ve adrenalin tutkusudur. Gençler bunları aktarabilecekleri sosyal etkinlikler bulamadıkları sürece kendileri ve toplum için zararlı davranışlar sergileyebilir. Çünkü saldırganlığın kendisi de heyecan tutkusuyla beslenir (Debgici, 2008). Ders dışı spor, müzik, tiyatro gibi etkinlikler, öğrencilerin yapıcı ve barışçıl gruplar içerisinde kendilerini ifade etmesini ve negatif enerjisini boşaltmasını sağlayarak, öğrencinin kendine olan güvenini artırmakta, ihtiyaç duyduğu tanınma, kabul görme gereksinimini karşılamaya hizmet etmektedir. Ayrıca araştırmalar bu gibi etkinliklerde kazanılan tanınma duygusunun antisosyal davranış gösterme olasılığını azalttığını göstermiştir (Jessor ve diğ., 1995; Rae-Grant ve diğ., 1989'dan aktaran Youth Violence: A Report of Surgeon General, 2001, 74-76). Özellikle akademik açıdan başarısız olan öğrencilerin tanınma gereksinimi tam olarak karşılanamadığından, bu öğrenciler için sosyal etkinlikler daha fazla önem kazanmaktadır.

2.2.2.6. Şiddet Açısından Risk Grubunda Yer Alan Öğrencilerin Önceden Belirlenmesi (Tanılama) Ve Erken Müdahale

Çok sayıda mağdurun yer aldığı son yıllardaki okulda şiddet olaylarının büyük bir çoğunluğunda tehlike işaretlerinin bir dereceye kadar görmezden gelindiği açıktır. Bu olaylar, şiddetin uyarı işaretlerinin erken teşhisinin önemiyle ilgili bir uyanma çağrısı olmuş ve şiddet açısından risk altında olan öğrencilere yardım edilmesini sağlamıştır. Öğrenciler arasındaki şiddet tehdidinin neredeyse olağan hale geldiği bir dönemde, öğretmen ve yöneticilerin şiddetin erken uyarı işaretleri hakkında bilinçlenmeleri ve okuldaki işlemleri bu tehditlere cevap verir duruma getirmeleri gerekmektedir. Ancak, okula yabancılaşan ya da risk altındaki gençliği belirlemeyi ve onlara yardımcı olmayı sağlayan okul çapındaki izleme işlemleri, salt ceza uygulaması ile bu davranışları sonlandırmayı amaçlamamalı, ihtiyaçları belirlenen öğrencilere danışmanlık ve rehberlik hizmetleri verilmesine özen gösterilmelidir (Skiba ve diğ.,2000, 17).

Kapsamlı araştırmalar, okullara hangi öğrencilerin desteğe ihtiyaç duyduğu ve ne zaman harekete geçilmesi gerektiğini anlamalarında yardımcı olabilecek bir çok şiddet ve kriz işareti belirlemiştir. 1998'deki Springfield, Oregon silahlı olaylarının ardından Amerika Birleşik Devletlerinde Beyaz Saray, Eğitim Bakanlığının "Erken Uyarı, Zamanında Tepki: Güvenli Okul Rehberi" adı altında okullar ve toplum için bir el kitabı kılavuzu geliştirmesini istemiştir.

Bu işaretler ciddi bir sorun olduğunu gösterebilir ya da göstermeyebilir- bir çocuğun kesinlikle kendine ve çevresindekilere şiddet göstermeye eğilimli olduğu anlamına da gelmez. Erken uyarı işaretleri daha çok bize kaygılarımızı gözden geçirerek çocukların ihtiyaçlarını karşılamada hız kazandırır. Erken uyarı işaretleri, sorunlar daha fazla büyümeden çocuklara yardım ederek, sorumlu bir şekilde hareket etmemizi sağlar. (Erken Uyarı, Zamanında Tepki, 1998: <http://cecp.air.org/guide/files/3.asp>)

Bu işaretlere örnek olarak, şiddetten mağdur olma, okula düşük ilgi, düşük akademik başarı, yazı ve resimlerde şiddet ifadesi, farklılıklara tahammül edememe, önyargılı tutumlar, uyuşturucu ve alkol kullanımı verilebilir. Bu işaretler genellikle okullarda en fazla dikkat çeken, dışa vurulan ve zarar veren davranışlardır. Ancak aynı zamanda bu işaretlerin bir kısmının sosyal olarak geri planda kalan, tecrit edilen ve istenmeyen, baskıya uğramış, zorbalığa maruz kalmış öğrencilerin belirlenmesini sağladığını da söylemekte fayda vardır. Çünkü okulda gerçekleşen silahlı olayların çoğu içine kapanık ve okula yabancılaşmış gençler tarafından gerçekleştirilmiştir. (Skiba ve diğ.,2000, 18).

Risk etmenleri konusunda bilinçlenme, okullara ve ailelere yardımcı olabilir ama bu işaretlerin yorumlanması ve kullanılmasında bazı noktaları gözden kaçırmamak gerekmektedir. İlk olarak, bu uyarı işaretlerinin ceza ya da okuldan uzaklaştırmalar ve öğrencileri etiketlemek ya da belirli bir kalıba sokmak için bir gerekçe olarak kullanılmaması çok önemlidir. Asıl amaç, şiddet ya da zarar verici davranış tehdidi altındaki öğrencilere yardım etmektir. Ayrıca ocukların davranışlarının ve gelişimlerinin karmaşıklığını anlamak da çok önemlidir. Ciddi saldırganlık ya da şiddet gösteren çocuklar genellikle birden çok uyarı işareti sergilediğinden tek bir davranışa ya da olaya abartılı tepki vermemek gerekir. Son olarak erken uyarı işaretleri gösterdiği gelişime uygun ve sağduyulu bir şekilde yorumlanmalıdır. Bir sınıf düzeyinde uyarı olarak beliren bir işaret başka bir yaş grubu için tipik özellik olabilir. Okulda bıçak taşıma kesinlikle ciddi bir kural ihlalidir ve yasaklanmıştır ama bir tırnak makasındaki bıçak nedeniyle öğrencilere uzaklaştırma ya da okuldan atma cezası verilmesinin de okul güvenliğine ne derece katkı sağlayacağı

şüphelidir. Dolayısıyla erken uyarı işaretleri zaman içerisinde daha kötü bir hal alan ciddi bir olay örgüsü içerisinde yorumlandığında ve öğrencilere olabildiğince erken destek sağlamada kullanıldığında esas amacına hizmet eder (Skiba ve diğ.,2000, 20).

2.2.2.7. Rehberlik ve Danışmanlık

Erken uyarı işaretleri ya da tanılama prosedürlerini kullanırken, tanılama madalyonunun sadece bir yüzüdür, aynı zamanda şiddet için risk altında olarak tanımlanan öğrencilerin hayata tekrar bağlanmasında yardımcı olacak programların da olması gerekir. Hem rehberlik hem de danışmanlık bu bağlantıyı tekrar kurabilmemiz için gerekli yapıyı sağlayabilir. Rehberlikte, risk altındaki öğrenciye destek ve yönlendirme sağlamak için; öğrencinin bir yetişkin ya da daha büyük bir akran ile birebir destekleyici ilişki kurması sağlanır. Rehber ve çocuk haftada bir ya da iki kez bir araya gelir ve özel ders, tartışma, öğrenim amaçlı geziler ya da toplum hizmeti gibi bir çok farklı aktivite içinde yer alırlar. Herhangi bir aktivite kadar önemli olan bir diğer şey ise öğrencinin bir yetişkinle güvenli bir ilişki kurmasını sağlama olanağıdır. Okul ve toplum bazlı bu çalışmaların öğrencilerin şiddet davranışlarını azalttığı, kendine güven ve geleceğe dair kariyer hayallerinde artış sağladığı, sosyal beceri ve akademik başarıyı artırdığı gözlenmiştir (Mihalic, Grotmeter, 1997).

Etkili bir rehberlik programı geliştirmede bir çok unsur önemlidir. Özellikle kaliteli rehberler olmadan etkili rehberlikten söz edilemez. İşine bağlı ve sorumluluk sahibi uzmanların seçilmesi ve zor öğrenciler ile çalışma konusunda yetiştirilmeleri temin edilmelidir. Rehberlik uzun süreli bağlılığı gerektirir; bazı programlar önemli bir değişiklik gözleyebilmek için böyle bir ilişkinin en az bir yıl boyunca devam etmesi gerektiğini bildirmektedir. Rehberlerin kendi aralarında devam eden toplantıları, rehberlere ortaya çıkabilecek sorunların çözümünde yardımcı olabilecek destek ve değerlendirme imkanı sağlamaktadır. Ayrıca okul bazlı rehberlik programlarının yanı sıra , aileleri ve toplumu da rehberlik programına dahil etmenin programın başarısını artırdığı görülmektedir (Skiba ve diğ., 2000, 21).

Yakından ilişkili bir başka müdahale olan danışmanlık hizmetinin başarısı ilgilenilmekte olan sorunun türüne göre oldukça değişken görünmektedir. Depresyon yaşayan öğrenciler için, bilişsel-davranışsal grup danışmanlığı yaklaşımının oldukça kısa bir süre içerisinde bir hayli etkili olduğu görülmektedir. Anti-sosyal davranışlarda ve eylemlerde bulunan öğrenciler içinse danışmanlık pek

etkili olmamakta ve bu tür öğrencileri grup danışmanlığı için bir araya getirmek aslında sorunları daha da kötü bir hale getirebilmektedir (Reynolds, 1991, akt: Skiba ve diğ., 2000, 21)

Danışmanlığın okuldaki şiddeti önleme programlarında etkili bir unsur olabilmesi için danışmanlık verebilecek rehberler ve okul dışından temin edilecek ruh sağlığı uzmanları için ek zaman ve kaynak bulunmalıdır. Bu ya ilave psikologlar, danışmanlar ve okul toplum görevlilerini işe alarak ya da var olan personele zaman sağlayarak başarılabilir ki ancak bu şekilde ruh sağlığı uzmanları önleyici ruh sağlığı programları geliştirmek için daha fazla çaba gösterebilirler. Ancak ülkemiz gibi bir çok okulunda yeterli sayıda rehber öğretmeni dahi bulunmayan bir ülkede bu amacı gerçekleştirmek çok zor görünmektedir.

2.2.2.8.Tehdit Değerlendirmesi

1999'da Amerika Birleşik Devletlerinde Indiana eyaletinde okul yöneticileri üzerinde yapılan bir araştırma on iki öğrenci ve bir öğretmenin hayatını kaybettiği Columbine Lisesi silahlı olaylarından sonraki 6 hafta içerisinde 136 benzer bomba tehdidinin meydana geldiğini ortaya koymuştur. Bu veriler okullardaki duygusal risk altındaki öğrencilerin ihtiyaçlarını duyurabilmek için daha da ileri gidebilecekleriyle ilgili çarpıcı bir ikazdır. Böyle bir ortamda okulların, şiddet tehditlerine karşı ne yapacakları konusunda açık ve net politikalara sahip olmaları zorunludur. Böyle bir plan önceden hazır olmalı ve tehditlerden önce iyi bir şekilde tanıtılmalıdır. Ayrıca nasıl hareket edileceği ve iletişim kurulacağına önem vermelidir. Kurallar oluşturulurken farklı yörelere göre değişiklik gösterebilir ancak en azından aşağıdaki bölümleri içermelidir (Skiba ve diğ., 2000, ,18-22):

Tehditlerin Öğrenciler Tarafından Bildirilmesi : Öğrencilerin, tehditleri yetişkinlere bildirmelerinin kendi iyilikleri için olduğunu anlaması gerekir. Öğrencilerin, güvenilebilecekleri birilerinin olduğunu bilmelerini sağlamak için, öğrencilere kaygılarını paylaşabilecekleri en sevdikleri öğretmen, danışman, koç ya da aile gibi bireylerden oluşan farklı seçenekler sunulmalıdır. Öğrenciler neyin bildirilmesi gereken bir tehdit ya da erken uyarı işareti olduğuyla ilgili bir açıklama ya da yönlendirmeye ihtiyaç duyabilir ve asıl önemlisi bildirdikleri suç ile ilgili olarak ceza görmeyeceklerine ikna edilmelidir.

Tehditleri Ciddiye Alma: Okul ve toplum arasındaki iletişim, öğretmenlerin ve ailelerin belli bildirimleri göz ardı etmemesini ve tamamını okul yönetimine hatta yasal birimlere iletmeleri gerektiğini vurgulamalıdır. Öğrenciler bildirdikleri şeyler için kendilerini riske attıklarını hissedebilirler, ciddi bir habere hiçbir tepkinin verilmemesi hem olayı bildirenlerin hem de akranlarının gelecekte olayları bildirme olasılığını azaltır (Atlas, Pepler, 1998). Burada kişilerin zarar görmemesi için gizliliğe özen gösterilmelidir. Bireyler hangi olayların bildirilmesi gereken olaylar olduğu hakkında bilgilendirilmelidir. Bildirilen olayların ciddiyetine göre gerekirse güvenlik güçleri ile iletişime geçilmelidir.

Önceden Planlanmış Tepkiler: Bir tehdide karşılık verilecek tepkide nasıl hareket edileceğine karar verme zamanı bir tehdit durumunda oluşan karışıklık zamanı değil çok öncesidir. Tehdidin değerlendirilmesi için okul psikologları ve yerel ruh sağlığı merkezlerinden yardım istenebilir.

Yasal Güvenlik Birimleri ve Ruh Sağlığı Birimleri ile İlişkiler: Özellikle ateşli silah bulundurmayı içeren bazı tehditler güvenlik birimleriyle iletişime geçmeyi gerektirir. Ancak sadece bu tür olaylarda değil, bütün olaylarda güvenlik güçleri ve ruh sağlığı birimleriyle açık ve net bir iletişimi sağlayan iyi düzenlenmiş bir ilişkiye sahip olmak son derece yararlıdır.

2.2.2.9. Okul Dışı Güvenlik Birimleri ve Diğer Kurumlarla İşbirliği

Sorunlu ve şiddet gösteren öğrencilerin sorunları çoğunlukla hem aileleri, hem toplumu, hem de okulu ilgilendirecek kadar karmaşıktır. Bu nedenle, çok ciddi durumlarda, eğitim örgütleri, ruh sağlığı merkezleri, sosyal yardım kuruluşları ve yasal güçler gibi çocuk hizmetlerindeki kurumların birlikte hareket etmesi çok önemlidir. Son zamanlarda, çocuk hizmetlerindeki kurumların iletişim ve işbirliğini artıran, sorunlu gençler ve aileleri için kapsamlı toplumsal planlar geliştirmelerine olanak veren *kurumlar arası sarmal takımlar* daha yaygın bir şekilde kullanılır hale gelmiştir. Bu kurumlar arası iletişimler oldukça önemlidir. Ancak, okullarda yaşanan olayların özellikle emniyet güçlerine bildirilmesinde hassas davranmakta fayda vardır. Çünkü olayların resmi makamlara intikal etmesi gerek mağdur gerekse şiddet eylemini gerçekleştiren açısından çok ciddi sonuçlar doğurabilmektedir(International Association of Chiefs of Police , 1999, 17)

3. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

3.1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Gerek yurt içinde gerekse yurt dışında şiddet konusunda gerçekleştirilen çalışmaların önemli bir kısmı, var olan durumu, şiddet algısı ve türlerini belirlemeye yönelik betimsel araştırmalardır. Diğer araştırmalar ise yaş, cinsiyet ve sosyoekonomik yapı gibi değişkenler ile şiddet davranışı veya algısı arasındaki ilişkileri saptamaya yönelik olarak gerçekleştirilmiştir (Özen, 2006; Yurtal, Cenkseven, 2006; Pişkin, 2002'den aktaran Çayırdağ, 2006, 43). Şiddeti tetikleyen etmenler de üzerinde sık çalışılan alanlardan birisidir. Ancak şiddeti önlemeye yönelik çalışmalar ve şiddet algısı ilişkisini inceleyen araştırma yok denecek kadar azdır. Ülkemizde yapılan tek çalışma ise Milli Eğitim Bakanlığının uygulamaya koymuş olduğu, 2006-2011 yıllarını kapsayan beş yıllık Şiddet Eylem Planı'nın değerlendirilmesine yönelik, İstanbul Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından yürütülen, Okul Aile Birliği Başkanlarından görüş alınarak gerçekleştirilen çalışmadır. Okuldaki şiddet konusunda doğrudan değerlendirme imkanı bulunan kesimlerle (öğrenci, öğretmen,yönetici) yapılacak böyle bir çalışmanın daha sağlıklı sonuçlar vereceği düşünülmektedir. Ancak doğrudan değerlendirme imkanı olmasa da okul aile birliği başkanlarının görüşleri de meseleye farklı bir açıdan ışık tutabilir. Okul aile birliği başkanlıklarının Şiddeti Önleme ve Azaltma Eylem Planı doğrultusunda yapılan çalışmalara dair anketin değerlendirme sonuçları şunlardır:

- Ankete katılan 2171 Okul aile birliği başkanından 2153'ü (%99 'u) şiddetin azaltılması ve önlenmesine yönelik bilgilendirme toplantılarını faydalı bulmuş, 18'i (% 1'i) de Şiddetin azaltılması ve önlenmesine yönelik bilgilendirme toplantılarını faydalı bulmadığını belirtmiştir.
- 2175 Okul aile birliği başkanından 2035'i (%94'ü) şiddetin azaltılması ve önlenmesinde İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğünce yapılan bu çalışmalar yeterli bulmuş, 140'ı (% 6'sı) Okul aile birliği başkanı ise yapılan bu çalışmaları yeterli bulmadığını belirtmiştir.

- 2171 Okul aile birliği başkanından 2153'ü (% 99'u) okullardaki şiddeti önlemede ve azaltmada sportif faaliyetlerin arttırılması ve öğrencilerin bu faaliyetlere yönlendirilmesinin yararlı olduğunu belirtmiş, 18'i (%1'i) ise sportif faaliyetlerin arttırılması ve öğrencilerin bu faaliyetlere yönlendirilmesinin yararlı olmadığını belirtmiştir.
- 2174 Okul aile birliği başkanından 2169'u (% 99'u) okullarda öğrencilere yönelik sosyal ve kültürel etkinliklerin arttırılması şiddeti önleme ve azaltmada etkili olduğunu belirtmiş, 5'i (% 1'i) etkili olmadığını ifade etmiştir.
- 2182 Okul aile birliği başkanından 2166'sı (% 99'u) velilerin çocuklarına yaklaşım ve tutumlarının şiddeti önlemede etkili olduğunu ifade etmiş, 16'sı (% 1'i) etkili olmadığını belirtmiştir.
- 2153 Okul aile birliği başkanından 2148'i (%99'u) şiddeti önlemede anne-baba eğitim programları ve aile içi iletişim çalışmalarının önemli olduğunu belirtmiş, 5'i (%1'i) şiddeti önlemede anne-baba eğitim programları ve aile içi iletişim çalışmalarının önemli olmadığını belirtmiştir.
- 2157 Okul aile birliği başkanından 2087'si (% 97'si) yanlış bilgisayar, internet kullanımı ve internet kafelerin şiddetin artmasında etkili olduğunu belirtmiş, 70'i (% 3'ü) de yanlış bilgisayar, internet kullanımı ve internet kafelerin şiddetin artmasında etkili olmadığını belirtmiştir.
- 2154 Okul aile birliği başkanından 2136'sı (% 99'u) okul aile birliklerinin okul içerisinde daha aktif olmaları okul-veli- işbirliğinin arttırılmasının şiddeti önlemede ve azaltmada etkili olacağını belirtmiş, 18'i (% 1'i) ise okul aile birliklerinin okul içerisinde daha aktif olmaları Okul-Veli- işbirliğinin arttırılmasının şiddeti önlemede ve azaltmada etkili olmadığını belirtmiştir.
- 2172 Okul aile birliği başkanından 2126'sı (% 98'i) okul aile birliği ve okul yöneticilerinin yeterli düzeyde işbirliği yaptığını belirtmiş, 46'sı (% 2'si) ise okul aile birliği ve okul yöneticilerinin yeterli düzeyde işbirliği yapmadığını belirtmiştir.

- 2170 Okul aile birliği başkanından 2137’si (% 98’i) çevre okullardaki okul aile birliklerinin okullarda yapılacak etkinlikleri çeşitlendirmek ve paylaşım sağlamak amacıyla bir araya gelmesi ve koordinasyon sağlanması şiddeti önlemede yararlı olacağını ifade etmiş, 33’ü (% 2’si) ise yararlı olmayacağını belirtmiştir.
- 2188 Okul aile birliği başkanından 2174’ü (% 99’u) okul çevresindeki güvenlik önlemlerinin artırılması şiddeti önleme ve azaltmada caydırıcı bir etkiye sahip olduğunu belirtmiş, 14’ü (% 1’i) ise okul çevresindeki güvenlik önlemlerinin artırılması şiddeti önleme ve azaltmada caydırıcı bir etkiye sahip olmadığını belirtmiştir.
- 2150 Okul aile birliği başkanından 2145’i (%99 ‘u) şiddetin önlenmesinde ve azaltılmasında ilgili kurumlar (okul, emniyet, üniversite, sağlık kuruluşları, sivil toplum örgütleri vb) işbirliği içerisinde olması gerektiğini ifade etmiş, 5’i (% 1’i) ise işbirliği içerisinde olması gerekmediğini ifade etmiştir.
- 2176 Okul aile birliği başkanından 2131’i (% 98’i) İl Milli Eğitim Müdürlüğü’nün il genelinde şiddeti önleme konusunda yaptığı çalışmalarla ilgili hazırlanan kitapçık, broşür vb. dökümanların yararlı olacağını belirtmiş, 45’i (% 2’si) ise yararlı olmayacağını ifade etmiştir.
- 2172 Okul aile birliği başkanından 1399’u (% 64’ü) Şiddetin yukarıda belirtilen bu tür önlemlerle önlenebileceğini belirtmiş, 773’ü (% 36’ sı) ise şiddetin bu tür önlemlerle önlenemeyeceğini ifade etmiştir.

Ülkemizde yapılmış araştırmalar, okullarda gerçekleşen şiddet olaylarının yaygın bir düzeyde seyrettiğini ortaya koymaktadır (Kızmaz, 2006, 49).

2005 yılında Türk Eğitim Sendikası’nın ilköğretim okulu 7 ve 8. sınıflarında okuyan öğrencilerin ‘okulda şiddet ve taciz kavramlarına ilişkin kavramsallaştırmaları’ adlı araştırması ise Türkiye’nin yedi coğrafi bölgesinde yer alan farklı illerde gerçekleştirilmiştir. Nicel bir araştırma olan çalışmada, alan kapsamı dahilindeki ilköğretim okullarının 7. ve 8. sınıflarında okumakta olan 1136 öğrenciye anket formu uygulanmıştır. Öğrencilerin maruz kaldıkları şiddet ve taciz türlerine göre oluşan dağılıma göre; toplam cevaplar içerisinde sözlü şiddet ve tacize maruz

kaldıklarını ifade edenlerin oranı % 42.8, fiziksel şiddet ve tacize maruz kalanların oranı % 23.7, cinsel şiddet ve tacize uğradıklarını belirtenlerin oranları % 24.7'dir.

Ögel ve arkadaşlarının 2004 yılında İstanbul'un 15 ilçesinden rastgele seçilen 43 okulda 3483 lise II. sınıf öğrencisi üzerinde yaptıkları araştırmanın sonucunda şu bilgilere ulaşılmıştır:

Tablo 2: İstanbul'daki Okullarda Suç ve Şiddetin Yaygınlığı Araştırması Sonuçları

Fiziksel kavga sonucunda yaralandığını belirtenlerin oranı	% 15.4
Hayatı boyunca en az bir kez bir başkasını yaralayanların oranı	% 26.3
12 yaşından önce birisini yarayanların oranı	% 39
Hayatı boyunca en az bir kez bıçak, çakı ya da benzeri kesici alet taşıyanların oranı	% 22.6
Ateşli silah taşıyanların oranının	% 9.8
Bir çeteye dahil olanların oran	% 10
Hayatı boyunca en az bir kere bir şeyler çalanların oranı	% 8.6
Hayatı boyunca başı polisle en az bir kere belaya girenlerin oranı	% 10.8

<http://www.yeniden.org.tr/vio/vio1.asp>'den uyarlanmıştır.

Sümer ve Aydın(1999) gerçekleştirdikleri araştırma sonucunda akranlar arası şiddetin ülkemizde batı ülkelerine oranla daha az görüldüğünü ancak yine de resmi kaynaklara geçtiği kadar az olmadığını , bir çok olayın polis kayıtlarında yer almaktan korkulduğu için rapor edilmediğini belirtmişlerdir.

Dölek'in (2002) İstanbul ilinde gerçekleştirdiği doktora çalışmasına göre, en sık rastlanan zorbalık davranışı "alay etme"dir.

2002 yılında Alikashifoğlu ve arkadaşları tarafından gerçekleştirilen araştırmanın sonuçlarına göre, öğrencilerin en sık karıştıkları şiddet olayı olarak %42 ile kavgalar ilk sırayı alırken, öğrencilerin % 30'u zorbalığa uğradıklarını, %7'si silahlı zorbalığa uğradıklarını, % 19'u zorbalık yaptıklarını, %8'i ise silah taşıdıklarını ifade etmişlerdir.

Durmuş ve Gürkan (2003) ise, şiddet olaylarında son yıllarda artış olduğunu ancak bununla ilgili kapsamlı araştırmaların yapılmadığını, yapılan araştırmaların akranlar arası şiddet yerine yetişkinlerin öğrencilere uyguladığı şiddet üzerinde yoğunlaştığını

belirtmişlerdir. Yapılan araştırmada okullarda algılanan şiddet olaylarında birinci sırayı okul eşyalarına kasıtlı olarak zarar verme, ikinci sırayı okul dışında meydana gelen ve yaralamayla sonuşlanan kavgalar, üçüncü sırayı ise öğrenci grupları arasında yaşanan toplu kavgalar almıştır.

Kepenekçi ve Çınkır (2006) tarafından Ankara'da 692 lise öğrencisi üzerinde durum tespiti amaçlı gerçekeştirilen çalışmada öğrencilerin %33,5'i sözel, %35,5'i fiziksel, %28,3 duygusal ve %15,6'sı da cinsel zorbalığa maruz kaldıklarını ifade etmişlerdir. Öğrencilerin %46'sı ad takma, %40,8'i sürekli takılma ve %29'u laf atma olaylarıyla karşılaştıklarını belirtmişlerdir.

3.2. Yurt Dışında Gerçekeştirilen Araştırmalar

Amerika Birleşik Devletlerinde gerçekeştirilen araştırmalar okul içi şiddetin yıllar içerisinde aşırı bir artış göstermediğini, durağan bir seyir gösterdiğini ortaya koymuştur (Federal Bureau of Investigation Report, 1985-2002; Schwartz, 1996, 1). Cornell'e (2002, 1) göre medyanın etkisi artış yönünde bir algılamanın oluşmasını sağlamıştır. "Ulusal Okul Kurulu Birliği" (National School Board Association) tarafından 700 okulun tarandığı bir araştırmaya göre ise , okullardaki şiddetin 5 yıl öncesine göre büyük bir artış göstermemiştir. (aktaran Durmuş, Gürđan, 2003, 4).

Astor ve Meyer'e (2001, 380) göre halk, medya ve politikacılar okulda şiddetin sadece öldürücü biçimleriyle meşgul olsalar da, araştırmada elde edilen veriler öldürücü derecedeki şiddetin oldukça az rastlanır bir olay olduğunu göstermektedir. Buna karşın, araştırmada elde edilen veriler fiziksel kavgalar ve şiddetin öldürücü olmayan diğer şekillerinin hem öğretmen hem de öğrenciler için daha sık rastlanır durumlar olduğunu ortaya koymuştur.

Almanya Federal Kriminal Dairesi BKA'nın okullarda şiddet konusunda hazırlattığı rapora göre, öğrencilerin çoğu ufak tefek saldırganlık eğilimleri gösterirken, %5'lik bir kesim düzenli olarak şiddet, tehdit ve hakarete başvurmaktadır (Öğülmüş, 1995; akt: Durmuş, Gürđan 2003, 4).

Blaya'nın (2003, 650-668) gerçekeştirmiş olduğu İngiltere ve Fransa'daki okullardaki şiddet algılarının karşılaştırıldığı araştırmada, İngiliz gençlerinin şiddete maruz kalma oranının (%36,8) Fransızlara nazaran (%12,8) daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Aynı araştırma en sık görülen şiddet türlerinin sözel şiddet ve kavga olduğunu ortaya koymuştur.

1997'de Day ve Golench'in Kanada Monitoba'da 2286 öğretmen üzerinde gerçekleştirdiği şiddet algısı araştırmasında öğretmenlerin % 45'i okulda sözel tacize, % 10'u ise fiziksel tacize uğradıklarını ifade etmişlerdir. Aynı araştırmada şiddete karşı alınan önlemler konusunda elde edilen verilerde, %47,6 ile cinsel şiddete karşı alınan önlemler ilk sırada gelirken, şiddetle ilgili personel eğitimlerinin %28,1'de kaldığı görülmüştür. (Day, Golench, 1997, 332-347)

Dake, Price ve Telljohan'n yaptığı araştırmalar (2003), Amerika Birleşik Devletlerinde gerçekleştirilen ilköğretimde zorbalığı önleme çalışmalarının disiplin olaylarının % 50 oranında azalttığını ve okuldan uzaklaştırma oranlarını düşürdüğünü ortaya koymuştur. Norveç'te uygulanan programların değerlendirilmesinde bu programların ilköğretim okullarında etkili olmasına rağmen, ortaöğretimde aynı etkiyi sağlayamadığı ortaya çıkmıştır (Dake, Price, Telljohan, 2003, 332-342)

4. YÖNTEM

4.1. Araştırmanın Modeli

Araştırma ilişkisel tarama modelindedir. Okul yönetimlerinin şiddeti önlemeye yönelik hangi çalışmalarını gerçekleştirdikleri okul yöneticilerine ve öğrencilere verilecek bir ölçek ile; algılanan şiddet düzeyi ise öğrencilere ve yöneticilere verilecek şiddet algısı ölçeği yardımıyla değerlendirilmiştir. Bu iki ölçek arasında ilişki ve fark belirleyen testlerin uygulanmasıyla sonuca ulaşılmıştır.

4.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni 2007-2008 öğretim yılında İstanbul ili Kadıköy ilçesi lise öğrencileri olarak belirlenmiştir. Evrende yer alan 29745 öğrenciden 405'i, 51 liseden 44'i örnekleme alınacak şekilde planlama yapılmıştır. Örnekleme yer alacak kişi sayıları Krejcie ve Morgan (1970) tarafından hazırlanmış olan evren büyüklüğüne göre örneklem hazırlama tablosuna göre belirlenmiştir. Evrendeki kişi sayısına göre alınması gereken örneklem büyüklüğü için tablo değeri 379 olduğu halde tüm okullardan eşit sayıda katılım sağlanması için $45 \times 9 = 405$ öğrenci örnekleme alınmıştır. Örnekleme alınan okullar belirlenmeden önce, anketler ilçedeki tüm okullara Kadıköy İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü aracılığıyla ve araştırmacının kendisi tarafından ulaştırılmış, ancak okulların bir kısmı geri dönüşümü gerçekleştirilmemiştir. Bu nedenle dönüşümü gerçekleştiren 45 okulun tamamı örneklem kapsamına alınmıştır. Örnekleme alınan okullar listesi Ek 1'de verilmiştir.

4.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada kullanılan ölçeklerin tümü literatür taramasında elde edilen veriler ve uzman görüşleri baz alınarak araştırmacı tarafından geliştirilmiş, geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yine araştırmacı tarafından İstanbul'un farklı ilçelerinden 40 okul yöneticisi ve 88 öğrenciye uygulanan anketler üzerinde gerçekleştirilmiştir.

Ölçeklerin tamamında 5'li Likert tipi ölçek kullanılmıştır. Ölçeklerin geçerlik-güvenirlik ve iç tutarlık analiz tabloları Ek 2,3,4 ve 5 'de verilmiştir.

4.3.1.Okul İçi Şiddet Algısı Ölçeği

Ölçeğin geliştirme aşamasında öncelikle 53 madde belirlenmiş, ancak yapılan geçerlik- güvenirlik çalışmalarında 2., 3., 7., 10., 15., 17., 23., 26., 28., 31. ve 41. maddeler ayırt edici bulunmadıklarından dolayı ölçekten çıkarılmışlardır. Ayrıca 1. ve 3. maddeler tersine değerlendirmeli çıkmıştır.

Kalan 42 maddelik ölçeğin iç tutarlığını gösteren Cronbach Alpha sayısı olarak 0,92, yarı test tutarlık Rulon katsayısı olarak ise 0,94 bulunmuştur. Uygulanan anket örnekleri Ek 3 ve 4'de verilmiştir.

4.3.2. Okul İçi Şiddete Karşı Alınan Önlemler Ölçeği

Önlem çalışmaları ölçeği öğrenciler ve yöneticiler için iki farklı formda hazırlanmıştır. Ölçeğin geliştirme aşamasında öncelikle 55 madde belirlenmiş, ancak yapılan geçerlik- güvenirlik çalışmalarında 2., 3., 4., 5., 7., 24., 49. ve 53. maddeler ayırt edici bulunmadıklarından dolayı ölçekten çıkarılmışlardır. Geliştirme aşamasında 55 maddeden oluşan tek form olarak hazırlanan ölçek, öğrencilerin öğretmenlerin aldığı eğitimler konusunda bilgi sahibi olmadıklarını ifade etmeleri üzerine tez danışmanının da görüş ve onayı alınarak değiştirilmiştir. Öğretmen eğitimleriyle ilgili iki soru öğrenci ölçeğinden çıkarılmış, sadece okul yöneticileri ölçeğine dahil edilmiştir.

Kalan 47 maddelik ölçeğin iç tutarlığını gösteren Cronbach Alpha sayısı olarak 0,94, yarı test tutarlık Rulon katsayısı olarak ise 0,92 bulunmuştur.

Faktör analizi sonucunda okul içi şiddete karşı alınan önlemler ölçeği maddeleri, "Okul Politikalarının Oluşturulması ve Uygulanması", "Fiziksel Önlemler", "Tanılama", "Sosyal Kulüp ve Etkinlikler ", " Okul Toplumunun Eğitimi", "Rehberlik Çalışmaları", "Tehdit Değerlendirmesi" "Akademik Başarının Önemsinmesi", "Disiplin Kurulunun Önemsinmesi ve Etkinlik Düzeyi", "Polisle Ortak Çalışma" ve "Velilerle İletişim" olmak üzere on bir boyut olarak ortaya çıkmıştır. Uygulanan anketler Ek 5 ve 6'da verilmiştir.

4.4.Verilerin Toplanması

Bu araştırmaya ait uygulamalar 2007-2008 eğitim öğretim yılında Kadıköy İlçesinde bulunan 45 liseden 405 öğrenci ve 45 okul yöneticisi üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmacının bizzat kendisi 20 okulda uygulama anında okullarda bulunmuştur. Ancak okulların bir kısmında yasal izin mevcut olmasına rağmen uygulamada sorunlar yaşadığından, 25 okulun verileri Kadıköy İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü kanalıyla elde edilmiştir.

4.5. Verilerin Çözümü ve Yorumlanması

Uygulanan ölçeklerden elde edilen veriler bizzat araştırmacı tarafından Microsoft Excel programına girilmiş ve Excel programında formüller tek tek yazılarak istatistik değerlendirmeler gerçekleştirilmiştir. Verilerin yorumlanabilmesi için ortalama, standart sapma ve frekans; ilişkilerin ortaya konulabilmesi için Pearson korelasyon katsayısı ve farkların tespiti için, ilişkili ve ilişkisiz grup t-test kullanılmıştır. Elde edilen sayısal veriler ilgili manidarlık tablolarına göre serbestlik dereceleri referans alınarak değerlendirilmiş ve metin içerisinde tablolaştırılarak yorumlanmıştır. Yorumlama aşamasında yurt içinde ve yurt dışında geçmişte yapılan araştırma sonuçlarıyla karşılaştırmalar yapılmıştır.

Araştırmada tüm istatistiksel işlemler çift yönlü olarak sınanmış, manidarlık düzeyi olarak minimum 0,05 baz alınmıştır.

Araştırmada beşli Likert türü ölçek kullanılmıştır. Ölçekteki her bir kategori için kabul edilen referans aralıkları aşağıdaki şekildedir:

Tablo 3: Sonuçları Değerlendirmede Kullanılan Referans Aralıkları

Kesinlikle katılıyorum	4,20-5,00
Katılıyorum	3,40-4,19
Kararsızım	2,60-3,39
Katılmıyorum	1,80-2,59
Kesinlikle katılmıyorum	1-1,79

5. BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde araştırmaya katılan okul yöneticileri ve öğrencilerden anketler aracılığı ile toplanan verilerin analizi sonucunda elde edilen bulgular ve bu bulgulara ilişkin yorumlar yer almaktadır. Bulguların sıralanması ve açıklanması, araştırmanın amaçlarına göre gerçekleştirilmiştir. Elde edilen verilerin analizi için standart sapma, ortalama, frekans, ilişki analizi için Pearson korelasyon katsayısı ve farklılıkların analizi için de t-test uygulanmıştır.

İlk olarak öğrencilerin, sonra da okul yöneticilerinin okul içerisinde algıladıkları şiddet düzeyi belirlenmiştir. Daha sonra ise öğrencilerin ve okul yöneticilerinin okul içerisinde algıladıkları şiddet düzeyi arasında anlamlı bir fark olup olmadığına bakılmıştır. Dördüncü olarak okul içerisinde şiddeti önlemeye yönelik önlemlerin ne düzeyde kullanıldığına dair öğrenci algıları değerlendirilmiştir. Bunu izleyen aşamada, alınan önlemlere dair okul yöneticilerinin algılarına bakılmıştır. Altıncı olarak alınan önlemlere dair öğrenci algıları ve yönetici algıları karşılaştırılmıştır. Yedinci olarak öğrencilerin algıladıkları şiddet düzeyi ile alınan önlemler arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığına bakılmıştır. Aynı işlem okul yöneticileri için tekrarlanmıştır. Son olarak hangi önlem türünün şiddet algısıyla ne düzeyde ilişki içerisinde olduğu öğrenci ve yönetici algıları için ayrı ayrı değerlendirilmiştir.

5.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Birinci alt problem öğrencilerin okul içerisinde algıladıkları şiddet düzeyini belirlemeyi hedeflemektedir. Bu problemle ilgili olarak elde edilen verilere ilişkin bulgular ve öğrencilere uygulanan şiddet ölçeğine ilişkin aritmetik ortalama ve standart sapma bulguları Tablo 4'de sunulmuştur.

Tablo 4: Öğrencilerin Okul İçerisinde Algıladıkları Şiddete İlişkin Bulgular

	n	\bar{x}	s
Öğrenci	405	2,535	1,385

Tablo 4’de de görüldüğü üzere, öğrencilerin şiddet ölçeğinden elde edilen aritmetik ortalama 2,535 değeri ile, öğrencilerin okulda şiddetin olduğuna “katılmadıklarını” göstermektedir. Ancak bu değer “kararsızım” aralığının ayırım değeri olan 2,60 değerine çok yakın olmasından ve standart sapmanın oldukça yüksek olmasından (s=1,285) dolayı öğrencilerin bu konuda tam emin olamadıkları ve okulda şiddetin varlığını kesin bir şekilde reddetmedikleri söylenebilir.

Ölçeğin her bir maddesine verilen cevapların ortalamasına göre düzenlenen ayrıntılı analiz tablosu Tablo 5’ de sunulmuştur.

Tablo 5: Okul İçerisinde Görülebilecek Şiddet Olaylarına İlişkin Öğrenci Algılarından Elde Edilen Bulgular

Maddeler	n	\bar{x}	s
Okulda birbirine hakaret eden öğrenciler var.	405	3,70	1,30
Okulumuzda okuldan kaçan öğrenciler var.	405	3,60	1,38
Okulumuzda arkadaşları tarafından alaya alınan öğrenciler var.	405	3,56	1,33
Okulumuzda arkadaşları tarafından dışlanan öğrenciler var.	405	3,48	1,31
Arkadaşlarına kötü isimler takan öğrenciler var.	405	3,40	1,34
Okulumuzda okul eşyalarına zarar veren öğrenciler var.	405	3,34	1,33
Okulda öğrencilere hakaret eden öğretmenler var	405	3,26	1,38
Okulumuzda alkol kullanan öğrenciler var.	405	3,25	1,45
Okulda diğer öğrencilerin eşyalarına zarar veren öğrenciler var.	405	3,17	1,33
Okulumuzda öğretmenlere hakaret eden öğrenciler var	405	3,15	1,26
Okulda psikolojik baskı gören öğrenciler var.	405	2,87	1,37
Okulda bakışlarıyla diğer öğrencileri tehdit eden bazı öğrenciler var.	405	2,86	1,31
Okulda sözlü tacize uğrayan öğrenciler var	405	2,85	1,37

Tablo 5 - devam

Maddeler	n	\bar{x}	s
Okulumuzda hırsızlık olayları yaşıyor.	405	2,83	1,42
Okulda bir çete grubuna dahil olan öğrenciler var.	405	2,74	1,31
Okulda bazı öğrencilerden fiziksel şiddet gören (dayak) öğrenciler var.	405	2,69	1,32
Okulumuzda uyuşturucu kullanan öğrenciler var.	405	2,46	1,25
Okulumuzda öğrencilere dayak atan öğretmenler var.	405	2,42	1,37
Çete grubundaki öğrencilerin saldırısına uğrayan öğrenciler var.	405	2,42	1,22
Okulumuzda yaralama olayları yaşıyor	405	2,39	1,27
Okulumuzda öğrencilere dayak atan idareciler var.	405	2,39	1,41
Okul çıkışı kendimi güvende hissetmiyorum.	405	2,35	1,25
Okulumuzda intihar etmeye teşebbüs eden öğrenciler oldu.	405	2,35	1,31
Okulda çıkan kavgalarda sopa kullanan öğrenciler oldu	405	2,35	1,34
Okulda kendimi güvende hissetmiyorum	405	2,27	1,22
Okulumuzda öğrencilerden haraç isteyen öğrenciler var.	405	2,25	1,26
Okulda başına kötü bir olay geleceğinden korktuğu için okuldan kaçan öğrenciler var.	405	2,24	1,22
Okulumuzda öğretmenleri tehdit eden öğrenciler var.	405	2,24	1,26
Okulda cinsel tacize uğrayan öğrenciler var.	405	2,23	1,25
Okulumuzda bıçakla tehdit edilen öğrenciler oldu.	405	2,20	1,27
Okulumuzda bıçaklama olayı yaşandı.	405	2,16	1,32
Öğrenciler tuvaletlerde kendilerini güvende hissetmiyor.	405	2,12	1,20
Öğrenciler bahçede kendilerini güvende hissetmiyor.	405	1,98	1,06
Okulumuzda silahla tehdit edilen öğrenciler oldu.	405	1,97	1,12
Okulumuzda kendini korumak için silah taşıyan öğrenciler var.	405	1,95	1,19
Öğrenciler teneffüslerde kendilerini güvende hissetmiyor.	405	1,94	1,05
Öğrenciler öğle arasında kendilerini güvende hissetmiyor.	405	1,91	1,02
Okulumuzda öğretmenlere dayak atan öğrenciler var.	405	1,90	1,21
Öğrenciler sınıfta kendilerini güvende hissetmiyor.	405	1,88	1,05
Okulda çıkan kavgalarda ateşli silah kullanan öğrenciler oldu	405	1,88	1,07
Okul çıkışında bazı öğrenciler silahlı saldırıya maruz kalıyor.	405	1,79	1,15
Okulda bazı kişiler tarafından tehdit ediliyorum.	405	1,70	1,13

Okulda görülebilecek şiddet olaylarının madde analizinde şiddetin varlığına “katılıyorum” aralığının ayırım değeri olan 3, 40 ve 3,40’ı geçen aritmetik ortalamalara bakıldığında, psikolojik ve sözel şiddetin (öğrencilerin birbirlerine hakaret etmesi ($x=3,70$), alaya alınma ($x=3,56$), dışlanma (3,48) ve kötü isim takma ($x=3, 40$)) belirgin düzeyde okullarda görüldüğü ortaya çıkmıştır. En az görülen şiddet türü olarak ise tehdit edilme ($x=1,70$) ve silahlı saldırıya maruz kalma(1,79) ifade edilmiştir. Bu aritmetik ortalama değerleri “kesinlikle katılmıyorum” aralığının ayırım değeri olan 1,79 ve altında olduğundan öğrencilerin bu şiddet olgularının kesinlikle okullarında oluşmadığını belirttikleri görülmektedir. Dölek’in 2002’de İstanbul genelinde gerçekleştirdiği zorbalık araştırmasında en üst sırada alay edilmenin bulunması ve bu çalışmada da ikinci sırada çıkması bu konuda değişen bir şey olmadığını gözler önüne sermektedir. Araştırma kapsamındaki okullarda ölçülen genel şiddet algısının düşük olması sevindirici bir haber olmakla birlikte psikolojik şiddetin belirgin olarak ortaya çıkması düşündürücüdür. Bu bulgu yabancı ülkelerden derlenen istatistik sonuçlarıyla örtüşmektedir; çünkü Vossekui ve arkadaşları (2000’den aktaran Haselswerdt, 2004, 5) da gerçekleştirdikleri çalışmalarda, ölümcül şiddet olaylarında son yıllarda alınan önlemler nedeniyle ciddi bir düşüş söz konusuysen, psikolojik ve sözel zorbalık olaylarında herhangi bir düşüş olmadığını saptamışlardır. Okullarımızda yaşanan bu olaylar kimi kesimlerce “şiddet” olarak kabul edilmediği için göz ardı edilmiş, yeterli derecede önlem alınmamış bu nedenle her hangi bir düşüş saptanmamış olabilir.

Okuldan kaçma olgusu aritmetik ortalama değerlerinde ikinci sırada çıkmıştır. 3,60 aritmetik ortalama değeri ile çalışmaya katılan öğrenciler, okuldan kaçan öğrencilerin olduğunu kabul etmişlerdir. Bu durum devamsızlığın şiddete bağlı olup olmadığını düşündürmüştü, ancak öğrencilerin ankette yer alan diğer bir maddeye verdikleri cevaplara göre “okulda başına bir şey geleceğinden korktuğu için kaçtıkları ” ($x=2,24$ -Katılmıyorum) doğrulanmamıştır. Oysa Amerika Birleşik Devletlerinde gerçekleştirilen çalışmalar her gün 160.000 öğrencinin şiddete uğrama olasılığı nedeniyle okuldan kaçtığını ortaya koymuştur (Fried, Fried, 1996’dan aktaran Brewster, 2001, 7)

5.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

İkinci alt problem okul yöneticilerinin okul içerisinde algıladıkları şiddet düzeyini belirlemeyi hedeflemektedir. Bu problemle ilgili olarak elde edilen verilere ilişkin bulgular ve öğrencilere uygulanan şiddet ölçeğine ilişkin aritmetik ortalama ve standart sapma bulguları Tablo 6’da sunulmuştur.

Tablo 6: Okul Yöneticilerinin Okul İçerisinde Algıladıkları Şiddet Düzeyine İlişkin Bulgular

	n	\bar{x}	s
Yönetici	45	1,87	1,18

Okul yöneticilerinin şiddet algısı düzeyleri öğrencilerinkinden oldukça farklıdır (Tablo 6). Okul yöneticilerinin genel şiddet algısı ortalaması ($x=1,87$ -Katılmıyorum) oldukça düşüktür. Diğer bir deyişle yöneticiler genel olarak okullarında şiddet olgusunun yaşanmadığını ifade etmişlerdir

Okulda görülebilecek şiddet olaylarının tek tek madde analizine bakıldığında yöneticilerin okulda görüldüğünü kabul ettikleri tek bir şiddet olgusunun dahi bulunmaması ilginçtir. Nitekim ortalaması ayırım değeri olan 3, 40’ı geçen tek bir madde dahi yoktur (Tablo 7).

Tablo 7: Okul İçerisinde Görülebilecek Şiddet Olaylarına İlişkin Yönetici Algılarından Elde Edilen Bulgular

Maddeler	n	\bar{x}	S
Okulumuzda arkadaşları tarafından alaya alınan öğrenciler var.	45	3,20	1,29
Okulda birbirine hakaret eden öğrenciler var.	45	3,16	1,26
Okulumuzda arkadaşları tarafından dışlanan öğrenciler var.	45	3,04	1,35
Okulumuzda okul eşyalarına zarar veren öğrenciler var.	45	2,91	1,43
Arkadaşlarına kötü isimler takan öğrenciler var.	45	2,78	1,22
Okulda öğrencilere hakaret eden öğretmenler var	45	2,53	1,36
Okulda diğer öğrencilerin eşyalarına zarar veren öğrenciler var.	45	2,40	1,47
Okulumuzda okuldan kaçan öğrenciler var.	45	2,38	1,40
Okulda bakışlarıyla diğer öğrencileri tehdit eden bazı öğrenciler var.	45	2,29	1,24

Tablo 7 -devam

Maddeler	n	\bar{x}	s
Okulumuzda hırsızlık olayları yaşanıyor.	45	2,24	1,28
Okulumuzda öğretmenlere hakaret eden öğrenciler var	45	2,18	1,17
Okulda psikolojik baskı gören öğrenciler var.	45	2,11	1,34
Okulda sözlü tacize uğrayan öğrenciler var	45	2,11	1,30
Okulda bir çete grubuna dahil olan öğrenciler var.	45	1,91	1,04
Okulumuzda alkol kullanan öğrenciler var.	45	1,87	1,18
Okulda kendimi güvende hissetmiyorum	45	1,84	1,41
Okulda bazı öğrencilerden fiziksel şiddet gören (dayak) öğrenciler var.	45	1,84	1,19
Çete grubundaki öğrencilerin saldırısına uğrayan öğrenciler var.	45	1,80	0,97
Okulda başına kötü bir olay geleceğinden korktuğu için devamsızlık yapan öğrenciler var.	45	1,80	1,04
Okulumuzda uyuşturucu kullanan öğrenciler var.	45	1,76	1,03
Okul çıkışı kendimi güvende hissetmiyorum.	45	1,71	1,16
Okulumuzda intihar etmeye teşebbüs eden öğrenciler oldu.	45	1,69	1,10
Okulumuzda öğrencilerden haraç isteyen öğrenciler var.	45	1,64	0,83
Okulumuzda yaralama olayları yaşanıyor	45	1,60	0,89
Okulda cinsel tacize uğrayan öğrenciler var.	45	1,60	0,99
Öğrenciler tenefüslerde kendilerini güvende hissetmiyor.	45	1,51	0,84
Öğrenciler öğle arasında kendilerini güvende hissetmiyor.	45	1,51	0,84
Okulumuzda öğrencilere dayak atan öğretmenler var.	45	1,51	0,82
Okulda çıkan kavgalarda sopa kullanan öğrenciler oldu	45	1,51	0,89
Öğrenciler tuvaletlerde kendilerini güvende hissetmiyor.	45	1,49	0,87
Okulumuzda öğretmenleri tehdit eden öğrenciler var.	45	1,49	0,76
Okulumuzda öğrencilere dayak atan idareciler var.	45	1,47	0,84
Okulumuzda silahla tehdit edilen öğrenciler oldu.	45	1,47	0,76
Okulda çıkan kavgalarda ateşli silah kullanan öğrenciler oldu	45	1,44	0,92
Okulumuzda bıçakla tehdit edilen öğrenciler oldu.	45	1,44	0,78
Öğrenciler bahçede kendilerini güvende hissetmiyor.	45	1,42	0,81
Okulumuzda öğretmenlere dayak atan öğrenciler var.	45	1,40	0,75
Öğrenciler sınıfta kendilerini güvende hissetmiyor.	45	1,38	0,83
Okulumuzda bıçaklama olayı yaşandı.	45	1,36	0,68

Tablo 7 -devam

Maddeler	n	\bar{x}	s
Okul çıkışında bazı öğrenciler silahlı saldırıya maruz kalıyor.	45	1,29	0,79
Okulumuzda kendini korumak için silah taşıyan öğrenciler var.	45	1,27	0,69
Okulda bazı kişiler tarafından tehdit ediliyorum.	45	1,22	0,47

Bununla birlikte psikolojik şiddetin varlığı yöneticiler tarafından kabul edilmemiş, kararsız aralığında çıkmıştır. Alaya alınma ($x=3,20$), öğrencilerin birbirlerine hakaret etmesi (3,16), dışlanma($x=3,04$), kötü isim takma (2,78), olaylarının aritmetik ortalama değerleri “Kararsızım(2,60-3,39)” aralığında yer aldığından yöneticilerin bu şiddet olaylarının varlığı konusunda kararsız kaldığını göstermektedir. Yöneticilerin kararsız kaldığı bir başka konu ise okul eşyalarına zarar vermedir ($x=2,91$). Algı ölçeğinde yer alan kırk iki maddeden on altısı ise, “Kesinlikle katılmıyorum (1-1,79)” aralığında çıktığından; okulda bu şiddet olaylarının varlığının yöneticiler tarafından kesin bir şekilde reddedildiği söylenebilir. Buna göre; okul yöneticileri, okullarında uyuşturucu kullanan ($x=1,76$), intihara teşebbüs eden ($x=1,69$), haraç isteyen ($x=1,64$), cinsel tacize uğrayan ($x= 1,60$) çıkan kavgalarda sopa kullanan($x=1,51$), öğretmenleri tehdit eden ($x= 1,49$), silahla tehdit edilen ($x=1,47$), ateşli silah kullanan ($x=1,44$) ve bıçakla tehdit edilen öğrenciler bulunmamaktadır. Ayrıca okul yöneticileri, öğrencilerin kendilerini okul ve bölümlerinde güvensiz hissettiklerine, yaralama olaylarının($x=1,60$) yaşandığına, dayak atan idareci ($x=1,47$) ve öğretmenlerin($x=1,51$) olabileceği fikrine “kesinlikle” katılmamaktadır.

5.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Öğrenci ve yöneticilerin şiddet algıları arasında fark olup olmadığını belirlemek için yapılan ilişkisiz grup t testi, bu iki grup arasında anlamlı bir fark olduğunu ortaya koymuştur. Tablo 7’de görüldüğü üzere, $sd= 448$ için olması gereken t değeri 2, 588 iken analiz sonucu 5, 73 $>2, 588$ olduğundan yönetici ve öğrencilerin şiddet algıları arasındaki fark manidardır ($p= 0,01^*$). Öğrencilerin algıladığı şiddet düzeyinin aritmetik ortalaması olan 2.535 değeri, öğrencilerin okullarında şiddet olup olmadığı konusunda “kararsız” kaldıklarını göstermektedir. Ancak okul yöneticilerinin 1, 87 olan aritmetik ortalaması, yöneticilerin okullarında şiddet

olmadığına inandıklarını göstermektedir. Ancak yöneticilerin şiddet algılarının öğrenci algılarından düşük çıkması, Sümer ve Aydın'ın(1999) da ifade ettiği gibi öğrencilerin bu gibi olayları yönetime bildirmemesinden kaynaklanmış da olabilir.

Diğer yandan elde edilen bulgulardan öğrencilerin ($x=1,70$) ve yöneticilerin ($x=1,22$) okullarda tehdit altında olmadıklarını algıladıkları görülmektedir.

Tablo 8: Öğrenci ve Yöneticilerin Şiddet Algılarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

	n	\bar{x}	s	t	sd	p
Öğrenci	405	2,535	1,385	5,73	448	0,01*
Yönetici	45	1,87	1,18			

Şiddet algısının yöneticilerde oldukça düşük çıkması, yöneticilerin okulda şiddet yaşandığına “kesinlikle katılmadıklarını” ifade etmeleri öğrenci algılarıyla farklı bir görünüm arz etmektedir. Bu farklılık “Okul içi şiddet her ne kadar tüm okul toplumunu ilgilendirse de bu durumdan en büyük zararı gören ve en yakından bilen çoğu zaman öğrenciler olmaktadır (International Association of Chiefs of Police, 1999 , 21).” düşüncesini desteklemektedir. Skiba ve Fontanini’ nin (2000) gerçekleştirmiş olduğu çalışmada okul yönetimlerinin okulda var olan şiddet olaylarının sadece %4 gibi bir kısmından haberdar olduğunu göstermesi bu durumun sadece Türkiye’ye özgü olmadığını göstermektedir. Okul yönetiminin okulda yaşanan olumsuz olayların farkında olmaması, bu olayların okul personelinin olmadığı yerlerde gerçekleşmesinden kaynaklanmış da olabilir(Brewster, Railsback, 2001, 5). Ayrıca Sampson’ın 2002’de gerçekleştirdiği araştırmada öğrencilerin zorba davranışları okula bildirmediğini bunun nedeni olarak ise okul yönetimi ve çalışanlarının önlemeye yönelik bir girişim ya da müdahalede bulunmadıklarını ifade ettikleri görülmüştür (akt: Çayırdağ, 2006, s 73) Ancak Besag’ın (1995, 4-5) da dediği gibi genelde okul yönetimleri de şiddet sorununun okullarında var olduğunu kabullenmede isteksiz davranmaktadır. Böyle bir itiraf okulun yetersizliğini yansıtabilir ve okulun adını kötüye çıkarabilir düşüncesiyle hareket etmeleri de, sorunu yokmuş gibi algılamalarına sebep olmuş olabilir. Nitekim araştırmalar da okul personelinin, öğrencilerle karşılaştırıldığında okullarındaki zorbalığın boyutlarını küçümsediklerini ortaya koymuştur. Ayrıca öğrenciler, haber

verdikleri halde şiddete karşı, çoğunlukla hiçbir önlem alınmadığı konusunda kaygılıdır (Atlas, Pepler,1998, 14).

Aritmetik ortalamaları arasında farklar bulunsa da öğrencilerin ve yöneticilerin şiddet türleri sıralamasında ilk sıralarda psikolojik ve sözel şiddet türlerini belirtmesi kayda değer bir bulgudur. Fiziksel şiddet konusunda okulların oldukça güvenli olarak değerlendirilmesine rağmen, öğrenciler psikolojik ve sözel şiddetin var olduğunu ifade etmekte, okul yöneticileri ise diğer şiddet türlerinin kesinlikle okullarda mevcut olmadığını savundukları halde bu konuda kararsız kaldıklarını ifade etmektedir. Bu da sözel ve psikolojik şiddet sorununun okullarda halen devam ettiğini göstermektedir. Fransa ve Kanada'da yapılan araştırmalarda ortaya çıkan sonuçlar da benzerdir: her ne kadar medyada bu konuların çoğunlukla ölüm ya da yaralama içerikli olanları yer alsada; zorbalık içerikli saldırgan davranışlar ve psikolojik şiddetin okullarda daha yaygın bir sorun oluşturmaya devam etmektedir (Debarbieux, 2006 ,3; Wilson ve Lipsey, 2006, , 38). Fiziksel şiddet kadar dikkat çekmese ve fiziksel zarar gerçekleşmese de bu tür davranışların; kurbanlar üzerinde oluşturmuş olduğu psikolojik baskı, gerek öğrenim hayatında, gerekse öğrencinin okul sonrası yaşamında özgüven yitimi, psikosomatik hastalıklar hatta yoğun depresyon nedeniyle intihara kadar varabilen olumsuz sonuçlar doğurduğu göz ardı edilmemelidir. (Kaltiala-Heino ve diğ.; akt: Debarbieux, 2006 , 3, GaroFalo ve diğ., 1987, akt: Wilson, Lipsey, 2006, ,38).

Şiddet tanımının kişiden kişiye ve kültürden kültüre değişmesi psikolojik ve sözel şiddetin şiddet olarak değerlendirilip değerlendirilmemesi konusunda farklı görüşler oluşturmaktadır. Bir öğrenciye hoş olmayan kötü sözler sarf etme, alay etme ve kırıcı isimler takma gibi psikolojik ve sözel şiddet içeren davranışlar çoğunlukla zorbalık kapsamında değerlendirilmektedir (Dölek, 2002, 10). Bu bağlamda psikolojik ve sözel şiddeti önlemede yetersiz kalınması, şiddet kapsamında değerlendirilmediği için bu olgulara karşı sert bir tutumun olmamasından kaynaklanıyor olabilir. Oysa ki Özcebe'nin (2005) de vurguladığı gibi de bedenini kullanarak birine bilerek rahatsızlık veya fiziki olarak zarar vermenin yanı sıra, kabadayılık, sözel ve psikolojik taciz de şiddet kapsamına alınmalıdır. Çünkü saldırgan şiddet davranışının bir alt sınıfı olarak kabul edilen zorbalık, zamanla fiziksel şiddete dönüşmektedir (Smith, Thompson, 1999, 1).

5.4.Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Dördüncü alt problem öğrencilerin okulda şiddete karşı alınan önlemlere ilişkin algılarını belirlemeyi amaçlamaktadır. Öğrencilerin ilgili maddelere ilişkin verdiği yanıtların analizi, 3,37 aritmetik ortalama değeri ile “Kararsızım” aralığında çıkmıştır. (Tablo 9). Öğrenciler bazı önlemlerin alındığına katılırken, bazılarının alınmadığı yönünde görüş bildirmişlerdir.

Tablo 9: Öğrencilere Göre Okul İçerisinde Şiddete Karşı Alınan Önlemlere İlişkin Bulgular

	n	\bar{x}	s
Öğrenci	405	3,367	1,347

Öğrencilere göre şiddete karşı kullanılan önlemlerden gerçekleştirilme düzeyi en yüksek olanı öğretmenlerin nöbet görevlerini ($x=4,03$) etkin bir şekilde yerine getirmeleridir. Öğrenciler ankette öngörülen kırk beş önlemden on dokuzunun yerine getirildiğine katıldıklarını, ancak geriye kalan yirmi altı önlemin alınıp alınmadığı konusunda “kararsız” kaldıklarını belirtmişlerdir (Tablo 10).

Tablo 10: Öğrencilerin Okul İçerisinde Şiddete Karşı Alınan Önlemlerin Her Birine İlişkin Algılarına Dair Bulgular

Maddeler	n	\bar{x}	s
Okulumuzda öğretmenler nöbet görevlerini etkin bir şekilde yerine getirmektedir.	405	4,03	1,07
Okulumuzda derse giriş çıkış saatlerine dikkat edilir.	405	4,01	1,13
Okulda şiddet gösteren öğrencilere verilecek cezalar dair kurallar vardır.	405	3,93	1,13
Okulda bir şiddet olayına maruz kaldığımda kime başvurmam gerektiğini biliyorum.	405	3,91	1,20
Okulumuzda kameralı güvenlik sistemi vardır.	405	3,87	1,46
Okula gelen yabancılar kolaylıkla ayırt edilebilir.	405	3,84	1,29
Okula gelen ziyaretçiler kimlik kontrolü yapılarak içeri kabul edilir.	405	3,74	1,21

Tablo 10 - devam

Maddeler	n	\bar{x}	s
Okulda bir şiddet olayına maruz kaldığımda ne yapmam gerektiğini biliyorum.	405	3,74	1,27
Okulumuzda akademik başarı ödüllendirilmektedir.	405	3,72	1,19
Okul disiplin kurulu etkin bir şekilde çalışmaktadır.	405	3,72	1,15
Okulumuzda veli toplantıları yeterli sıklıkta düzenlenmektedir.	405	3,72	1,25
Okulumuzda ders dışı çalışmalarda kazanılan başarılar ödüllendirilmektedir.	405	3,62	1,19
Okulumuzda araç giriş çıkış kontrollü olarak yapılmaktadır.	405	3,62	1,39
Okul disiplin kurulu öğrenciler tarafından ciddiye alınmaktadır.	405	3,54	1,21
Okulda şiddet gösteren öğrencilere verilecek cezalar dair kurallar herkes tarafından bilinir.	405	3,51	1,14
Okulda şiddet olayına karışanlar sert bir şekilde cezalandırılır.	405	3,50	1,18
Okuldan kaçan öğrenciler vakit kaybetmeden (en geç 3 gün) içerisinde velisine bildirilmektedir.	405	3,50	1,30
Okulda şiddet gösteren öğrencilere verilecek cezalar dair kurallar istisnasız olarak uygulanır.	405	3,49	1,19
Okulda sorun yaşayan öğrencilerin ailesi ile zaman kaybetmeden iletişime geçilir.	405	3,44	1,21
Öğrenciler ders dışı çalışmalarla kendilerini ifade edebilmektedir.	405	3,39	1,17
Okulumuz öğrencileri hakkında yeterli bilgiye sahiptir.	405	3,38	1,26
Okulumuzda çevresine zarar verebilecek olan öğrencilerin davranışları okul idaresi tarafından gözlemlenmektedir	405	3,38	1,86
Okulda sorun yaşayan öğrenciler zaman kaybetmeden rehberlik servisine yönlendirilir.	405	3,37	1,27
Okulumuzda sözlü saldırılar ve tehditler ciddiye alınır.	405	3,35	1,19
Okul dışı çete grupları polise bildirilmektedir.	405	3,25	1,28
Okulumuzda öğrencilere yönelik madde bağımlılığı hakkında eğitimler düzenlenmektedir.	405	3,25	1,38
Öğrenciler ders dışı zamanlarda öğretmenlerle birlikte çalışma imkanına sahiptir.	405	3,24	1,26
Okulumuzdaki güvenlik görevlilerinin sayısı yeterlidir.	405	3,24	1,39
Okulumuz velileri hakkında yeterli bilgiye sahiptir.	405	3,20	1,23
Okulumuzda öğrencilere yönelik alkol bağımlılığı hakkında eğitimler düzenlenmektedir	405	3,17	1,34

Tablo 10 -devam

Maddeler	n	\bar{x}	s
Okulumuzda şiddet gösterme olasılığı yüksek olan öğrencilerle her hangi bir olay oluşmadan önce önleyici rehberlik çalışması yapılmaktadır	405	3,16	1,24
Okulumuzda sözlü saldırılar ve tehditler hakkında yasal işlem yapılır.	405	3,16	1,19
Okuldaki sosyal kulüplerin sayısı yeterlidir.	405	3,15	1,41
Okulumuzda psikolojik sorunu olan öğrenciler okul idaresi tarafından belirlenmektedir.	405	3,15	1,27
Okuldan kaçan öğrenciler hakkında yasal işlem yapılmaktadır.	405	3,14	1,30
Okulumuz ders dışı zamanlarda çalışabilmesi için açıktır.	405	3,13	1,37
Okul içerisinde öğrencilerin katılabilecekleri yeterli sayıda sosyal etkinlik vardır.	405	3,11	1,44
Okulumuzdaki sosyal kulüpler etkin bir şekilde çalışmaktadır	405	3,05	1,33
Okulumuzda öğrencilere yönelik karakter eğitimi hakkında eğitimler düzenlenmektedir	405	2,98	1,91
Okulumuzda öğrenciler düzenli olarak aramadan geçirilir.	405	2,98	1,41
Okulumuzda öğrencilere yönelik akran danışmanlığı hakkında eğitimler düzenlenmektedir	405	2,80	1,22
Okulumuzda öğrencilere yönelik şiddet hakkında eğitimler düzenlenmektedir	405	2,78	1,30
Okulumuzda öğrencilere yönelik çatışma yönetimi hakkında eğitimler düzenlenmektedir	405	2,77	1,27
Okulumuzda anne-babalara yönelik şiddet hakkında eğitimler düzenlenmektedir	405	2,75	1,30
Okulumuzda öğrencilere yönelik öfke yönetimi hakkında eğitimler düzenlenmektedir	405	2,73	1,29
Genel ortalama ve standart sapma		3,37	0,16

Öğrencilere göre şiddete karşı alınan önlemler şunlardır(Tablo 11):

Tablo 11: Öğrencilere Göre Okulda Şiddete Karşı Alınan Önlemler

Öğretmenler nöbet görevlerini etkin bir şekilde yerine getirmektedir.	4,03
Okulumuzda derse giriş çıkış saatlerine dikkat edilir.	4,01
Okulda şiddet gösteren öğrencilere verilecek cezalar dair kurallar vardır.	3,93
Okulda bir şiddet olayına maruz kaldığımda kime başvurmam gerektiğini biliyorum.	3,91
Okulumuzda kameralı güvenlik sistemi vardır.	3,87

Tablo 11 -devam

Okula gelen yabancılar kolaylıkla ayırt edilebilir.	3,84
Okula gelen ziyaretçiler kimlik kontrolü yapılarak içeri kabul edilir.	3,74
Okulda bir şiddet olayına maruz kaldığımda ne yapmam gerektiğini biliyorum.	3,74
Okulumuzda akademik başarı ödüllendirilmektedir.	3,72
Okul disiplin kurulu etkin bir şekilde çalışmaktadır.	3,72
Okulumuzda veli toplantıları yeterli sıklıkta düzenlenmektedir.	3,72
Okulumuzda ders dışı çalışmalarda kazanılan başarılar ödüllendirilmektedir.	3,62
Okulumuzda araç giriş çıkış kontrollü olarak yapılmaktadır.	3,62
Okul disiplin kurulu öğrenciler tarafından ciddiye alınmaktadır.	3,54
Okulda şiddet gösteren öğrencilere verilecek cezalar dair kurallar herkes tarafından bilinir.	3,51
Okulda şiddet olayına karışanlar sert bir şekilde cezalandırılır.	3,50
Okuldan kaçan öğrenciler vakit kaybetmeden (en geç 3 gün) içerisinde velisine bildirilmektedir.	3,50
Okulda şiddet gösteren öğrencilere verilecek cezalar dair kurallar istisnasız olarak uygulanır.	3,49
Okulda sorun yaşayan öğrencilerin ailesi ile zaman kaybetmeden iletişime geçilir.	3,44

Öğrencilere göre okulların önlem konusunda en yetersiz kaldıkları konu öğrenci ve anne babalara verilmesi gereken eğitimlerdir ($x=2,73-2,80$). Okulda verilmesi gereken eğitimlerden diğer birisi olan madde bağımlılığının gerçekleştirilme oranı ise daha yüksektir ($x=3,25$).

5.5.Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Beşinci alt problem yöneticilerin okulda şiddete karşı alınan önlemlere ilişkin algılarını belirlemeyi amaçlamaktadır

Tablo 12 : Yöneticilere Göre Okul İçerisinde Şiddete Karşı Alınan Önlemlere İlişkin Bulgular

	n	\bar{x}	s
Yönetici	45	4,14	1,08

Tablo 12’den de anlaşılacağı üzere yöneticilerin alınan önlemlere ilişkin genel algısı kesinlik ifade eden bir ortalama olup($x=4,14$ -Katılıyorum), yöneticilere göre sıralanan kırk yedi önlemin tamamı kesinlik dereceleri farklı olmakla birlikte uygulamaya konulmuştur (Tablo 13).

Tablo 13: Yöneticilerin Okul İçerisinde Şiddete Karşı Alınan Önlemlerin Her Birine İlişkin Algılarına Dair Bulgular

Maddeler	n	\bar{x}	s
Okulda şiddet gösteren öğrencilere verilecek cezalar dair kurallar vardır.	45	4,67	0,64
Okulda bir şiddet olayına maruz kaldığımda kime başvurmam gerektiğini biliyorum.	45	4,62	0,75
Okulda bir şiddet olayına maruz kaldığımda ne yapmam gerektiğini biliyorum.	45	4,60	0,69
Okulumuzda derse giriş çıkış saatlerine dikkat edilir.	45	4,56	0,78
Okulumuzda araç giriş çıkış kontrollü olarak yapılmaktadır.	45	4,49	0,92
Okul dışı çete grupları polise bildirilmektedir.	45	4,49	0,63
Okulumuzda kameralı güvenlik sistemi vardır.	45	4,44	1,22
Okulumuzda sözlü saldırılar ve tehditler hakkında yasal işlem yapılır.	45	4,44	0,69
Okuldan kaçan öğrenciler vakit kaybetmeden (en geç 3 gün) içerisinde velisine bildirilmektedir	45	4,44	0,69
Okula gelen ziyaretçiler kimlik kontrolü yapılarak içeri kabul edilir.	45	4,42	0,81
Okulumuzda öğretmenler nöbet görevlerini etkin bir şekilde yerine getirmektedir.	45	4,36	0,86
Okula gelen yabancılar kolaylıkla ayırt edilebilir.	45	4,36	1,00
Okulda şiddet gösteren öğrencilere verilecek cezalar dair kurallar istisnasız olarak uygulanır.	45	4,36	0,88
Okul disiplin kurulu etkin bir şekilde çalışmaktadır.	45	4,36	0,83
Okulumuzda sözlü saldırılar ve tehditler ciddiye alınır.	45	4,33	0,80

Tablo 13 -devam

Maddeler	n	\bar{x}	s
Okulda sorun yaşıyan öğrencilerin ailesi ile zaman kaybetmeden iletişime geçilir.	45	4,31	1,02
Okul disiplin kurulu öğrenciler tarafından ciddiye alınmaktadır.	45	4,31	0,92
Okulumuzdaki güvenlik görevlilerinin sayısı yeterlidir.	45	4,27	1,05
Okulda şiddet olayına karışanlar sert bir şekilde cezalandırılır.	45	4,27	0,94
Okuldaki sosyal kulüplerin sayısı yeterlidir.	45	4,27	1,01
Okulumuzda çevresine zarar verebilecek olan öğrencilerin davranışları okul idaresi tarafından gözlemlenmektedir	45	4,22	0,95
Okulumuzda veli toplantıları yeterli sıklıkta düzenlenmektedir.	45	4,22	0,88
Okulumuz öğrencileri hakkında yeterli bilgiye sahiptir.	45	4,20	0,94
Okulumuzda akademik başarı ödüllendirilmektedir.	45	4,18	0,96
Okulumuzda ders dışı çalışmalarda kazanılan başarılar ödüllendirilmektedir.	45	4,18	0,96
Okulda sorun yaşıyan öğrenciler zaman kaybetmeden rehberlik servisine yönlendirilir.	45	4,16	1,09
Okulda şiddet gösteren öğrencilere verilecek cezalar dair kurallar herkes tarafından bilinir.	45	4,13	0,99
Okuldan kaçan öğrenciler hakkında yasal işlem yapılmaktadır.	45	4,13	1,10
Okulumuzda öğretmenlere yönelik şiddet hakkında eğitimler düzenlenmektedir	45	4,11	1,05
Okulumuzda şiddet gösterme olasılığı yüksek olan öğrencilerle her hangi bir olay oluşmadan önce önleyici rehberlik çalışması yapılmaktadır	45	4,09	1,18
Öğrenciler ders dışı zamanlarda öğretmenlerle birlikte çalışma imkanına sahiptir.	45	4,04	1,04
Okulumuzdaki sosyal kulüpler etkin bir şekilde çalışmaktadır	45	4,02	1,12
Okulumuz ders dışı zamanlarda çalışabilmesi için açıktır.	45	4,02	1,01
Okulumuzda öğrencilere yönelik madde bağımlılığı hakkında eğitimler düzenlenmektedir.	45	4,00	1,28
Okulumuzda psikolojik sorunu olan öğrenciler okul idaresi tarafından belirlenmektedir.	45	3,98	1,14
Okul içerisinde öğrencilerin katılabilecekleri yeterli sayıda sosyal etkinlik vardır.	45	3,93	1,21
Öğrenciler ders dışı çalışmalarla kendilerini ifade edebilmektedir.	45	3,91	1,04
Okulumuz velileri hakkında yeterli bilgiye sahiptir.	45	3,87	1,10
Okulumuzda öğrencilere yönelik şiddet hakkında eğitimler düzenlenmektedir	45	3,84	1,35

Tablo 13 -devam

Maddeler	n	\bar{X}	s
Okulumuzda öğrencilere yönelik alkol bağımlılığı hakkında eğitimler düzenlenmektedir	45	3,82	1,23
Okulumuzda öğrenciler düzenli olarak aramadan geçirilir.	45	3,76	1,37
Okulumuzda öğrencilere yönelik çatışma yönetimi hakkında eğitimler düzenlenmektedir.	45	3,62	1,34
Okulumuzda anne-babalara yönelik şiddet hakkında eğitimler düzenlenmektedir	45	3,58	1,36
Okulumuzda öğretmenlere yönelik sınıf yönetimi hakkında eğitimler düzenlenmektedir	45	3,56	1,36
Okulumuzda öğrencilere yönelik karakter eğitimi hakkında eğitimler düzenlenmektedir	45	3,56	1,27
Okulumuzda öğrencilere yönelik öfke yönetimi hakkında eğitimler düzenlenmektedir	45	3,44	1,42
Okulumuzda öğrencilere yönelik akran danışmanlığı hakkında eğitimler düzenlenmektedir	45	3,44	1,29

Yöneticilere göre alınması gereken önlemler açısından en yetersiz kalınan öğrencilerin de hem fikir olduğu gibi okul toplumuna verilmesi gereken eğitimlerdir ($\bar{X} = 3,44-3.62$). Ancak yöneticiler $\bar{X} = 3,44-3.62$ aritmetik ortalama değeri ile bu eğitimlerin gerçekleştirildiğini ifade ederken; öğrenciler $\bar{X}=2,98- 2.73$ aritmetik ortalama değeri ile bu önlemlerin gerçekleştirilip gerçekleştirilmediği konusunda kararsız olduklarını ifade etmişlerdir. Grosman ve arkadaşlarının (1997) yapmış olduğu bir çalışma, öfke yönetimi, problem çözme ve empati gibi becerileri içine alan programların uygulanmasının şiddeti % 41 oranında azalttığını ortaya koymuştur. Dolayısıyla okul yönetimlerinin okul toplumunun eğitilmesi konusunda mevcut durumdan daha fazlası için çaba göstermesi gerekmektedir.

5.6. Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular

Altıncı alt problem okulda şiddete karşı alınan önlemlere dair öğrenci ve şiddet algılarının karşılaştırılmasını hedeflemektedir.

Tablo 14: Okul İçi Şiddete Karşı Alınan Önlemlere Dair Öğrenci Ve Yönetici Algılarının Karşılaştırılması(t -Testi)

	n	\tilde{x}	s	t	sd	p
Öğrenci	405	3,37	1,34	-8,63	448	0,01*
Yönetici	45	4,14	1,08			

Tablo 14'den de anlaşılacağı gibi yapılan t testi sonucunda, t değeri sd= 448 için p= 0,01 düzeyinde manidarlık değeri olan 2, 588'den yüksek bulunmuştur. Buna göre yöneticilerin ve öğrencilerin alınan önlemleri algılama seviyelerinin birbirinden farklı olduğu anlaşılmıştır. Aritmetik ortalamalar dikkate alındığında yöneticiler önlemlerin yeteri düzeyde alındığını düşünmektedir(\tilde{x} =4,14). Öğrenciler ise bu konuda kararsız kaldıklarını ifade etmişlerdir(\tilde{x} =3,37). Ancak öğrencilerin şiddeti önleme çalışmaları ölçeğindeki aritmetik ortalamasının 3,37 ile ayırım değeri olan 3,40 (Katılıyorum) değerine yakın olması, öğrencilerin önemli bir kısmının, şiddete karşı bahsi geçen önlemlerin alınması konusunda okul yöneticileriyle hem fikir olduğu şeklinde yorumlanabilir.

5.7. Yedinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Yedinci alt problem öğrencilerin şiddet algıları ve alınan önlemlere ilişkin algıları arasında ilişki olup olmadığını araştırmayı hedeflemektedir. Literatürde şiddete karşı alınan önlemlerin algılanan şiddet derecesini azalttığı bir çok yazar tarafından ileri sürülmüştür (Skiba ve diğerler, 2000, , 7; Wilson ve Lipsey, 2006 ,48).

Tablo 15: Öğrencilerin Okul İçerisinde Algıladıkları Şiddet İle Alınan Önlemler Arasındaki İlişkiye Dair Bulgular

	n	\tilde{x}	s	r	t	sd	p
Algı	405	2,535	1,385	-0,245	-17,984	403	0,01*
Önlem	405	3,37	1,34				

Bu hipotezi test etmek amacıyla öğrenciler tarafından algılanan şiddet ile önlemlere ilişkin puanların Pearson tekniğiyle korelasyon sınaması yapılmıştır. Buna göre Tablo 15’de de görüldüğü gibi çıkan sonuçların çok yüksek düzeyde korelasyon ifade etmese de literatürle çelişmediği ve $p=0,01^*$ düzeyinde anlamlı ancak düşük bir negatif korelasyon ifade ettiği görülmüştür ($r= -0,245$).

5.8. Sekizinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Sekizinci alt problem yöneticilerin şiddet algıları ve alınan önlemlere ilişkin algıları arasında ilişki olup olmadığını araştırmayı hedeflemektedir. Yapılan analizde öğrenci algılarına ($r=-.245$) nazaran daha kuvvetli ancak genel manada orta düzeyde bir negatif korelasyon ($r=-.657$) ortaya çıktığı görülmüştür (Tablo 16).

Tablo 16: Yöneticilerin Okul İçerisinde Algıladıkları Şiddet İle Alınan Önlemler Arasındaki İlişkiye Dair Bulgular

	n	\tilde{x}	s	r	t	sd	p
algı	45	1,87	1,18	-0,657	-14,368	403	0,01*
önlem	45	4,14	1,08				

Öğrencilere göre okulda alınan önlemler arttıkça algılanan şiddet düzeyi düşmektedir. Okul yöneticilerinde ise bu negatif korelasyon değeri daha da yüksektir. Kısacası yöneticiler okulda gereken önlemleri aldıklarını dolayısıyla da algılanan şiddet düzeyinin düştüğünü ifade etmişlerdir. Korelasyon değerlerindeki bu farklılık gerçeği ifade ediyor olabilir. Ancak bu durumun nedeni okul yöneticilerinin cevaplarının “kesinlikle katılıyorum” ya da “ kesinlikle katılmıyorum” şeklinde uç noktalarda toplanması ve sorulara kendi konumlarını koruyan bir tutumla cevap vermiş olmaları da olabilir. Sonuç olarak, hem öğrenci hem yönetici algılarına göre şiddetin önlenemese de gerekli önlemlerin alınmasıyla azaltılabilir bir olgu olduğu ((Skiba ve diğerler, 2000, , 7; Wilson ve Lipsey, 2006, 48) bu araştırma sonuçlarıyla da doğrulanmıştır.

Şiddetin gerçekten önlenebilir olup olmadığı hakkında kuşku vardır. Ancak araştırma sonuçlarının da ortaya koyduğu üzere önleme çalışmaları bir fark yaratabilir. Bir kıyaslama yapmak gerekirse, kimin akciğer kanserine

yakalanacağını kesin bir biçimde tahmin etmek imkansızdır ancak; sigarayı bırakmak akciğer kanseri riskini azaltmaktadır. Aynı şekilde en kapsamlı programa sahip okulların şiddetten kurtulacağı ile ilgili bir garanti yoktur. Ama, şiddeti önleme programlarını uygulayan okullar büyük olasılıkla daha az zararlı olay yaşayacaklar ve muhtemelen ağır şiddet olasılığını da azaltacaklardır (Skiba ve diğerler, 2000, 7).

Her iki gruptan elde edilen bu rakamlar algılanan şiddet düzeyi ile alınan önlemlerin negatif bir korelasyon ilişkisi içerisinde olduğunu göstermiştir. Diğer bir deyişle alınan önlem düzeyi yükseldikçe algılanan şiddet düzeyi düşmektedir. Bu sonuç ise “şiddet önlenemez bir olgudur” ifadesini çürütmekte, şiddetin tamamen ortadan kaldırılması mümkün olmasa da alınan önlemlerle azaltılabileceği görüşünü desteklemektedir. Araştırmacının elde ettiği bu sonuçla birlikte vardığı ikinci nokta hangi tür önlemlerle şiddet algısının daha fazla ilişkili olabileceği sorusudur ki bu amaçla yapılan istatistiksel çözümler ilginç sonuçlar ortaya çıkarmıştır(Tablo 17).

5.9. Dokuzuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular

Dokuzuncu alt problem öğrenci algılarına göre, hangi önlem türlerinin şiddet algısı ile ilişki içerisinde bulunduğunu ve bu ilişkinin hangi önlem türlerinde daha yüksek olduğunu belirlemeyi hedeflemektedir. Tablo 17’den de anlaşılacağı üzere bazı önlem türleri şiddet ile daha yakından ilişkilidir.

Tablo 17: Öğrenci Algılarına Göre Şiddete Karşı Alınabilecek Önlem Alt Grupları ve Şiddet Algısı İlişkisine Dair Bulgular

	n	r	t	p
Disiplin kurulunun etkinlik düzeyi ve öğrenciler tarafından önemsenmesi	405	-0,268	-62,591	0,01*
Şiddete karşı okul politikasının oluşturulması	405	-0,259	-49,111	0,01*
Sosyal etkinlikler	405	-0,235	-53,090	0,01*
Velilerle iletişim	405	-0,208	-60,369	0,01*
Şiddet potansiyeli olan öğrencileri tanılama	405	-0,203	-58,001	0,01*

Tablo 17 -devam

	n	r	t	p
Fiziksel önlemler	405	-0,194	-46,768	0,01*
Tehdit değerlendirmesi	405	-0,166	-63,525	0,01*
Akademik başarıya verilen önem	405	-0,159	-62,998	0,01*
Polis ile işbirliği	405	-0,155	-65,975	0,01*
Rehberlik hizmetleri	405	-0,140	-63,562	
Okul toplumunun eğitilmesi	405	-0,050	-51,057	

Öğrencilere göre şiddet algısıyla en fazla ilişkilendirilen önlem okul disiplin kurulunun etkinliği ve öğrenciler tarafından önemsenmesidir. Öğrencilere göre okul disiplin kurulu öğrenciler tarafından önemsenir ve etkin çalışırsa okulda algılanan şiddet düzeyi düşmektedir. İlişki derecesinin yüksek olduğu ikinci önlem grubu ise şiddete karşı oluşturulan politika ve bu politikaların uygulanmasıdır. Öğrenciler okulda şiddet gösterenlere uygulanacak yaptırımların belirgin olduğu, istisnasız olarak uygulandığı, kısacası gösterilen şiddetin cezası kalmayacağını bildiği okullarda şiddet algısının daha düşük olacağını ifade etmişlerdir. Bu iki önlem grubunun üst sıralarda yer alması aslında okulda şiddete karşı duruşun oldukça önemli olduğunu göstermektedir. Nitekim yakın bir konu olan zorbalık hakkında daha önce yapılan araştırmalar da kuralların net olarak tanımlamadığı, öğrencilerin davranışlarının sonuçlarının ne şekilde olacağını kestiremedikleri, yaptırımların net olarak ifade edilmediği okullarda zorbalığa daha yüksek oranda rastlandığını ortaya koymuştur (Hazler, Hoover ve Oliver, 1996; akt: Çayırdağ 2006, 5). Bunlarla birlikte sosyal etkinlikler, velilerle iletişim, şiddet potansiyeli olan öğrencileri tanılama, fiziksel önlemler, tehdit değerlendirmesi, akademik başarının önemsenmesi ve polis ile işbirliği okul içi şiddet algısı ile ilişkilidir. Bu ilişkiler negatif yönlü olduğundan bu önlemler arttıkça, algılanan şiddet düzeyinde düşüş görüleceği varsayılabilir.

Bununla birlikte şiddet algısının rehberlik çalışmaları ve okul toplumuna verilmesi gereken eğitimlerle ilişkili olmadığı ortaya çıkmışlardır. Özellikle eğitim ve algı ilişkisinin manidar çıkmamasının önemli bir nedeni bu eğitimler konusunda okullarımızın oldukça yetersiz kalması ve ne öğrencilerin ne de yöneticilerin bu eğitimler hakkında yeterince bilgi sahibi olmaması olabilir. Öğrenci algılarına göre

alınan önlemler sırasında en sonlarda yer alan bu eğitimlerin yeterli düzeyde gerçekleştirilmemesi, bu eğitimlerin olumlu etkisini sınırlamış olabilir.

5.10. Onuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular

Onuncu alt problem yönetici algılarına göre, hangi önlem alt gruplarının şiddet algısı ile ilişki içerisinde bulunduğunu ve bu ilişkinin hangi önlem türlerinde daha yüksek olduğunu belirlemeyi hedeflemektedir. Tablo 18'den de görüleceği üzere yönetici algıları ile öğrenci algıları farklı bir görünüm arz etmektedir.

Tablo 18: Yönetici Algılarına Göre Şiddete Karşı Alınabilecek Önlem Alt Grupları ve Şiddet Algısı İlişisine Dair Bulgular

	n	r	t	p
Fiziksel önlemler	45	-0,631	-9,390	0,01*
Şiddet potansiyeli olan öğrencileri tanılama	45	-0,564	-13,946	0,01*
Sosyal etkinlikler	45	-0,542	-11,946	0,01*
Okul toplumunun eğitilmesi	45	-0,521	-8,141	0,01*
Rehberlik hizmetleri	45	-0,497	-16,315	0,01*
Şiddete karşı okul politikasının oluşturulması	45	-0,494	-10,597	0,01*
Tehdit değerlendirmesi	45	-0,491	-16,430	0,01*
Veli ile olan iletişim	45	-0,417	-15,333	0,01*
Akademik başarıya verilen önem	45	-0,358	-16,530	
Disiplin kurulunun etkinlik düzeyi ve öğrenciler tarafından önemsenmesi	45	-0,342	-16,497	
Polis ile işbirliği	45	-0,151	-17,810	

Yöneticilere göre şiddet algısıyla en fazla ilişkilendirilen fiziksel önlemlerdir (Tablo 18). İkinci sırada ise tanılama çalışmaları gelmektedir ki bu iki grupta yer alan önlemlerin literatürde klasik önleme yaklaşımlarıyla özdeşleştirilmesi, okul yöneticilerinin halen klasik yakından gözetim yaklaşımına yakın olduklarını ortaya koymaktadır. Öğrencilerin aksine okul yöneticileri disiplin kurulu ile şiddet

arasında anlamlı bir ilişki olduğunu kabul etmemişlerdir. Ayrıca akademik başarının önemsenmesi ve polisle yapılan ortak çalışmalar da şiddet algısıyla ilişkilendirilmeyen diğer önlem gruplarıdır. Sosyal etkinliklerin her ki önlem grubunda da üst sıralarda çıkması, öğrencilerin zamanlarını sosyal etkinliklerle etkin bir şekilde değerlendirmesi ve kendilerini bu şekilde ifade etmelerinin azalan şiddet davranışıyla ilişkilendirilebileceğini ortaya koymuştur. Ayrıca öğrencilerin aksine okul yöneticilerine göre okul toplumunun eğitilmesi ve rehberlik çalışmaları şiddet algısı ile negatif bir korelasyon içerisindedir. Okul yöneticileri de öğrenciler gibi velilerle iletişim, şiddete karşı okul politikaları ve tehdit değerlendirmesine ilişkin önleme çalışmalarının algılanan şiddet ile ilişki içerisinde olduğunu düşünmektedir.

Tablo 17 ve 18'e göre öğrenciler şiddete karşı duruşun şiddetin önlenmesi için daha önemli olduğunu düşünürken, okul yöneticileri halen fiziksel önlemler alma ve tanılama çalışmaları gibi klasik yöntemlerin şiddeti önlemede etkili olabileceğine inanmaktadır.

6. SONUÇ

Bu bölümde araştırmanın sonuçları ve öneriler yer almaktadır.

6.1.Sonuçlar

Araştırmanın sonuçlarına bakıldığında

1. Araştırmanın gerçekleştirildiği okullarda üst düzeyde okul içi şiddet algılanmamaktadır. Ancak öğrencilere göre şiddetin kesinlikle var olmadığını söylemek de mümkün değildir. Ayrıca öğrenciler okullarında sözel ve psikolojik şiddet yaşandığını kabul etmişlerdir.
2. Okul yöneticileri okullarında şiddet yaşanmadığını kesin bir şekilde ifade etmişlerdir.
3. Öğrenciler psikolojik ve sözel şiddetin varlığını kesin olarak ifade ederken, yöneticiler diğer şiddet türlerini kabul etmeseler de psikolojik ve sözel şiddet konusunda kararsız kaldıklarını ifade etmişlerdir.
4. Okulda şiddeti önlemeye yönelik alınması gereken önlemlere ilişkin olarak, öğrenciler bu önlemlerden on dokuzunun alındığını ancak geride kalan yirmi altısı konusunda kararsız olduklarını ifade etmişlerdir.
5. Öğrencilerin aksine okul yöneticileri bahsi geçen tüm önlemlerin alınmış olduğunu ifade etmişlerdir.
6. Öğrenciler de, yöneticiler de alınan önlemler sıralamasında üst sıralara fiziksel önlemleri yerleştirmişlerdir. Ancak her iki grup da okul toplumunun eğitilmesi ve verilmesi gereken eğitimleri önlemler sıralamasının sonuna yerleştirerek bu konuda yetersizlik sorunu olduğunu ifade etmişlerdir. Anketlerin uygulanması sırasında araştırmacıya yöneltilen bu eğitimlerin nasıl olduğu sorusu ise gerek öğrencilerin gerekse yöneticilerin bu konuda yeterli bilgiye sahip olmadıklarını göstermektedir. Eğitim kategorisinde her iki grup tarafından gerçekleştirildiği ifade edilen eğitim ise madde bağımlılığı eğitimidir ki olası sorun oluşmadan önce bu konuda eğitim verilmesine rağmen, öfke yönetimi, akran danışmanlığı, karakter eğitimi ve

çatışma yönetimi konusunda yetersiz kalınması ve bu görüşün her iki grup tarafından onaylanması önemli bir eksikliği ortaya koymaktadır.

7. Öğrencilere göre okul içi şiddet algısı ve alınan önlemler arasında anlamlı bir negatif korelasyon vardır. Okulda alınan önlemler arttıkça okulda algılanan şiddet düzeyi düşmektedir. Ancak bu korelasyon 0,05 düzeyinde anlamlı olsa da oldukça düşük bir ilişkiyi yansıtmaktadır.
8. Yöneticilere göre de okul içi şiddet algısı ve alınan önlemler arasında anlamlı bir negatif korelasyon vardır. Yöneticilerin algıladıkları ilişki düzeyi öğrencilere göre daha yüksektir ve ortalama ilişkiyi yansıtmaktadır.
9. Alınan önlemlerin şiddeti azalttığı sonucu araştırmacıyı hangi tür önlemlerin şiddet algısıyla daha fazla ilişkili olduğu konusunda araştırma yapmaya yöneltmiştir. Öğrencilere göre okul disiplin kurulunun öğrenciler tarafından önemsenmesi ve etkin bir şekilde çalışması, ya da başka bir deyişle şiddet içerikli davranışta bulunanın cezasız kalmayacağına bilinmesi şiddetin görülme olasılığını en fazla etkileyen önlem grubudur. İkinci sırada şiddete karşı belirgin okul politikalarının olması ve uygulanmasının çıkması aslında şiddete karşı duruşun, şiddet davranışını azaltmada daha etkili olduğunu göstermektedir. Öğrenciler rehberlik çalışmalarının ve okul toplumuna verilmesi gereken eğitimlerin şiddet algısıyla ilişkilendirilemeyeceğini ifade etmişlerdir.
10. Okul yöneticilerine göre ise şiddet algısıyla en fazla ilişkili olan önlemler, fiziksel önlemler ve şiddet potansiyeline sahip öğrencileri tanılama gibi daha çok klasik yakından gözetim önleme yaklaşımlarıyla özdeşleşen önlemlerdir. Yöneticilere göre akademik başarının önemsenmesi, disiplin kurulunun önemsenmesi ve etkinlik düzeyi, polisle yapılan ortak çalışmalar okul içi şiddet algısını etkilememektedir.

Okullarımızda ciddi şiddet suçları algılanmasa da algılanan psikolojik ve sözel şiddet için gerekli önlemlerin alınması son derece önemlidir. Aksi takdirde küçük görülen davranış sorunları ve zorbalık, görmezden gelinirse daha büyük yankı uyandıracak ciddi olayların temelini oluşturabilir.

6.2.Öneriler

Araştırmada elde edilen sonuçlar ışığında uygulayıcılara ve araştırmacılara şu önerilerde bulunulabilir.

6.2.1. Uygulamacılara Yönelik Öneriler

1. Şiddetle savaşılabilmek için öncelikle kapsamlı ve yeterli bir şiddet tanımı yapılmalı ve bu tanım tüm okul toplumuna iletilmiş olmalıdır.
2. Okullarımızda ciddi şiddet olayları gerçekleşirse de şiddet açısından güvende olduğumuzu söylemek oldukça iddialı bir yaklaşımdır. Özellikle öğrenciler şiddet konusunda güvene ihtiyaç duymaktadır. Bu nedenle gerçekleştirilen çalışmalarda öğrencilere daha aktif görev verilmesi ve öğrencilerin bu çalışmalardan düzenli olarak haberdar edilmesi okullardaki öğrencilerin güven algısını pekiştirecektir. Ayrıca öğrencilerin çatışma ve şiddete bakış açısı genellikle okul çalışanlarının bakış açısından oldukça farklıdır. Öğrencilerin şiddet potansiyeli olan akranlarını belirlemede yardımcı olmaları bekleniyorsa, katılımlarının nasıl sağlanacağıyla ilgili düşüncelerinin dinlenmesi ve dikkate alınması gerekmektedir.
3. Şiddete karşı duruş çok önemlidir. Şiddetin hoş görülmez bir davranış biçimi olduğu tüm okul toplumu tarafından bilinmeli ve gerçekleşmesi halinde uygulanacak yaptırımların ne olduğu tüm okul toplumuna iletilmiş olmalıdır.
4. Alınan tüm önlemlere karşı olaylar devam edebilir. Ancak sıfır toleransın aksine, ilk müdahale çok sert ve cezalandırıcı olmak zorunda değildir. İlk müdahale, daha çok suçun ağırlığına göre belirlenmiş etkili cezalar yoluyla olumlu bir okul iklimi yaratarak ve şiddete eğilimli yüksek risk grubundaki öğrencilerin okula geri kazandırılmasını sağlayarak şiddet olasılığını azaltmayı amaçlamalıdır.
5. Okulların öğrencilerin etkili iletişim, karar verme, problem çözme, çatışma yönetimi gibi temel yaşam becerilerini geliştirmesi için gerçekleştirilen yeni eğitim programlarının etkin uygulanmasını sağlaması gerekmektedir. Bu eğitimlerin sadece öğrencilere değil tüm eğitim çalışanlarına hatta velilere de verilmesi önemli ve etkili bir girişim olacaktır.

6. Okul toplumunun şiddet hakkında bilinçlenmesi ve sorunların büyümeden çözülebilmesi için okul toplumunun şiddet, şiddet türleri ve çözüm yolları hakkında eğitilmesi zorunludur.
7. Bu çalışmada önleme çalışmaları okul yönetimlerine yönelik olarak ifade edilmiş olsa da şiddete karşı politikanın oluşturulması salt okul düzeyinde gerçekleştirilebilecek bir iş değildir (Auty, 1993; Guetzloe, 1992; Landen, 1992; Robb, 1993 akt: Day ve diğ., 2002, 22). Dolayısıyla burada en büyük görev Milli Eğitim Bakanlığına düşmektedir. Okulları şiddete karşı organize etme ve eyleme yöneltme için gerekli alt yapı sağlanmalıdır.

6.2.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler

1. Şiddet olgusunu öğrenci ve yönetici açısından değerlendiren bu araştırma içerdiği örneklem grupları açısından yetersiz olabilir. Bu nedenle benzer bir araştırma öğretmen ve rehber öğretmenlerin de görüşleri alınarak daha kapsamlı bir biçimde uygulanabilir.

2. Şiddet olaylarının görüldüğü yaş grubunun gittikçe düşmesi, bu araştırmaların ilköğretim okullarında da gerçekleştirilmesi gereğini ortaya koymaktadır. Dolayısıyla benzer bir çalışma ilköğretim okullarında da uygulanabilir.

3. En belirgin sorun olarak ortaya çıkan sözel ve psikolojik şiddet ayrı bir araştırmada daha detaylı bir şekilde çalışılabilir.

4. Literatürde okul içi şiddete ilişkin önemli çalışmalar yapıldığı ancak alınan önlemlerin etkililiği ve şiddet algısıyla ilişkisi hakkından yapılan çalışmaların sayısının çok az olduğu görülmüştür. Bu nedenle uzun süreli çalışmalarda etkililik değerlerinin analiz edilmesi ciddi bir gereksinim olarak araştırmacıların ilgisini çekmeyi beklemektedir.

KAYNAKÇA

- Adak, Nurşen.2004. Bir Sosyalizasyon Aracı Olarak Televizyon ve Şiddet. **Bilig.** s.30:27-38
- Adams, A.Troy. 2006. The State Of Public School Violence: A Quandry. **Public School Violence** (1-30). Emu College Of Education. www.emich.edu/coe/summit/documents/adamshe_state_of_public_school_violence.pdf [10/11.2007]
- Adıyaman Rehberlik Araştırma Merkezi Müdürlüğü. 2007. Şiddet Kitabı. http://www.adiyamanram.com/makaleveyazilar/siddet_kitabi.doc [10.12.2007]
- Alikaşifoğlu, Müjgan, Ethem Erginöz, Oya Ercan, Ömer Uysal, Deniz A. Kaymak, Özdemir İlder. 2002. İstanbul Lise Gençlerinde Şiddet. XXXVII Türk Pediatri Kongresi 382 İstanbul
- APA. 1999. Warning Signs of Youth Violence. <http://helping.apa.org/warningsigns/index.html>. [10.10. 2007]
- Astor, Ron Avi, H. Ann Meyer. 2001.The Conceptualization of Violence-prone School Sub Contexts. *Urban Education*. 36(3):374-399.
- Atlas, Rona , Debra Pepler. 1998. Observations Of Bullying in The Classroom. **Journal Of Educational Research**, 92(2): 86-99.
- Bağımsız Eğitimciler Derneği Sendikası. 2007. <http://www.besen.org.tr/icerikoku.asp?kod=105>
- Baker, Jean A. 1998. Are We Missing The Forest For The Trees? Considering The Social Context Of School Violence. **Journal of School Psychology**, 36: 29-44
- Besag, Valerie. E. 1989. **Bullies And Victims in Schools**. Birmingham: Open University Press.
- Blaya, Catherine. 2003. School Violence And The Professional Socialisation Of Teachers: The Lessons Of Comparatism. **Journal Of Educational Administration**, 41(6):650-668.
- Brewster, Cori, Jennifer Railsback. 2001. Schoolwide Prevention of Bullying. By Request Series. Portland, OR: Northwest Regional Educational Lab. http://eric.ed.gov/ERICDocs/data/ericdocs2sql/content_storage_01/0000019b/80/19/bc/c1.pdf [10.09.2007]

- Buka, Stephen, Felton Earls. 1993. Early Determinants Of Delinquency And Violence. **Health Affairs**, s.12 (4): 46-64.
- California Attorney General's Office And Wested. 2004. 9th California Student Survey. <http://www.wested.org/cs/we/view/pj/244> [11.11.2007]
- Canat, Saynur. 2006. Gençlik ve Şiddet. http://psikiyatri.org/psikiyatri_org/index.php?option=com_content&task=view&id=18&Itemid=26. [14.11.2007]
- Chandras, Kan V . 1999. Effective Counseling Strategies To Cope With Violence in Schools. **GSCA Journal**, 1(6), (1-10).
- Cornell, G. Dewey . 2001. Guidelines For Responding To Student Threats Of Violence. Charlottesville: Virginia: University Of Virginia.
- Cornell, G. Dewey. 2004. Student Threat Assessment. **Handbook Of School Violence** , Ed: Edwin Gerler. Chapter 4: 115-135.
- Çayırdağ, Nur. 2006. İlköğretim 7. ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Okul Kültürünü Algılayışları ile Zorbalık Eğilimleri ve Zorbalıkla Baş etme Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Day, David, Carol Golench. 1997. Promoting Safe Schools Through Policy: Results Of A Survey Of Canadian Schools. **Journal Of Educational Administration**, 35(4):332-347.
- Day, David, Carol Golench, Jyll MacDougall, Cheryl A. Beals-González. 2002. School-Based Violence Prevention In Canada: Results Of A National Survey Of Policies And Programs. Toronto: EarlsCourt Child and Family Centre http://ww2.ps-sp.gc.ca/publications/corrections/199502_e.ASP [12.12.2007]
- Elliott, Delbert S. 1998. Prevention Programs That Work For Youth: Violence Prevention (**Center Paper 012**). Boulder, Co: Center For The Study And Prevention Of Violence, Institute Of Behavioral Science, University Of Colorado At Boulder.
- Ergil, Doğu. 2001.Şiddetin Kültürel Kökenleri. **Bilim Ve Teknik**. s.399:40-41
- Dake, Joseph, James H. Price, Susan Telljohan. 2003. The Nature And Extent Of Bullying At School. **Journal of School Health**, v:73(5): 173-180
- Debarbieux, Eric. (2006). Violence in School: A Few Orientations For A Worldwide Scientific Debate. **International Journal On Violence and School** s.1:29- 37
<http://www.obsviolence.com/french/documentation/debarbieux%20-%20ijvs%2001%20-%20may%202006%20-%20gb.pdf>
[15.11.2006]
- Debgici, Alaeddin. 2008. Eğitim ve Şiddet. **Psikoaktüel**
<http://www.psikoaktuel.com/indexCntnt.php?sf=makale&id=1>[5.04.2008]

- Durmuş, Emine Uğur Gürkan. 2003. Lise Öğrencilerinin Şiddet ve Saldırganlık Eğilimleri. **VII. Ulusal PDR Kongresi Bildiri Özetleri**. İstanbul: Cantekin Matbaası.
- Dölek, Nevin. 2002. Öğrencilerde Zorbaca Davranışların Araştırılması ve Önleyici Bir Program Modeli. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
- Federal Bureau of Investigation. 1985-2002. *Uniform Crime Reports: Crime in the United States*, US Printing Office, Washington, DC.
- Furlong, Michael J., Annie Chung. 1995. Who Are The Victims Of School Violence? A Comparison Of Student Non-Victims And Multi-Victims. **Education & Treatment Of Children**, 18(3):282-298.
- Furlong, Michael , Gale Morrison. 2000. The School in School Violence: Definitions and Facts,. **Journal Of Emotional And Behavioral Disorders**, 8(2):71-81.
- Gottfredson Linda , Dan G. Gottfredson. 1989. School Climate, Academic Performance, Attendance and Dropout. Center for Social Organization of Schools. John Hopkins University, Baltimore(ERIC Document Reproduction Service No. ED 308 225)
- Grossman, D.G., Holly J:Neckerman, Keopsell, T.D., Liu Ping-Yu, Asher, K.N., Beland, K., Frey, K., and Rivara, F. 1997. Effectiveness Of A Violence Prevention Curriculum Among Children İn Elementary School. **The Journal of the American Medical Association**. 277:1605-1611.
- Gümüşeli, Ali İlker. 2004. Ailenin Katılım Ve Desteğinin Öğrenci Başarısına Etkisi. *Özel Okullar Birliği Bülteni*. 2(6):14-17.
- Günday, Selahattin. 2006. 5 Ayda 14 Öğrenci Öldürüldü. **Hürriyet Gazetesi**. 29 Mayıs.
- Haselswerdt, Michael, Ann Marry C. Lenhardt. 2003. Reframing School Violence: Listening to Voices of Students. **The Educational Forum**. 67(4). 4, 326-336. http://findarticles.com/p/articles/miqa4013/is200307/ain9271547/pg_3 [05.05.2008]
- International Association Of Chiefs Of Police. 1999. Guide For Preventing And Responding to School Violence . Washington, D.C.: Iacp. www.theiacp.org/documents/pdfs/publications/schoolviolence2.pdf [18.11.2006]
- Kepekçi, Yasemin. & Şakir Çınkır. (2006). Bullying Among Turkish High School Students. **Child Abuse & Neglect**. 30(2):193-204.
- Kızmaz, Zahir. (2006). Okullardaki Şiddet Davranışının Kaynakları Üzerine Kuramsal Bir Yaklaşım. **C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi**, 30, (1):47-70.

- Kocacık, Faruk.2000. Şiddet Olgusu Üzerine. **C.Ü. İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 2, (1):1-7.
- Konter, R. Dana. 2002. School Violence and Teacher Perception of Zero Tolerance Policy, University of Wisconsin.
www.uwstout.edu/lib/thesis/2002/2002konterd.pdf [16. 11. 2007]
- Krejcie, Robert V., Daryle Morgan.Determining Sample Size for Research Activities. **Educational and Psychological Measurement**. 1970. v.30:607-610
- Lab, P. Steven, Richard D. Clark. 1996. Discipline, Control And School Crime: Identifying Effective Intervention Strategies (Grant No. 93-IJCX-0034). Washington, DC: Department of Justice.
- Lumsden, Linda. 2000. Profiling Students For Violence. **ERIC Clearinghouse On Educational Management**, University Of Oregon.
- Mayer, G. Roy. (1995). Preventing antisocial behavior in the schools. **Journal of Applied Behavior Analysis**, 28, 467-478.
- Mccabe, Kimberly A., Martin Gregory. 2005. **School Violence, The Media & Criminal Justice Responses**, 2005, New York : P. Lang. 812, (1-22).
- Mcgill, Dagmar E., Sharon F. Mihalic, Jennifer K. Grotpeter. 1998. Big Brothers Big Sisters Of America: Blueprints For Violence Prevention, Book Two. Blueprints For Violence Prevention Series (Delbert S. Elliott, Series Editor). Boulder, Co: Center For The Study And Prevention Of Violence, Institute Of Behavioral Science, University Of Colorado.
- Milli Eğitim Bakanlığı. 2006. Eğitim Ortamlarında Şiddetin Önlenmesi ve Azaltılması Strateji ve Eylem Planı(2006-2011).
okulweb.meb.gov.tr/35/08/965483/şiddet%20okul%20eylem%20planı.doc. [10.10. 2007]
- _____. 2006. <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/sayi76/sayi76/ruhi.pdf>
[10.04.2008]
- _____. 2006. I. Şiddet ve Okul: Okul Çevresinde Çocuğa Yönelik Şiddet ve Alınabilecek Tedbirler Sempozyumu Sonuç Bildirgesi. İstanbul : Dumat Ofset
- Morrison, Gale M., Russel Skiba. 2001. Predicting Violence From School Misbehavior: Promises and Perils. **Psychology in The Schools**, 38:173-184.
- Ohsako, Toshio. 1997. Violence At School: Global Issues And Interventions. Geneva: Unesco: Ibe.
- Olweus, Dan. 1993. Bullying At School: What We Know and What We Can Do. Oxford: Blackwell Publishers.

- O'Toole, Marry Ellen. 2000. **The School Shooter: A Threat Assessment Perspective.** Quantico, Virginia: National Center For The Analysis Of Violent Crime, Federal Bureau Of Investigation.
- Ögel, Kültegin. Itır Tarı, Ceyda Y. Eke. 2004. Okullarda Suç Ve Şiddeti Önleme. <http://www.yeniden.org.tr/vio/vio1.asp> [15.11.2006]
- Özcebe, Hilal, Didem Uysal, Sarp Üner, Sunullah Soysal. 2005). Ankara'da Bir İlköğretim Okulunda Erken Ve Orta Dönem Adölesanlarda Şiddet Algısı Ve Şiddet Davranış Sıklığının Değerlendirilmesi. **1. Şiddet Ve Okul: Okul ve Çevresinde Çocuğa Yönelik Şiddet ve Alnabilecek Tedbirler,** <http://iogm.meb.gov.tr/siddetveokul/index.htm> [12.12.2006]
- Özel, Ali. 2007. The Effect of Turkish Geography Teacher's Personality on His Teaching Experiences. **International Journal of Environmental & Science Education**, v.2(3): 75 – 78ISSN 1306-3065. http://www.ijese.com/V2_N3_Ozel.pdf [12.05.2008]
- Ratner , Hillary, Lisa Chiodo, Chandice Covington, Robert J Sokol. 2006. Violence Exposure, Iq, Academic Performance, And Children's Perception Of Safety: Evidence Of Protective Effects. **Merrill-Palmer Quarterly**,52,(2):264- 287.
- Schwartz, Wendy. 1996. An Overview Of Strategies To Reduce School Violence. (ERIC Document Reproduction Service No. Ed 410 321)
- Sezgin, Ferudun, Derya Bıyık Özok. 2006. Okulda Şiddet Olgusu Ve Glasser'in Kontrol Kuramı. **1. Şiddet Ve Okul: Okul Ve Çevresinde Çocuğa Yönelik Şiddet Ve Alnabilecek Tedbirler, Uluslararası Katılımlı Sempozyum Bildiri Özetleri,** İstanbul.
- Skiba, Russel. Reece L. Peterson. 1999. The Dark Side Of Zero Tolerance. **Phi Delta Kappan**, v.80 (5):372-378.
- Skiba Russel, Kimberly Boone , Angela Fontanini, Tony Wu, Allison Strassell, Reece Peterson. 2000. Preventing School Violence: A Practical Guide To Comprehensive Planning. Bloomington, in: **The Safe and Responsive Schools Project**, Indiana Policy Center, Indiana University.
- Skiba, Russel, Angela Fontanini. 2000. Fast Facts: Bullying prevention. What Works in Preventing School Violence. Bloomington. **Phi Delta Kappa International.** ERIC No: ED470431
- Smith, Peter, David Thompson. 1991. Practical Approaches to Bullying. London: David Fulton Conference on Violence in Schools & Public Policies.
- Sümer, Zeynep, Gül Aydın. 1999 Incidence Of Violence in Turkish Schools: A Review. **International Journal for the Advancement of Counselling.** s.21; 335-347.

- Tebo, M. Graham. 2000. Zero Tolerance, Zero Sense. **ABA Journal**, v.86: 40-45.
- Terefe, Dereje, Derese Mengistu. 1997. Violence in Ethiopian Schools:A Study Of Some Schools In Addis Ababa. T. Ohsako (ed), In: **Violence At Schools: Global Issues And Interventions**, Paris: Unesco International Bureau Of Education
- Türk Eğitim Sendikası. 2007. Okullarda Şiddet ve Cinsel Taciz Anket Çalışması. <http://www.turkegitimsen.org.tr/modules.php?name=News&file=print&sid=268>
- Ünsal, Artun.1996.Genişletilmiş Bir Şiddet Tipolojisi. **Cogito**. 6-7:29-36.
- Walker, Hill M., Janet Eaton Walker. 2000. Key Questions About School Safety Critical Issues And Recommended Solutions. **NASSP Bulletin** 84, s.614:46-55).
- Walker, Dean. 1995. School Violence Prevention. Eugene, Or: **ERIC Clearinghouse On Educational Management**. www.ericdigests.org/1996-1/violence.htm [10.10. 2007]
- Walker, Hill M., Geoff Colvin, Elizabeth Ramsey. 1995. Anti-Social Behavior in Schools: Strategies and Best Practices.Pacific Grove. California: Brooks/Cole.
- Wilson, Sandra J. , Mark W. Lipsey.2006. The Effectiveness Of School-Based Violence Prevention Programs For Reducing Disruptive And Aggressive Behavior: A Meta Analysis. **International Journal on Violence And School**, 1:38- 50. <http://www.ncjrs.gov/pdffiles1/nij/grants/211376.pdf> [11. 12. 2007]
- Yapıcı, Mehmet. 2006. İnsan ve Şiddet. **Üniversite ve Toplum**. s.6,(3):1-3
- Youth Violence: A Report of Surgeon General. 2001. 74-76 <http://www.surgeongeneral.gov/library/youthviolence/youvioreport.htm>. [08.06.2008]

EKLER

Ek 1.Örnekleme Alınan Okullar Listesi

İstek Özel Acıbadem Fen Lisesi
Özel FMV Erenköy Işık Fen Lisesi
Özel Doğuş Fen Lisesi
Stek Özel Acıbadem Lisesi
Özel Anabilim Lisesi
Özel Anakent Fen Lisesi
Özel Anakent Lisesi
Özel Atacan Lisesi
Özel Bostancı Doğa Lisesi
Özel Doğuş Lisesi
Özel Fenerbahçe Spor Kulübü Lisesi
Özel Irmak Lisesi
Özel İstanbul Çevre Lisesi
Özel L Fmv Erenköy Işık Lisesi
Özel Saint Joseph Fransız Lisesi
İstanbul Avni Akyol Anadolu Güzel San.Lis
Göztepe İhsan Kurşunoğlu Anadolu Lisesi
Hayrullah Kefoğlu Anadolu Lisesi
Kadıköy Anadolu Lisesi
Kenan Evren Anadolu Lisesi
Mustafa Saffet Anadolu Lisesi
Prof Faik Somer Anadolu Lisesi
İstanbul Atatürk Fen Lisesi
50. Yıl Tahran Lisesi
Ahmet Sani Gezici Lisesi
Erenköy Kız Lisesi
Fenerbahçe Lisesi
General Ali Rıza Ersin Lisesi
Gözcübaba Lisesi
Habire Yahşi Lisesi
Intas Lisesi
Kadıköy Lisesi
Kazım İsmen Lisesi
Kemal Atatürk Lisesi
Mehmet Beyazıt Lisesi
Nuri Cıngıllıoğlu Lisesi
Suadiye Hacı Mustafa Tarman Lisesi
Şenesenevler Lisesi
Türkiye Emlak Bankası Ataşehir Lisesi
Dilek Sabancı And.Tic.Mesl.Ve Ticaret Meslek Lisesi
Dr.Nureddin Erk-Perihan Erk.End.Meslek Li.
Kadıköy Anadolu Meslek Lisesi Ve Meslek Lisesi
Kadıköy Anadolu Ticaret Ve Ticaret Meslek Lisesi
Kadıköy İmam Hatip Lisesi Ve Anadolu İ.H.Lisesi

Ek 2. Okul İçi Şiddet Algısı Yönetici Ölçeği Ayırt Etme Gücü Analizi

İtemler	Üst Çeyrek			Alt Çeyrek			Karşılaştırma		
	n	x	s	n	x	s	t	sd	p
s1	10	2,400	0,966	10	3,800	0,919	-14,193	18	p>0,1
s2	10	3,300	1,494	10	4,000	1,054	-3,999	18	
s3	10	2,800	1,033	10	3,100	1,287	-2,032	18	
s4	10	3,700	1,337	10	1,800	0,919	13,913	18	p>0,1
s5	10	3,400	1,075	10	1,500	0,707	22,497	18	p>0,1
s6	10	2,500	1,650	10	1,400	0,699	8,582	18	p>0,1
s7	10	2,900	1,370	10	2,000	1,333	4,433	18	p>0,1
s8	10	1,900	1,449	10	1,100	0,316	15,712	18	p>0,1
s9	10	2,500	1,179	10	1,100	0,316	33,809	18	p>0,1
s10	10	2,100	1,287	10	1,500	0,850	4,938	18	p>0,1
s11	10	2,600	1,350	10	1,300	0,675	12,841	18	p>0,1
s12	10	1,900	0,738	10	1,200	0,632	13,500	18	p>0,1
s13	10	2,500	1,434	10	1,400	0,843	8,188	18	p>0,1
s14	10	2,000	1,054	10	1,200	0,632	10,800	18	p>0,1
s15	10	1,800	1,033	10	1,200	0,422	12,401	18	p>0,1
s16	10	2,400	1,506	10	1,100	0,316	24,575	18	p>0,1
s17	10	2,500	1,354	10	1,100	0,316	29,427	18	p>0,1
s18	10	3,100	1,370	10	1,100	0,316	41,538	18	p>0,1
s19	10	3,100	1,595	10	1,100	0,316	35,684	18	p>0,1
s20	10	3,300	1,418	10	1,200	0,632	21,072	18	p>0,1
s21	10	3,000	1,414	10	1,100	0,316	38,237	18	p>0,1
s22	10	2,500	1,354	10	1,100	0,316	29,427	18	p>0,1
s23	10	3,200	0,919	10	1,200	0,632	30,971	18	p>0,1
s24	10	2,000	1,333	10	1,100	0,316	19,211	18	p>0,1
s25	10	3,300	1,337	10	1,100	0,316	46,814	18	p>0,1
s26	10	2,400	1,647	10	1,100	0,316	22,470	18	p>0,1
s27	10	3,700	1,494	10	1,100	0,316	49,515	18	p>0,1
s28	10	3,500	1,509	10	1,200	0,632	21,686	18	p>0,1
s29	10	4,200	0,789	10	1,200	0,422	81,181	18	p>0,1
s30	10	3,200	1,814	10	1,100	0,316	32,956	18	p>0,1
s31	10	3,900	1,197	10	1,100	0,316	66,562	18	p>0,1
s32	10	3,100	1,729	10	1,100	0,316	32,924	18	p>0,1
s33	10	3,700	1,418	10	1,100	0,316	52,179	18	p>0,1
s34	10	3,000	1,700	10	1,100	0,316	31,815	18	p>0,1
s35	10	2,900	1,595	10	1,400	1,265	6,691	18	p>0,1
s36	10	4,100	1,287	10	1,100	0,316	66,358	18	p>0,1
s37	10	3,800	1,549	10	1,100	0,316	49,602	18	p>0,1
s38	10	4,100	1,101	10	1,300	0,949	24,137	18	p>0,1
s39	10	3,400	1,647	10	1,200	0,632	19,013	18	p>0,1
s40	10	2,400	1,713	10	1,100	0,316	21,603	18	p>0,1
s41	10	3,600	1,350	10	1,200	0,632	25,300	18	p>0,1
s42	10	3,700	1,703	10	1,100	0,316	43,453	18	p>0,1
s43	10	4,100	0,876	10	1,100	0,316	97,513	18	p>0,1
s44	10	3,900	1,287	10	1,200	0,632	29,861	18	p>0,1
s45	10	3,500	1,269	10	2,100	1,370	7,244	18	p>0,1
s46	10	2,900	1,663	10	1,200	0,632	14,544	18	p>0,1
s47	10	3,400	1,647	10	1,200	0,632	19,013	18	p>0,1
s48	10	3,200	1,398	10	1,400	1,265	9,158	18	p>0,1
s49	10	2,900	1,663	10	1,200	0,632	14,544	18	p>0,1
s50	10	3,400	1,776	10	1,300	0,675	15,764	18	p>0,1
s51	10	3,200	1,317	10	1,300	0,949	13,691	18	p>0,1

Ek 3:Okul İci Sıddet Algısı Yönetici Ölceği İctutarlık Analizi

İtemler	rit	sd	P	rir	sd	p
s1	-0,611	38	p>0,1	-0,631	38	p>0,1
s2	-0,297	38		-0,329	38	p>0,5
s3	-0,337	38	p>0,1	-0,366	38	p>0,5
s4	0,537	38	p>0,1	0,510	38	p>0,1
s5	0,660	38	p>0,1	0,639	38	p>0,1
s6	0,534	38	p>0,1	0,506	38	p>0,1
s7	0,312	38	p>0,5	0,281	38	
s8	0,448	38	p>0,1	0,425	38	p>0,1
s9	0,647	38	p>0,1	0,632	38	p>0,1
s10	0,264	38		0,241	38	
s11	0,480	38	p>0,1	0,452	38	p>0,1
s12	0,366	38	p>0,1	0,343	38	p>0,1
s13	0,318	38	p>0,5	0,285	38	p>0,5
s14	0,349	38	p>0,1	0,328	38	p>0,5
s15	0,317	38	p>0,5	0,293	38	
s16	0,502	38	p>0,1	0,476	38	p>0,1
s17	0,215	38		0,167	38	
s18	0,606	38	p>0,1	0,579	38	p>0,1
s19	0,737	38	p>0,1	0,720	38	p>0,1
s20	0,739	38	p>0,1	0,721	38	p>0,1
s21	0,765	38	p>0,1	0,751	38	p>0,1
s22	0,671	38	p>0,1	0,652	38	p>0,1
s23	0,799	38	p>0,1	0,786	38	p>0,1
s24	0,350	38	p>0,1	0,325	38	p>0,1
s25	0,708	38	p>0,1	0,690	38	p>0,1
s26	0,489	38	p>0,1	0,465	38	p>0,1
s27	0,801	38	p>0,1	0,786	38	p>0,1
s28	0,677	38	p>0,1	0,655	38	p>0,1
s29	0,899	38	p>0,1	0,891	38	p>0,1
s30	0,639	38	p>0,1	0,615	38	p>0,1
s31	0,217	38		0,203	38	
s32	0,614	38	p>0,1	0,590	38	p>0,1
s33	0,817	38	p>0,1	0,803	38	p>0,1
s34	0,660	38	p>0,1	0,637	38	p>0,1
s35	0,515	38	p>0,1	0,485	38	p>0,1
s36	0,795	38	p>0,1	0,778	38	p>0,1
s37	0,590	38	p>0,1	0,560	38	p>0,1
s38	0,614	38	p>0,1	0,587	38	p>0,1
s39	0,699	38	p>0,1	0,679	38	p>0,1
s40	0,505	38	p>0,1	0,480	38	p>0,1
s41	0,766	38	p>0,1	0,750	38	p>0,1
s42	0,643	38	p>0,1	0,617	38	p>0,1
s43	0,847	38	p>0,1	0,835	38	p>0,1
s44	0,683	38	p>0,1	0,660	38	p>0,1
s45	0,450	38	p>0,1	0,421	38	p>0,1
s46	0,619	38	p>0,1	0,599	38	p>0,1
s47	0,593	38	p>0,1	0,568	38	p>0,1
s48	0,457	38	p>0,1	0,427	38	p>0,1
s49	0,573	38	p>0,1	0,550	38	p>0,1
s50	0,645	38	p>0,1	0,620	38	p>0,1
s51	0,538	38	p>0,1	0,511	38	p>0,1

Ek 4. Okul İçi Şiddet Algısı Öğrenci Ölçeği Ayırt Etme Gücü Analizi

İtemler	Üst Çeyrek			Alt Çeyrek			Karşılaştırma		
	n	x	s	n	x	s	t	sd	p
s1	22	2,773	1,066	22	3,818	0,795	-3,603	42	p>0,1
s2	22	2,636	1,093	22	3,864	0,990	-3,813	42	p>0,1
s3	22	2,091	1,151	22	3,045	1,362	-2,453	42	p>0,1
s4	22	3,500	1,300	22	1,818	0,958	4,772	42	p>0,1
s5	22	2,955	1,090	22	1,409	0,590	5,713	42	p>0,1
s6	22	3,409	1,403	22	1,455	0,963	5,265	42	p>0,1
s7	22	3,227	1,378	22	1,909	1,065	3,469	42	p>0,1
s8	22	1,818	1,220	22	1,045	0,213	2,858	42	p>0,1
s9	22	1,773	0,813	22	1,045	0,213	3,968	42	p>0,1
s10	22	1,773	1,020	22	1,364	0,727	1,497	42	
s11	22	2,455	1,224	22	1,182	0,501	4,410	42	p>0,1
s12	22	2,364	1,217	22	1,091	0,426	4,524	42	p>0,1
s13	22	3,182	1,468	22	1,545	1,143	4,029	42	p>0,1
s14	22	2,091	1,192	22	1,091	0,426	3,621	42	p>0,1
s15	22	2,455	1,299	22	1,227	0,429	4,110	42	p>0,1
s16	22	2,318	1,323	22	1,318	0,894	2,870	42	p>0,1
s17	22	1,727	0,827	22	1,545	2,132	0,364	42	
s18	22	3,045	1,327	22	1,045	0,213	6,821	42	p>0,1
s19	22	2,591	1,182	22	1,091	0,294	5,645	42	p>0,1
s20	22	2,682	1,287	22	1,000	0,000	5,989	42	p>0,1
s21	22	2,727	1,453	22	1,227	0,869	4,059	42	p>0,1
s22	22	3,318	1,287	22	1,091	0,294	7,732	42	p>0,1
s23	22	3,091	1,231	22	1,182	0,501	6,583	42	p>0,1
s24	22	2,136	1,207	22	1,000	0,000	4,315	42	p>0,1
s25	22	2,955	1,214	22	1,000	0,000	7,377	42	p>0,1
s26	22	1,409	0,908	22	1,091	0,426	1,453	42	
s27	22	2,045	1,290	22	1,045	0,213	3,504	42	p>0,1
s28	22	2,545	1,405	22	1,227	0,752	3,791	42	p>0,1
s29	22	3,091	1,269	22	1,045	0,213	7,284	42	p>0,1
s30	22	2,409	1,501	22	1,000	0,000	4,302	42	p>0,1
s31	22	2,818	1,368	22	1,182	0,853	4,653	42	p>0,1
s32	22	2,227	1,541	22	1,000	0,000	3,650	42	p>0,1
s33	22	2,682	1,524	22	1,182	0,664	4,135	42	p>0,1
s34	22	2,182	1,468	22	1,136	0,640	2,991	42	p>0,1
s35	22	3,091	1,411	22	1,182	0,853	5,306	42	p>0,1
s36	22	2,364	1,560	22	1,000	0,000	4,006	42	p>0,1
s37	22	2,273	1,751	22	1,000	0,000	3,331	42	p>0,1
s38	22	3,818	1,402	22	1,364	1,049	6,425	42	p>0,1
s39	22	2,818	1,593	22	1,364	1,049	3,495	42	p>0,1
s40	22	2,682	1,359	22	1,182	0,664	4,544	42	p>0,1
s41	22	2,045	1,290	22	1,045	0,213	3,504	42	p>0,1
s42	22	1,955	1,397	22	1,000	0,000	3,132	42	p>0,1
s43	22	3,227	1,412	22	1,318	0,646	5,634	42	p>0,1
s44	22	4,000	1,069	22	1,545	1,057	7,483	42	p>0,1
s45	22	3,773	1,152	22	2,364	1,364	3,616	42	p>0,1
s46	22	2,318	1,287	22	1,227	0,612	3,508	42	p>0,1
s47	22	2,545	1,184	22	1,545	1,143	2,784	42	p>0,1

Ek 4 -devam

s48	22	1,909	1,109	22	1,000	0,000	3,757	42	p>0,1
s49	22	2,409	1,563	22	1,182	0,501	3,426	42	p>0,1
s50	22	2,727	1,609	22	1,227	0,528	4,059	42	p>0,1
s51	22	2,455	1,535	22	1,045	0,213	4,168	42	p>0,1
s52	22	4,591	1,008	22	2,773	1,660	4,291	42	p>0,1
s53	22	3,727	1,202	22	1,273	0,703	8,077	42	p>0,1

Ek 5. Okul İçi Şiddet Algısı Öğrenci Algısı İçtutarlık Analizi

İtemler	rit	sd	p	rir	sd	p
s1	-0,361	86	p>0,1	-0,393	86	p>0,1
s2	-0,410	86	p>0,1	-0,443	86	p>0,1
s3	-0,278	86	p>0,1	-0,320	86	p>0,1
s4	0,473	86	p>0,1	0,432	86	p>0,1
s5	0,504	86	p>0,1	0,475	86	p>0,1
s6	0,469	86	p>0,1	0,428	86	p>0,1
s7	0,423	86	p>0,1	0,380	86	p>0,1
s8	0,438	86	p>0,1	0,412	86	p>0,1
s9	0,366	86	p>0,1	0,338	86	p>0,1
s10	0,145	86		0,109	86	
s11	0,377	86	p>0,1	0,344	86	p>0,1
s12	0,396	86	p>0,1	0,365	86	p>0,1
s13	0,360	86	p>0,1	0,313	86	p>0,1
s14	0,345	86	p>0,1	0,315	86	p>0,1
s15	0,390	86	p>0,1	0,357	86	p>0,1
s16	0,287	86	p>0,1	0,249	86	p>0,5
s17	0,102	86		0,057	86	
s18	0,485	86	p>0,1	0,448	86	p>0,1
s19	0,459	86	p>0,1	0,414	86	p>0,1
s20	0,642	86	p>0,1	0,619	86	p>0,1
s21	0,500	86	p>0,1	0,466	86	p>0,1
s22	0,626	86	p>0,1	0,596	86	p>0,1
s23	0,277	86	p>0,1	0,158	86	
s24	0,495	86	p>0,1	0,471	86	p>0,1
s25	0,619	86	p>0,1	0,591	86	p>0,1
s26	0,249	86	p>0,5	0,229	86	p>0,1
s27	0,489	86	p>0,1	0,462	86	p>0,1
s28	0,199	86		0,267	86	p>0,5
s29	0,626	86	p>0,1	0,592	86	p>0,1
s30	0,574	86	p>0,1	0,547	86	p>0,1
s31	0,656	86	p>0,1	0,631	86	p>0,1
s32	0,503	86	p>0,1	0,475	86	p>0,1
s33	0,527	86	p>0,1	0,492	86	p>0,1
s34	0,404	86	p>0,1	0,369	86	p>0,1
s35	0,497	86	p>0,1	0,454	86	p>0,1
s36	0,499	86	p>0,1	0,467	86	p>0,1
s37	0,383	86	p>0,1	0,348	86	p>0,1
s38	0,611	86	p>0,1	0,570	86	p>0,1
s39	0,486	86	p>0,1	0,445	86	p>0,1
s40	0,507	86	p>0,1	0,469	86	p>0,1
s41	0,518	86	p>0,1	0,489	86	p>0,1
s42	0,360	86	p>0,1	0,325	86	p>0,1
s43	0,570	86	p>0,1	0,533	86	p>0,1
s44	0,583	86	p>0,1	0,542	86	p>0,1
s45	0,427	86	p>0,1	0,381	86	p>0,1
s46	0,516	86	p>0,1	0,488	86	p>0,1
s47	0,368	86	p>0,1	0,328	86	p>0,1

Ek 5 - devam

s48	0,513	86	p>0,1		86	p>0,1
s49	0,317	86	p>0,1	0,261	86	p>0,5
s50	0,513	86	p>0,1	0,476	86	p>0,1
s51	0,565	86	p>0,1	0,538	86	p>0,1
s52	0,543	86	p>0,1	0,505	86	p>0,1
s53	0,624	86	p>0,1	0,588	86	p>0,1

Ek 6. Öğrenci Şiddet Algısı Ölçeği

Değerli Öğrenciler,

Aşağıdaki maddelerde, okuda görülen şiddet olaylarına ilişkin çeşitli cümleler yer almaktadır. Bu sorulara vereceğiniz cevaplar yalnızca araştırma amacıyla kullanılacağından, ankete isminizi yazmanız gerekmemektedir. Sizden beklenen, her bir sorunun yanıtını boş bırakılan alana çarpı (X) işareti koyarak belirtmenizdir. Soruların doğru veya yanlış yanıtı yoktur. Lütfen her soruyu içtenlikle doldurunuz. Soruları boş bırakmamaya özen gösteriniz.

Katıldığınız için çok teşekkürler.

MERAL PEHLİVAN
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM YÖNETİMİ VE DENETİMİ
YÜKSEK LİSANS BÖLÜMÜ ÖĞRENCİSİ

Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	
					1 Okulda kendimi güvende hissetmiyorum
					2 Okul çıkışı kendimi güvende hissetmiyorum.
					3 Okulda öğrencilere hakaret eden öğretmenler var
					4 Okulumuzda öğretmenlere hakaret eden öğrenciler var
					5 Okulumuzda yaralama olayları yaşanıyor
					6 Okulda bazı kişiler tarafından tehdit ediliyorum.
					7 Okulumuzda hırsızlık olayları yaşanıyor.
					8 Okul çıkışında bazı öğrenciler silahlı saldırıya maruz kalıyor.
					9 Okulumuzda kendini korumak için silah taşıyan öğrenciler var.
					10 Öğrenciler teneffüslerde kendilerini güvende hissetmiyor.
					11 Öğrenciler öğle arasında kendilerini güvende hissetmiyor.
					12 Öğrenciler sınıfta kendilerini güvende hissetmiyor.
					13 Öğrenciler bahçede kendilerini güvende hissetmiyor.
					14 Öğrenciler tuvaletlerde kendilerini güvende hissetmiyor.
					15 Okulda psikolojik baskı gören öğrenciler var.
					16 Okulda bazı öğrencilerden fiziksel şiddet gören (dayak) öğrenciler var.
					17 Okulda diğer öğrencilerin eşyalarına zarar veren öğrenciler var.
					18 Okulda cinsel tacize uğrayan öğrenciler var.
					19 Okulda sözlü tacize uğrayan öğrenciler var
					20 Okulda birbirine hakaret eden öğrenciler var.
					21 Okulda bir çete grubuna dahil olan öğrenciler var.
					22 Çete grubundaki öğrencilerin saldırısına uğrayan öğrenciler var.
					23 Okulda bakışlarıyla diğer öğrencileri tehdit eden bazı öğrenciler var.
					24 Okulda başına kötü bir olay geleceğinden korktuğu için devamsızlık yapan öğrenciler var.
					25 Arkadaşlarına kötü isimler takan öğrenciler var.
					26 Okulumuzda öğretmenleri tehdit eden öğrenciler var.
					27 Okulumuzda öğrencilerden haraç isteyen öğrenciler var.
					28 Okulumuzda okul eşyalarına zarar veren öğrenciler var.

					29	Okulumuzda öğretmenlere dayak atan öğrenciler var.
					30	Okulumuzda öğrencilere dayak atan idareciler var.
					31	Okulumuzda öğrencilere dayak atan öğretmenler var.
					32	Okulumuzda arkadaşları tarafından dışlanan öğrenciler var.
					33	Okulumuzda arkadaşları tarafından alaya alınan öğrenciler var.
					34	Okulumuzda okuldan kaçan öğrenciler var.
					35	Okulumuzda bıçaklama olayı yaşandı.
					36	Okulumuzda alkol kullanan öğrenciler var.
					37	Okulumuzda uyuşturucu kullanan öğrenciler var.
					38	Okulda çıkan kavgalarda ateşli silah kullanan öğrenciler oldu
					39	Okulda çıkan kavgalarda sopa kullanan öğrenciler oldu
					40	Okulumuzda intihar etmeye teşebbüs eden öğrenciler oldu.
					41	Okulumuzda silahla tehdit edilen öğrenciler oldu.
					42	Okulumuzda bıçakla tehdit edilen öğrenciler oldu.

Ek 7. Yönetici Şiddet Algısı Ölçeği

Değerli Yöneticiler,

Aşağıdaki maddelerde, okuda görülen şiddet olaylarına ilişkin çeşitli cümleler yer almaktadır. Bu sorulara vereceğiniz cevaplar yalnızca araştırma amacıyla kullanılacağından, ankete isminizi yazmanız gerekmemektedir. Sizden beklenen, her bir sorunun yanıtını boş bırakılan alana çarpı (X) işareti koyarak belirtmenizdir. Soruların doğru veya yanlış yanıtı yoktur. Lütfen her soruyu içtenlikle doldurunuz. Soruları boş bırakmamaya özen gösteriniz.

Katıldığınız için çok teşekkürler.

MERAL PEHLİVAN
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM YÖNETİMİ VE
DENETİMİ
YÜKSEK LİSANS BÖLÜMÜ ÖĞRENCİSİ

Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	
					1 Okulda kendimi güvende hissetmiyorum
					2 Okul çıkışı kendimi güvende hissetmiyorum.
					3 Okulda öğrencilere hakaret eden öğretmenler var
					4 Okulumuzda öğretmenlere hakaret eden öğrenciler var
					5 Okulumuzda yaralama olayları yaşanıyor
					6 Okulda bazı kişiler tarafından tehdit ediliyorum.
					7 Okulumuzda hırsızlık olayları yaşanıyor.
					8 Okul çıkışında bazı öğrenciler silahlı saldırıya maruz kalıyor.
					9 Okulumuzda kendini korumak için silah taşıyan öğrenciler var.
					10 Öğrenciler teneffüslerde kendilerini güvende hissetmiyor.
					11 Öğrenciler öğle arasında kendilerini güvende hissetmiyor.
					12 Öğrenciler sınıfta kendilerini güvende hissetmiyor.
					13 Öğrenciler bahçede kendilerini güvende hissetmiyor.
					14 Öğrenciler tuvaletlerde kendilerini güvende hissetmiyor.
					15 Okulda psikolojik baskı gören öğrenciler var.
					16 Okulda bazı öğrencilerden fiziksel şiddet gören (dayak) öğrenciler var.
					17 Okulda diğer öğrencilerin eşyalarına zarar veren öğrenciler var.
					18 Okulda cinsel tacize uğrayan öğrenciler var.
					19 Okulda sözlü tacize uğrayan öğrenciler var
					20 Okulda birbirine hakaret eden öğrenciler var.
					21 Okulda bir çete grubuna dahil olan öğrenciler var.
					22 Çete grubundaki öğrencilerin saldırısına uğrayan öğrenciler var.
					23 Okulda bakışlarıyla diğer öğrencileri tehdit eden bazı öğrenciler var.
					24 Okulda başına kötü bir olay geleceğinden korktuğu için devamsızlık yapan öğrenciler var.
					25 Arkadaşlarına kötü isimler takan öğrenciler var.
					26 Okulumuzda öğretmenleri tehdit eden öğrenciler var.
					27 Okulumuzda öğrencilerden haraç isteyen öğrenciler var.
					28 Okulumuzda okul eşyalarına zarar veren öğrenciler var.

					29	Okulumuzda öğretmenlere dayak atan öğrenciler var.
					30	Okulumuzda öğrencilere dayak atan idareciler var.
					31	Okulumuzda öğrencilere dayak atan öğretmenler var.
					32	Okulumuzda arkadaşları tarafından dışlanan öğrenciler var.
					33	Okulumuzda arkadaşları tarafından alaya alınan öğrenciler var.
					34	Okulumuzda okuldan kaçan öğrenciler var.
					35	Okulumuzda bıçaklama olayı yaşandı.
					36	Okulumuzda alkol kullanan öğrenciler var.
					37	Okulumuzda uyuşturucu kullanan öğrenciler var.
					38	Okulda çıkan kavgalarda ateşli silah kullanan öğrenciler oldu
					39	Okulda çıkan kavgalarda sopa kullanan öğrenciler oldu
					40	Okulumuzda intihar etmeye teşebbüs eden öğrenciler oldu.
					41	Okulumuzda silahla tehdit edilen öğrenciler oldu.
					42	Okulumuzda bıçakla tehdit edilen öğrenciler oldu.

Ek 8. Şiddete Karşı Alınan Önlemler Yönetici Ölçeği

Değerli Okul Yöneticileri,

Aşağıdaki maddelerde, okulda görülen şiddet olaylarına karşı alınan önlemlere ilişkin çeşitli cümleler yer almaktadır. Bu sorulara vereceğiniz cevaplar yalnızca araştırma amacıyla kullanılacağından, ankete isminizi yazmanız gerekmemektedir. Sizden beklenen, her bir sorunun yanıtını boş bırakılan alana çarpı (X) işareti koyarak belirtmenizdir. Soruların doğru veya yanlış yanıtı yoktur. Lütfen her soruyu içtenlikle doldurunuz. Soruları boş bırakmamaya özen gösteriniz.

Katıldığınız için çok teşekkürler.

MERAL PEHLİVAN
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM YÖNETİMİ VE DENETİMİ
YÜKSEK LİSANS BÖLÜMÜ ÖĞRENCİSİ

Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	
					1 Okulumuza araç giriş-çıkışı kontrollü olarak yapılmaktadır.
					2 Okulumuzda kameralı güvenlik sistemi vardır.
					3 Okulumuzdaki güvenlik görevlilerinin sayısı yeterlidir.
					4 Okulumuzda derse giriş çıkış saatlerine dikkat edilir.
					5 Okulumuzdaki öğretmenler nöbet görevlerini etkin bir şekilde yerine getirmektedir.
					6 Okula gelen ziyaretçiler kimlik kontrolü yapılarak içeri kabul edilir.
					7 Okula gelen yabancılar kolaylıkla ayırt edilebilir.
					8 Okulda şiddet gösteren öğrencilere verilecek cezalara dair kurallar vardır.
					9 Okulda şiddet gösteren öğrencilere verilecek cezalara dair kurallar herkes tarafından bilinmektedir.
					10 Okulda şiddet gösteren öğrencilere verilecek cezalara dair kurallar istisnasız olarak uygulanır.
					11 Okulda bir şiddet olayına maruz kaldığımda ne yapmam gerektiğini biliyorum.
					12 Okulda bir şiddet olayına maruz kaldığımda kime başvurmam gerektiğini biliyorum.
					13 Okulda şiddet olaylarına karışanlar sert bir şekilde cezalandırılır.
					14 Okulumuzda öğrenciler düzenli olarak aramadan geçirilir.
					15 Okul içerisinde öğrencilerin katılabilecekleri yeteri sayıda sosyal etkinlik vardır.
					16 Okuldaki sosyal kulüplerin sayısı yeterlidir.
					17 Okulumuzdaki sosyal kulüpler etkin bir şekilde çalışmaktadır.
					18 Öğrencilerin ders dışı zamanlarda çalışabilmesi için okul açıktır.
					19 Öğrenciler ders dışı zamanlarda öğretmenlerle birlikte çalışma imkanına sahiptir.
					20 Öğrenciler ders dışı çalışmalarla kendilerini ifade edebilmektedir.
					21 Okulumuzda akademik başarı ödüllendirilmektedir.
					22 Okulumuzda ders dışı çalışmalarda kazanılan başarılar ödüllendirilmektedir.
					23 Okulumuz öğrencileri hakkında yeterli bilgiye sahiptir.
					24 Okulumuz öğrencilerin velileri hakkında yeterli bilgiye sahiptir.
					25 Okulda psikolojik sorunu olan öğrenciler okul idaresi tarafından belirlenmektedir.

					26	Okulumuzda şiddet gösterme olasılığı yüksek olan öğrencilerle her hangi bir olay oluşmadan önleyici rehberlik çalışmaları yapılmaktadır.
					27	Okulumuzda çevresine zarar verebilecek öğrencilerin davranışları okul idaresi tarafından gözlemlenmektedir
					28	Okulda sorun yaşayan öğrenciler zaman kaybetmeden rehberlik servisine yönlendirilir.
					29	Okulda sorun yaşayan öğrencilerin ailesiyle zaman kaybetmeden temasa geçilir.
					30	Okulumuzda veli toplantıları yeterli sıklıkta düzenlenmektedir
					31	Okulumuzda anne-babalara yönelik şiddet hakkında eğitimler düzenlenmektedir.
					32	Okulumuzda öğrencilere yönelik şiddet hakkında eğitimler düzenlenmektedir.
					33	Okulumuzda öğrencilere yönelik alkol bağımlılığı hakkında eğitimler düzenlenmektedir.
					34	Okulumuzda öğrencilere yönelik madde bağımlılığı hakkında eğitimler düzenlenmektedir.
					35	Okulumuzda öğrencilere yönelik çatışma yönetimi eğitimi düzenlenmektedir.
					36	Okulumuzda öğrencilere yönelik öfke yönetimi eğitimi düzenlenmektedir.
					37	Okulumuzda öğrencilere yönelik akran danışmanlığı eğitimi düzenlenmektedir.
					38	Okulumuzda öğretmenlere yönelik sınıf yönetimi eğitimi düzenlenmektedir.
					39	Okulumuzda öğretmenlere yönelik şiddet hakkında eğitimler düzenlenmektedir.
					40	Okulumuzda öğrencilere yönelik karakter eğitimi düzenlenmektedir.
					41	Okulumuzda sözlü saldırılar ve tehditler ciddiye alınır.
					42	Okulumuzda sözlü saldırılar ve tehditler hakkında yasal işlem yapılır.
					43	Okul disiplin kurulu öğrenciler tarafından ciddiye alınmaktadır.
					44	Okul disiplin kurulu etkin bir şekilde çalışmaktadır.
					45	Okuldan kaçan öğrenciler hakkında yasal işlem yapılmaktadır.
					46	Okuldan kaçan öğrenciler vakit kaybetmeden(en geç 3 gün) velisine bildirilmektedir.
					47	Okul dışı çete grupları polise bildirilmektedir.

Ek 9. Şiddete Karşı Alınan Önlemler Öğrenci Ölçeği

Değerli Öğrenciler

Aşağıdaki maddelerde, okulda görülen şiddet olaylarına karşı alınan önlemlere ilişkin çeşitli cümleler yer almaktadır. Bu sorulara vereceğiniz cevaplar yalnızca araştırma amacıyla kullanılacağından, ankete isminizi yazmanız gerekmemektedir. Sizden beklenen, her bir sorunun yanıtını boş bırakılan alana çarpı (X) işareti koyarak belirtmenizdir. Soruların doğru veya yanlış yanıtı yoktur. Lütfen her soruyu içtenlikle doldurunuz. Soruları boş bırakmamaya özen gösteriniz.

Katıldığınız için çok teşekkürler.

MERAL PEHLİVAN
YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ EĞİTİM YÖNETİMİ VE DENETİMİ
YÜKSEK LİSANS BÖLÜMÜ ÖĞRENCİSİ

Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	
					1 Okulumuza araç giriş-çıkışı kontrollü olarak yapılmaktadır.
					2 Okulumuzda kameralı güvenlik sistemi vardır.
					3 Okulumuzdaki güvenlik görevlilerinin sayısı yeterlidir.
					4 Okulumuzda derse giriş çıkış saatlerine dikkat edilir.
					5 Okulumuzdaki öğretmenler nöbet görevlerini etkin bir şekilde yerine getirmektedir.
					6 Okula gelen ziyaretçiler kimlik kontrolü yapılarak içeri kabul edilir.
					7 Okula gelen yabancılar kolaylıkla ayırt edilebilir.
					8 Okulda şiddet gösteren öğrencilere verilecek cezalara dair kurallar vardır.
					9 Okulda şiddet gösteren öğrencilere verilecek cezalara dair kurallar herkes tarafından bilinmektedir.
					10 Okulda şiddet gösteren öğrencilere verilecek cezalara dair kurallar istisnasız olarak uygulanır.
					11 Okulda bir şiddet olayına maruz kadığımda ne yapmam gerektiğini biliyorum.
					12 Okulda bir şiddet olayına maruz kadığımda kime başvurmam gerektiğini biliyorum.
					13 Okulda şiddet olaylarına karışanlar sert bir şekilde cezalandırılır.
					14 Okulumuzda öğrenciler düzenli olarak aramadan geçirilir.
					15 Okul içerisinde öğrencilerin katılabilecekleri yeteri sayıda sosyal etkinlik vardır.
					16 Okuldaki sosyal kulüplerin sayısı yeterlidir.
					17 Okulumuzdaki sosyal kulüpler etkin bir şekilde çalışmaktadır.
					18 Öğrencilerin ders dışı zamanlarda çalışabilmesi için okul açıktır.
					19 Öğrenciler ders dışı zamanlarda öğretmenlerle birlikte çalışma imkanına sahiptir.
					20 Öğrenciler ders dışı çalışmalarla kendilerini ifade edebilmektedir.
					21 Okulumuzda akademik başarı ödüllendirilmektedir.
					22 Okulumuzda ders dışı çalışmalarda kazanılan başarılar ödüllendirilmektedir.
					23 Okulumuz öğrencileri hakkında yeterli bilgiye sahiptir.
					24 Okulumuz öğrencilerin velileri hakkında yeterli bilgiye sahiptir.

					25	Okulda psikolojik sorunu olan öğrenciler okul idaresi tarafından belirlenmektedir.
					26	Okulumuzda şiddet gösterme olasılığı yüksek yüksek olan öğrencilerle her hangi bir olay oluşmadan önleyici rehberlik çalışmaları yapılmaktadır.
					27	Okulumuzda çevresine zarar verebilecek öğrencilerin davranışları okul idaresi tarafından gözlemlenmektedir.
					28	Okulda sorun yaşayan öğrenciler zaman kaybetmeden rehberlik servisine yönlendirilir.
					29	Okulda sorun yaşayan öğrencilerin ailesiyle zaman kaybetmeden temasa geçilir.
					30	Okulumuzda veli toplantıları yeterli sıklıkta düzenlenmektedir.
					31	Okulumuzda anne-babalara yönelik şiddet hakkında eğitimler düzenlenmektedir.
					32	Okulumuzda öğrencilere yönelik şiddet hakkında eğitimler düzenlenmektedir.
					33	Okulumuzda öğrencilere yönelik alkol bağımlılığı hakkında eğitimler düzenlenmektedir.
					34	Okulumuzda öğrencilere yönelik madde bağımlılığı hakkında eğitimler düzenlenmektedir.
					35	Okulumuzda öğrencilere yönelik çatışma yönetimi eğitimi düzenlenmektedir.
					36	Okulumuzda öğrencilere yönelik öfke yönetimi eğitimi düzenlenmektedir.
					37	Okulumuzda öğrencilere yönelik akran danışmanlığı eğitimi düzenlenmektedir.
					38	Okulumuzda öğrencilere yönelik karakter eğitimi düzenlenmektedir.
					39	Okulumuzda sözlü saldırılar ve tehditler ciddiye alınır.
					40	Okulumuzda sözlü saldırılar ve tehditler hakkında yasal işlem yapılır.
					41	Okul disiplin kurulu öğrenciler tarafından ciddiye alınmaktadır.
					42	Okul disiplin kurulu etkin bir şekilde çalışmaktadır.
					43	Okuldan kaçan öğrenciler hakkında yasal işlem yapılmaktadır.
					44	Okuldan kaçan öğrenciler vakit kaybetmeden(en geç 3 gün) velisine bildirilmektedir.
					45	Okul dışı çete grupları polise bildirilmektedir.

ÖZGEÇMİŞ

1981 yılında İstanbul'da doğan yazar ilk öğrenimini İstanbul'da, ortaöğrenimini Burdur Anadolu Öğretmen Lisesi'nde tamamlamıştır. 2003 yılında Boğaziçi Üniversitesi Yabancı Diller Eğitimi bölümünden mezun olan yazar, daha sonra Milli Eğitim Bakanlığı'nın farklı iköğretim ve ortaöğretim kurumlarında İngilizce Öğretmeni olarak görev yapmıştır. 2005 yılından itibaren Yıldız Teknik Üniversitesi Eğitim Yönetimi ve Denetimi Yüksek Lisans Programı'nda eğitimine devam etmektedir. Evli ve bir çocuk annesidir.